

СПІЛКА ЕКОНОМІСТІВ УКРАЇНИ

ЗВІТ
про діяльність Співки економістів України
за 2023 рік

Київ – 2024

УДК 33-051(477)"2023"(047.3.034)

**Звіт про діяльність Спілки економістів України
за 2023 рік.**

За заг. ред. академіка АЕН України,
професора **В.В. Оскольського**. – К., 2024. – 177 с.

У звіті висвітлені основні результати роботи Спілки економістів України, її регіональних осередків та наукових секцій за 2023 рік. Звіт також містить короткий статистичний огляд соціально-економічного становища України за підсумками 2023 р. та завдання Спілки на 2024 рік.

Видання буде корисним для працівників органів влади і органів місцевого самоврядування, науковців, фахівців у галузях державного управління, економічних та інших суспільних наук, викладачів, аспірантів, студентів та широкого кола осіб, які цікавляться станом економіки і досягненнями економічної думки в Україні та діяльністю громадських інституцій у сучасному суспільстві.

УДК 33-051(477)"2023"(047.3.034)

© Спілка економістів України, 2024

ЗВІТУЮТЬ ЕКОНОМІСТИ УКРАЇНИ

Для громадської організації «Спілка економістів України» (далі по тексту – Спілка, або СЕУ), як і для всього Українського народу, минулий 2023 р. став роком нових важких випробувань, пов'язаних з повномасштабною війною рф проти України. Війна вторглася у всі сфери громадського та політичного життя, бізнес-середовища, роботу наукових та навчальних закладів, порушила звичні умови повсякденної праці мільйонів громадян в Україні і за кордоном. Виклики війни постали перед державою та суспільством, змушуючи всі інституції стрімко адаптуватися до кризових умов.

Члени СЕУ як представники наукових установ та економічної громадської спільноти країни протягом звітного року активно працювали над найбільш актуальними темами в сфері економіки, державного управління, організації підприємницької діяльності, зміцнення інституційної спроможності влади для подолання руйнівних наслідків війни та закладення фундаменту повоєнної відбудови. Крім того, члени Спілки ведуть активну волонтерську діяльність задля підтримки Збройних сил України, сил територіальної оборони та вирішення гуманітарних, соціальних і побутових питань в прифронтових регіонах і в місцях зосередження переселенців.

Значні зусилля спрямовувалися на наукові дослідження та підготовку пропозицій щодо відбудови і розширення воєнно-промислового комплексу, раціонального використання міжнарод-

ної допомоги та внутрішніх ресурсів держави не лише для утримання найбільш вразливих верств населення і реконструкції зруйнованих об'єктів інфраструктури, але й для розбудови цілісного механізму економічного самозабезпечення на національному рівні. Залишається в центрі уваги вчених проблема подолання корупційної складової у діяльності всіх гілок влади. Триваюча інтеграція в європейські та світові наднаціональні утворення, розширення зони вільної торгівлі ставить нові питання щодо захисту національних інтересів України на світовому ринку. Потребує підтримки аграрна сфера, промисловість, особливо в частині залучення інноваційних технологій та ефективної релокації бізнесу.

За активної участі членів Співки продовжується освітня та наукова діяльність, діалог з органами влади, участь в обговоренні найбільш значущих проєктів економічного розвитку. Проведено ряд заходів щодо підтримки малого і середнього бізнесу, поширення цифровізації адміністративних послуг, пошуку нових шляхів міжнародної торгівлі та забезпечення логістики. Члени Співки брали участь у розробці стратегічних програм та інших документів соціально-економічного розвитку України та її регіонів. Постійно зростає вагомість участі членів Співки в житті країни та територіальних громад, практикуються нові способи інформування, координації дій, обміну думками між органами влади, громадянським суспільством та бізнесом, вироблення спільних рішень для відновлення та поліпшення економічної діяльності під час воєнного стану, активізації наукової та освітньої роботи, зокрема за допомогою соціальних мереж та інших цифрових технологій.

Лише спільне бачення єдиної мети – перемоги та добробуту народу України – дозволить всім нам вистояти і відбудувати вільну країну на власній землі.

Слава Україні ! Героям слава!

* * *

ОСНОВНІ ПОКАЗНИКИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО СТАНОВИЩА УКРАЇНИ ЗА ПІДСУМКАМИ 2023 РОКУ¹

Загальноекономічні показники. Номінальний ВВП за 2023 р. становив 6 537,82 млрд грн у фактичних цінах та зріс, порівняно з попереднім роком на 5,3%. Реальний ВВП збільшився порівняно з 2022 р. на 5,3% (у постійних цінах 2016 р.) (Табл.1).

Таблиця 1

Валовий внутрішній продукт України

Роки	Обсяг ВВП у фактичних цінах, млрд грн	У постійних цінах 2016 р., % до відповідного періоду попереднього року	
		зміна обсягу	зміна дефлятора
2010	1079,3	4,1	13,7
2011	1300,0	5,5	14,2
2012	1404,7	0,2	7,8
2013	1465,2	0,0	4,3
2014	1586,9	- 6,6	15,9
2015	1988,5	- 9,8	38,9
2016	2385,4	2,4	17,1
2017	2981,2	2,5	22,1
2018	3560,3	3,4	15,4
2019	3977,2	3,2	8,2
2020	4222,0	- 3,8	10,3
2021	5450,8	3,4	24,8
2022	5239,1	- 28,8	34,9
2023	6537,8	5,3	18,5

Зростання економіки у звітному періоді ґрунтувалося насамперед на статистичному ефекті низької бази порівняння, однак

¹ Дані Держстату України. [Електронний ресурс]. – Доступний з: <http://www.ukrstat.gov.ua>. Дані наведені без урахування тимчасово окупованої рф території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя, за 2014–2021 роки – також без частини тимчасово окупованих рф територій у Донецькій та Луганській областях, за 2022-2023 роки – також без урахування тимчасово окупованих рф територій та частини територій, на яких ведуться (велися) бойові дії. Про використання даних інших органів влади (Мінфіну, НБУ, Мінекономіки тощо) зазначається окремо по тексту.

навіть за таких обставин відновлення економіки в умовах активних бойових дій, високих безпекових ризиків та терористичних атак з боку рф є позитивним значним результатом.

У коментарі НБУ щодо зміни реального ВВП у 2023 р.² зазначається, що значний внесок у зростання економіки мала м'яка фіскальна політика, що підживлювала внутрішній споживчий та інвестиційний попит. Рекордні бюджетні витрати на оборону та безпеку зумовили подальше збільшення ролі державного сектору в економіці. Так, споживання державного сектору в цілому за рік зросло на 9,0%, а його частка у ВВП за два роки більш ніж подвоїлася (у 2023 р. сягнула майже 42,0% порівняно з близько 18,0% у 2021 р.).

Приватне споживання зросло на 6,1% завдяки відновленню зростання реальних доходів населення, в тому числі зарплат у приватному секторі економіки. Водночас упродовж минулого року чисельність вимушених українських мігрантів за кордоном надалі збільшувалася, що обмежувало відновлення споживчого попиту.

Інвестиційна діяльність у 2023 р. зросла на 52,9%. Стрімке зростання інвестицій насамперед зумовлювалося значними видатками бюджету, хоча й приватний сектор демонстрував ознаки пожвавлення інвестиційної активності на тлі поліпшення фінансових результатів. Бізнес, зокрема, інвестував у розбудову логістичних потужностей, відновлення енергетики, засоби автономного енергозабезпечення тощо.

У 2023 р. суттєво сповільнилося скорочення експорту, а імпорт повернувся до зростання. Обмеження в роботі, а далі й зупинення "зернового коридору" через дії рф, а також збереження ризиків для роботи чорноморських портів стримували експортні постачання.

² Коментар Національного банку щодо зміни реального ВВП у 2023 році. 01 квітня 2024 р. URL: [https://bank.gov.ua/ua/news/all/komentar-natsionalnogo-banku-schodo-zmini-realnogo-vvp-u-2023-rotsi#:~:text=Коментар%20Національного%20банку%20щодо%20зміни%20реального%20ВВП%20у%202023%20році,-1%20квіт.&text=У%202023%20році%20реальний%20ВВП,\(на%2028%2C8%25\)](https://bank.gov.ua/ua/news/all/komentar-natsionalnogo-banku-schodo-zmini-realnogo-vvp-u-2023-rotsi#:~:text=Коментар%20Національного%20банку%20щодо%20зміни%20реального%20ВВП%20у%202023%20році,-1%20квіт.&text=У%202023%20році%20реальний%20ВВП,(на%2028%2C8%25))

Водночас активно розбудовувались альтернативні експортні маршрути, зокрема через дунайські порти, а з середини року за вагомої підтримки сил оборони України та міжнародних партнерів запрацював новий морський коридор. Показники його роботи вже в грудні перевищили потужності "зернового коридору". Як результат, скорочення експорту помітно сповільнилося – до 5,4%.

В умовах обмеженого внутрішнього виробництва внаслідок війни та пожвавлення попиту надалі зростали обсяги імпорту. Показники більшості видів діяльності поліпшувалися і їх сприятливу динаміку впродовж 2023 р. визначала не лише низька база порівняння першого року повномасштабної війни, але й успішна адаптація бізнесу до воєнних умов, а також значні обсяги державної підтримки.

Найсуттєвіше зростання валової доданої вартості (далі – ВДВ) відбулося в секторі будівництва. Хоча низька база порівняння відіграла значну роль, зростання в цьому виді діяльності підтримували, зокрема, витрати бюджету на відновлення зруйнованої інфраструктури в умовах повномасштабної війни.

Завдяки значним бюджетним видаткам на безпеку та оборону другий рік поспіль зростала ВДВ сектору державного управління та оборони. За два роки ВДВ цього виду діяльності збільшилася на більш ніж 46,0%, а його частка збільшилася з близько 6,0% у 2021 р. до 22,0% у 2023 році. Відновилося зростання ВДВ охорони здоров'я з огляду на високу потребу в медичних послугах через війну. Значні оборонні замовлення, переробка високих врожаїв і відновлення внутрішнього попиту позначилися на зростанні переробної промисловості.

Збільшення ВДВ у ІТ-галузі відновилося після падіння у 2022 р. – загалом темпи зростання цієї галузі були третіми за розміром (її випереджали лише сектори будівництва та переробної промисловості). Це, зокрема, може пояснюватися оборонними потребами та розвитком державних електронних послуг.

Надсприятливі погодні умови в минулому році зумовили рекордну врожайність більшості сільськогосподарських культур і

відповідно збільшення врожаїв порівняно з 2022 р., що стало чинником відновлення зростання ВДВ сільського господарства. Водночас розбудова альтернативних експортних шляхів посприяла відновленню транспортної галузі та разом із поживавленням споживчого попиту підтримала зростання сектору торгівлі.

Збільшення приватного споживання також підтримало низку секторів послуг, зокрема готельний та ресторанный бізнес. Водночас через зміни в структурі споживання скорочувалася ВДВ секторів мистецтва та відпочинку, а також професійної технічної діяльності. Скоротилася і ВДВ фінансового сектору, що, зокрема, може пояснюватися зменшенням кількості фінансових посередників небанківського сектору.

Зниження кількості споживачів освітніх послуг та стримане державне фінансування освіти зумовило подальший спад ВДВ цієї галузі. Тривало й падіння в енергетиці та добувній промисловості через менші можливості генерації електроенергії та добування металевих руд з огляду на обмежені експортні можливості³.

Промисловість. За підсумками 2023 р., порівняно з попереднім роком, індекс промислової продукції становив 105,9% (за 2022 р. – 63,3%).

Згідно з даними Держстату за 2023 р. порівняно з попереднім роком індекс промислової продукції становив: у добувній промисловості і розробленні кар'єрів 97,8% (за 2022 р. – 70,0%), зокрема у добуванні металевих руд – 89,8% (38,3%), сирої нафти та природного газу – 100,0% (91,8%), вугілля – 96,7% (92,3%); у переробній промисловості – 112,3% (59,0%), зокрема у виробництві харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів – 115,0% (78,4%); у виробництві чавуну, сталі та феросплавів – 98,7% (30,8%); у виробництві комп'ю-

³ Коментар Національного банку щодо зміни реального ВВП у 2023 році. 1 квітня 2024; URL: [https://bank.gov.ua/ua/news/all/komentar-natsionalnogo-banku-schodo-zmini-realnogo-vvp-u-2023-rotsi#:~:text=Коментар%20Національного%20банку%20щодо%20зміни%20реального%20ВВП%20у%202023%20році,-1%20квіт.&text=У%202023%20році%20реальний%20ВВП,\(на%2028%2C8%25\).](https://bank.gov.ua/ua/news/all/komentar-natsionalnogo-banku-schodo-zmini-realnogo-vvp-u-2023-rotsi#:~:text=Коментар%20Національного%20банку%20щодо%20зміни%20реального%20ВВП%20у%202023%20році,-1%20квіт.&text=У%202023%20році%20реальний%20ВВП,(на%2028%2C8%25).)

терів, електронної та оптичної продукції – 158,8% (58,9%); поставчанні електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря – 97,7% (69,4%), у текстильному виробництві, виробництві одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів – 98,1% (74,0%), у виготовленні виробів з деревини, виробництві паперу та поліграфічній діяльності – 103,5% (63,9% за 2022 р.)

На підприємствах із виробництва коксу та продуктів нафтоперероблення індекс випуску продукції склав 68,6% (за 2022 р. – 33,4%), виробництва хімічних речовин і хімічної продукції – 115,5% (38,2%), основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів – 102,4% (70,2%).

Індекс випуску продукції у металургійному виробництві, виробництві готових металевих виробів, крім машин і устаткування, становив 108,0% (за 2022 р. – 37,6%), у виробництві готових металевих виробів, крім машин і устаткування 131,5% (59,0%), у машинобудуванні – 116,7% (56,9%), у виробництві меблів, іншої продукції з деревини, ремонті і монтажу машин і устаткування – 118,4% (58,3%).

Сільське господарство. Попри руйнівні наслідки повномасштабного вторгнення РФ, тимчасову окупацію, мінне забруднення та потребу в рекультивації земель, пошкоджених снарядами, окопами та рухом військової техніки, грабіж і зумисне знищення окупантами палива, мінеральних добрив, засобів захисту рослин, посадкового матеріалу та с/г техніки, що призвело до втрати матеріальних ресурсів с/г виробників, сільське господарство країни у 2023 р. вистояло і навіть досягло приросту виробництва продукції рослинництва.

Згідно з даними Держстату України за підсумками 2023 р. зріс валовий збір основних сільськогосподарських культур (табл.2), зокрема врожай зернових та зернобобових культур склав 59,8 млн т, що на 11% більше 2022 р. (53,9 млн т – у 2022 р.), при урожайності 55,2 ц/га (+21% проти 2022 р.) і меншій на 10,0% площі посівів. Крім того, у 2023 р. зібрано урожай: соняшнику – 12,8 млн т (11,3 млн т – у 2022 р.), цукрового буряка – 13,1 млн т (9,9 млн т – у 2022 р.), ово-

чів – 8,3 млн т (7,5 млн т – у 2022 р.), плодів та ягід – 2,0 млн т (2,0 млн т – у 2022 р.).

Таблиця 2

Рослинництво
(господарства всіх категорій)

Види культур	Посівна площа, тис. га		Обсяг виробництва (валовий збір), млн т		Урожайність, ц/га зібраної площі	
	2023	2022	2023	2022	2023	2022
Зернові та зернобобові	10 985	12 171	59,8	53,9	55,2	45,8
Буряк цукровий фабричний	250	184	13,1	9,9	525	541
Соняшник	5 220	5 293	12,8	11,3	24,5	21,6
Картопля	1 210	1 208	21,4	20,9	177	174
Культури овочеві	397	378	8,3	7,5	209	200
Культури плодові та ягідні	187*	193*	1,996	1,995	119	116,1

*Площа насаджень.

Згідно з даними Держстату України⁴ поголів'я великої рогатої худоби (ВРХ) станом на 1 січня 2024 р. скоротилося за рік на 150,9 тис. голів, або на 6,5%. Корів поменшало на 89,9 тис. голів (– 6,6%). За 2023 р. зросло поголів'я свиней на 145,7 тис. голів (+2,9%) та птиці – на 4,2 млн голів (+2,3%), водночас зменшилось поголів'я овець та кіз на 35,1 тис голів (–3,7%).

Станом на початок 2024 р. у господарствах усіх категорій утримується 2 156,2 млн голів ВРХ (з них корів – 1 262,9 тис.), у тому числі на підприємствах, включаючи фермерські господарства, – 919,8 тис. голів (з них корів – 382,2 тис.) та у господарствах населення – 1 236,4 тис. голів (з них корів – 880,7 тис. голів).

На 1 січня 2024 р. у господарствах усіх категорій утримується 5 049,0 тис. голів свиней (з них 1 726,9 тис. – у господарствах населення), 906,3 тис. голів овець та кіз (з них 776,5 тис. – у господарств-

⁴ Тваринництво (1990-2023). Держстат України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>

вах населення) та 184,7 млн голів птиці (з них 78,5 млн голів – у господарствах населення).

За 2023 р. у господарствах усіх категорій виробництво (валовий надій) молока становив 7,4 млн тонн, що на 4,3% менше порівняно з 2022 роком. Частка підприємств у виробництві молока склала 37,8%, а господарств населення – 62,2%.

Протягом січня-грудня 2023 р. всіма категоріями господарств вироблено: м'яса (у забійній масі) – 2,2 млн тонн, що на 1,5% більше ніж у 2022 р. та яєць – 11,4 млрд штук (на 4,5% менше ніж у 2022 р.). Частка підприємств у виробництві м'яса та яєць склала, відповідно, 75,0% та 49,7%.

Будівництво. Індекс будівельної продукції у 2023 р. порівняно із 2022 р. становив 122,6%. Протягом 2023 р. обсяг будівництва житлових будівель зменшився на 4,6%, а нежитлових будівель та інженерних споруд – збільшився, відповідно, на 20,0% та 32,9%.

У 2023 р. в Україні прийнято в експлуатацію: 7 380,7 тис.м² загальної площі житлових будівель, 2 340,3 тис. м² нежитлових будівель.

За 2023 р. порівняно з 2022 р. площа прийнятих в експлуатацію нежитлових будівель скоротилася на 6,1%. Найбільше скорочення – у введенні в експлуатацію будівель транспорту і засобів зв'язку (на 57,2%) та офісних (на 47,9%), водночас збільшилась площа прийнятих в експлуатацію будівель нежитлових інших (на 29,0%), промислових та складів (на 24,0%), торговельних (на 2,7%).

У цілому загальна площа прийнятих в експлуатацію житлових будівель (включаючи дачні й садові будинки) у 2023 р. збільшилась на 3,8%, серед них найбільше зросла площа прийнятих в експлуатацію гуртожитків (на 94,3%) та одноквартирних будинків (на 25,1%), водночас на 10,1% скоротилася площа введених в експлуатацію багатоквартирних будинків.

Зовнішня торгівля. Згідно з даними Держстату України у 2023 р. **експорт товарів і послуг** становив 44,4 млрд дол. США, або на 16,7% менше ніж за 2022 р., **імпорт** – 68,8 млрд дол. США, або на

18,0% більше ніж у 2022 році. Негативне сальдо склало 24,4 млрд дол. США (у 2022 р. теж негативне – 5,0 млрд дол. США).

У 2023 р. **експорт товарів** становив 36,2 млрд дол. США, або 82,0% аналогічного показника за 2022 р., **імпорт** – 63,6 млрд дол. США, або 114,9% від рівня 2022 року. Негативне сальдо склало 27,4 млрд дол. США (за 2022 р. також негативне – 11,2 млрд дол. США). Коефіцієнт покриття експортом імпорту становив 0,57 (у 2022 р. – 0,80). Зовнішньоторговельні операції проводились із партнерами з 230 країн світу.

Європейський Союз є **головним** торговельним партнером України. У 2023 р. питома вага торгівлі товарами з ЄС склала 56,0 % від загального обсягу торгівлі України.

Експорт послуг за 2023 р. становив 8,2 млрд дол. США, або 89,1% аналогічного показника за 2022 р., **імпорт** – 5,2 млрд дол. США, або 173,3% від рівня 2022 р., позитивне сальдо склало 3,0 млрд дол. США.

За 2023 р., порівняно з попереднім роком, зменшились обсяги експорту: чорних металів – на 41,6%, електричних машин – на 34,9%, зернових культур – на 8,8%, жирів та олії тваринного або рослинного походження – на 5,0%. Водночас за 2023 р. збільшився імпорт засобів наземного транспорту, крім залізничного, на 33,3%, чорних металів і виробів з них – на 31,5%, реакторів ядерних, котлів, машин – на 26,2%, електричних машин – на 20,1%, а імпорт палив мінеральних, нафти і продуктів її перегонки зменшився на 19,1%.

У загальному обсязі імпорту товарів збільшилася частка імпорту з країн Азії, Європи, Америки.

Одним із чинників уповільнення зростання економіки стало зменшення у 2023 р., порівняно з 2022 р., вартісного обсягу експорту товарів. Замість прогнозованого зростання на 3,8% експорт товарів зменшився за всіма основними товарними групами.

За даними НБУ і Рахункової палати частка продовольчих товарів і сировини для їх виробництва в загальному обсязі експорту товарів зросла з 57,2% у 2022 р. до 63,4% у 2023 році. Насамперед експортувалися соняшникова олія, кукурудза, пшениця, соєві боби, макуха, насіння свиріпи або ріпаку, м'ясо птиці.

У звітному періоді найбільше Україна продовжувала експортувати товари до Польщі (13,1% загального експорту), Румунії (10,4%) та Китаю (6,7%)⁵.

Внутрішня торгівля. Згідно з даними Держстату України оборот роздрібною торгівлі, який включає дані щодо роздрібного товарообороту підприємств (юридичних осіб і фізичних осіб-підприємців), основним видом економічної діяльності яких є роздрібна торгівля, у 2023 р. становив 1 821,9 млрд грн, що у порівнянних цінах на 15,4% більше від обсягу попереднього року. Роздрібний товарооборот підприємств роздрібною торгівлі (юридичних осіб) за 2023 р. склав 1 226,7 млрд грн, що на 11,7% більше від обсягу 2022 року.

Попри війну, роздрібні оператори не зупиняють розвиток своїх мереж. Згідно з даними дослідження Української Ради Торгових Центрів (УРТЦ) сума прямих збитків у сфері роздрібною торгівлі у 2022–2023 рр. через воєнні дії на території України становить 2,426 млрд дол. США⁶. Через окупацію та руйнування кількість роздрібних торговельних точок зменшилась у 2022 р. на 18%, а у 2023 р. навпаки відбулось зростання на 12%. Аналогічний рівень зростання очікується у 2024 році. Частка товарообігу через онлайн-продаж за 2023 р. зросла з 14% до 15%.

Індекс споживчих цін (індекс інфляції) станом на грудень 2023 р. проти грудня попереднього року склав 105,1%, у цілому за рік – 112,9% (табл. 3).

⁵ Висновки про результати аналізу річного звіту про виконання Закону України "Про Державний бюджет України на 2023 рік", затверджені рішенням Рахункової палати від 07.05.2024 р. № 22-1. URL: <https://rp.gov.ua/FinControl/FinReports/?id=1800>

⁶ Прямі збитки українських ритейлерів через війну сягають понад \$2,4 млрд // <https://banker.ua/uk/zbitki-ritejleriv-syagayut-ponad-2-4mlrd/>

Динаміка індексу цін⁷

Показник	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
<i>(у %, грудень до грудня попереднього року)</i>											
Споживчі ціни	100,5	124,9	143,3	112,4	113,7	109,8	104,1	105,0	110,0	126,6	105,1
Ціни виробників промислової продукції	101,7	131,8	125,4	135,7	116,5	114,2	92,6	114,5	162,2	138,2	116,2
<i>у %, до попереднього року</i>											
Споживчі ціни	99,7	112,1	148,7	113,9	114,4	110,9	107,9	102,7	109,4	120,2	112,9
Ціни виробників промислової продукції	99,9	117,1	136,0	120,5	126,4	117,4	104,1	98,4	140,8	147,3	124,2

Базовий індекс споживчих цін (БІСЦ) у цілому за 2023 р. порівняно з 2022 р. та у грудні 2023 р. порівняно з груднем 2022 р. становив, відповідно, 112,9% та 104,9% (за 2022 р. було, відповідно, 116,0% та 122,6%).

Ціни на продукти харчування та безалкогольні напої зросли за рік (грудень 2023 р. проти грудня 2022 р.)⁸ на 4,0 %. Найбільше подорожчали м'ясо та м'ясопродукти (+12,4%), масло (+9,9%), молоко (+9,7%), хліб (+7,0%), безалкогольні напої (+6,9%). Водночас зменшились ціни на олію соняшникову (-14,9%), яйця (-9,5%), цукор (-5,8%).

⁷ Дані, починаючи з 2014 р., наведено без урахування тимчасово окупованих територій та частини територій, на яких ведуться (велися) бойові дії. Джерело: Держстат України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>

⁸ Експрес-випуск. Індекси цін. 10.01.2024 р. / Держстат України; Індекс споживчих цін на товари та послуги у 2023 році (до грудня попереднього року). URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>

Ціни на транспортні послуги зросли на 6,3%, паливо та мастила – на 2,7%, фармацевтичну продукцію, медичні товари та обладнання – на 7,1%, амбулаторні послуги – на 13,0%, послуги у сфері освіти – на 12,8%.

Ціни (тарифи) на житло, воду, електроенергію, газ та інші види палива зросли на 12,8%, електроенергію – на 69,7%, утримання та ремонт житла – на 3,4%, прибирання сміття – на 5,5%, водопостачання – на 0,8%, каналізацію – на 0,7%.

У сфері охорони здоров'я ціни зросли на 8,7%, зростання цін на фармацевтичну продукцію, медичні товари та обладнання складо 7,1%, а ціни на амбулаторні послуги зросли на 13,0%.

Ціни на транспорт зросли на 3,2% передусім через подорожчання палива та мастил на 2,7% і транспортних послуг на 6,3%.

Індекс цін у будівництві за 2022 р. (грудень до грудня попереднього року) становив 110,6% (за 2022 р. – 129,1%).

Транспорт. У 2023 р. вантажообіг підприємств транспорту становив 163,4 млрд ткм (98,0% від обсягу 2022 р.), ними перевезено 327,9 млн т вантажів, що на 3,3% більше аналогічного показника за 2022 рік.

У 2023 р. усіма видами транспорту виконано пасажирообіг в обсязі 39,4 млрд пас.км, послугами пасажирського транспорту скористалися 2 039,4 млн пасажирів, що, відповідно, на 26,5% та 27,4% більше від обсягу 2022 року.

Державний бюджет⁹. Кабінет Міністрів України розпорядженням від 23 квітня 2024 р. №341-р схвалив звіт про виконання Закону України "Про Державний бюджет України на 2023 рік" за доходами у сумі 2 672,5 млрд грн, за видатками – 4 014,8 млрд грн, за обсягом повернення кредитів – 14,899 млрд грн та за обсягом надання кредитів – 9,3 млрд гривень, з дефіцитом у сумі 1 336,9 млрд гривень.

⁹ Інформація Міністерства фінансів України про виконання Державного бюджету України за 2023 рік. Мінфін України. URL: https://mof.gov.ua/uk/budget_2023-582

Державний бюджет України за 2023 р. акумулював 2 672,5 млрд грн, що на 884,8 млрд грн, або на 49,5% більше ніж у 2022 році. Водночас 433,9 млрд грн із зазначеної суми становили гранти від міжнародних партнерів (МФО, Європейського Союзу та окремих країн), що становить 16,2% всіх доходів державного бюджету за рік проти 26,9% у 2022 році.

Видатки державного бюджету у 2023 р. зросли на 1 309,1 млрд грн, або на 48,4% порівняно з 2022 р., та становили 4 014,8 млрд грн, що склало 61,4% ВВП. Такий приріст значною мірою пояснюється сталою необхідністю забезпечення фінансування у 2023 р. сектору оборони та безпеки.

За 2023 р. касові видатки загального фонду державного бюджету виконано в обсязі 3 034,3 млрд грн, що більше ніж за 2022 р. на 623,1 млрд грн, або на 25,8%.

У 2023 р. на національну безпеку і оборону держави спрямовано загальний ресурс у сумі 2 648,9 млрд грн (зокрема 12,1 млрд грн наданих державних гарантій), що становить 41% ВВП і на 1 111,4 млрд грн більше ніж у 2022 році.

Видатки державного бюджету на обслуговування боргу та виплат за державними деривативами (за функціональною класифікацією видатків) у 2023 році становили 247,6 млрд грн, що на 89,8 млрд грн, або на 56,9% більше ніж у 2022 році.

Видатки на виплату заробітної плати та нарахувань для працівників бюджетної сфери у 2023 р. становили 1 235,1 млрд грн, що на 240,7 млрд грн, або на 24,2% більше ніж у 2022 році. Таке зростання видатків пов'язано із суттєвим підвищенням розмірів грошового забезпечення військовослужбовців.

У 2023 р. касові видатки державного бюджету на соціальну підтримку та соціальний захист становили 461,0 млрд гривень.

За 2023 р. касові видатки державного бюджету на фінансове забезпечення виплати пенсій, надбавок і підвищень до пенсій, призначених за пенсійними програмами, та дефіциту коштів Пенсійного фонду становили 100% планових показників, або 273,7 млрд

грн, зокрема зі спеціального фонду державного бюджету – 1,8 млрд гривень.

У 2023 році забезпечувалося виконання всіх зобов'язань щодо перерахування міжбюджетних трансфертів. Так, із державного бюджету місцевим бюджетам було надано трансфертів у сумі 177,4 млрд грн, зокрема із загального фонду державного бюджету у сумі 148,6 млрд грн, або 95,2% передбачених розписом асигнувань на 2023 рік, а решту у сумі 28,8 млрд грн склали трансферти зі спеціального фонду держбюджету.

Державний бюджет у 2023 р. виконано з **дефіцитом** у сумі 1 336,9 млрд грн, що на 46,1% більше відповідного показника за 2022 р. та відповідає 20,4% ВВП.

Основним джерелом отримання фінансових ресурсів, необхідних для фінансування державного бюджету у 2023 р., були державні внутрішні та зовнішні запозичення. У цілому за 2023 р. державних запозичень здійснено на суму 1 704,2 млрд гривень.

Загальна сума державних внутрішніх запозичень до загального фонду державного бюджету становила 552,6 млрд грн, зокрема від розміщення ОВДП, номінованих в євро та доларах США, надійшло до державного бюджету 735,8 млн євро та 3,7 млрд дол. США (у гривневому еквіваленті – 164,1 млрд грн).

Після початку повномасштабної війни рф проти України, починаючи з березня 2022 р., військові облігації стали дієвим інвестиційним інструментом підтримки державного бюджету, доступним для громадян, бізнесу та іноземних інвесторів. За 2023 р. надходження від розміщення військових ОВДП становили 281,8 млрд грн, що стало суттєвою допомогою у забезпеченні безперебійного фінансування військових та соціальних потреб держави.

Державні зовнішні запозичення до державного бюджету у 2023 р. здійснено у сумі 1 151,6 млрд грн, із яких 20,3 млрд грн надійшло від міжнародних фінансових організацій та країн-партнерів до спеціального фонду на впровадження спільних проєктів.

У 2023 р. Європейський Союз став найбільшим донором прямої бюджетної підтримки. У рамках нової Програми макрофінан-

сової допомоги на 2023 р. Україна отримала пільговий кредит на загальну суму 18 млрд євро (у гривневому еквіваленті – 714,9 млрд грн). Міжнародний валютний фонд у березні 2023 р. затвердив нову чотирирічну програму – Механізм розширеного фінансування (EFF) для України в умовах війни із загальним фінансуванням у розмірі 15,6 млрд дол. США (11,6 млрд СПЗ). За підсумками 2023 р. Україна успішно пройшла два перегляди програми з виконання відповідних кількісних критеріїв ефективності та отримала три транші на суму 3,3 млрд СПЗ (у гривневому еквіваленті – 164,0 млрд гривень).

Від Міжнародного банку реконструкції та розвитку, зокрема у співфінансуванні з Міжнародною асоціацією розвитку, надійшли кошти позик у сумі 4,6 млрд дол. США та 451,3 млн євро (у гривневому еквіваленті – 188,1 млрд гривень). Уряд Канади надав кредит у сумі 2,4 млрд канадських доларів (у гривневому еквіваленті – 64,2 млрд гривень).

Додатковим джерелом покриття дефіциту державного бюджету були надходження від приватизації державного майна. Так, за 2023 р. до державного бюджету від приватизації державного майна фактично надійшло 3,2 млрд грн при плановому річному показнику у сумі 6,0 млрд гривень.

Незважаючи на складну економічну ситуацію, Україна безумовно виконувала свої боргові зобов'язання вчасно та в повному обсязі. Загалом за 2023 р. на погашення основної суми державного боргу було спрямовано 436,5 млрд грн та на обслуговування боргу – 247,6 млрд гривень.

Державний борг¹⁰. Згідно з інформацією Мінфіну України станом на 31 грудня 2023 р. (за оперативними даними) державний та гарантований державою борг України¹¹ становив 5 519,5 млрд

¹⁰ Інформаційна довідка щодо державного та гарантованого державою боргу України станом на 31.12.2023. Мінфін України.

URL: <https://mof.gov.ua/uk/derzhavnij-borg-ta-garantovanij-derzhavju-borg>

¹¹ Обсяг державного та гарантованого державою боргу розраховується у грошовій формі як непогашена номінальна вартість боргових зобов'язань у валюті кредиту (позики). Стан державного та гарантованого державою боргу визначається у гривнях та доларах США за курсом Національного банку України на останній день звітного періоду та включає операції за цей день.

грн (84,4% номінального ВВП), або 145,3 млрд дол. США, в тому числі: державний та гарантований державою зовнішній борг – 3 863,0 млрд грн (70,0% загальної суми державного та гарантованого державою боргу), або 101,7 млрд дол. США; державний та гарантований державою внутрішній борг – 1 656,5 млрд грн (30,0%) або 43,6 млрд дол. США.

Державний борг України становив 5 188,1 млрд грн (94,0% загальної суми державного та гарантованого державою боргу), або 136,6 млрд дол. США, у тому числі: державний зовнішній борг – 3 600,4 млрд грн (65,2%), або 94,8 млрд дол. США; державний внутрішній борг – 1 587,7 млрд грн (28,8%), або 41,8 млрд дол. США.

Гарантований державою борг України становив 331,4 млрд грн (6,0%), або 8,7 млрд дол. США, у тому числі: гарантований державою зовнішній борг – 262,6 млрд грн (4,8%), або 6,9 млрд дол. США; гарантований державою внутрішній борг – 68,8 млрд грн (1,2%), або 1,8 млрд дол. США.

Протягом грудня 2023 р. сума державного та гарантованого державою боргу України збільшилась на 396,8 млрд грн, або на 4,49 млрд дол. США.

Зовнішній борг України. Згідно з інформацією Національного банку України (НБУ)¹² обсяг **валового** зовнішнього боргу України у 2023 р. збільшився на 30,6 млрд дол. США (+2,3 млрд дол. США у 2022 р.) та на кінець року становив 161,5 млрд дол. США (132,0 млрд дол. США у 2022 р.). Відносно ВВП обсяг боргу збільшився за рік із 81,6% до 90,4%.

Зовнішній борг державного сектору збільшився на 29,2 млрд дол. США та становив 98,3 млрд дол. США (55,2% від ВВП). Зовнішні зобов'язання приватного сектору збільшилися на 1,4 млрд дол. США та становили 63,2 млрд дол. США (35,4% від ВВП).

¹² Зовнішній борг України на кінець 2023 року (за методологією шостого видання Керівництва з платіжного балансу та міжнародної інвестиційної позиції) / НБУ. URL: [https:// bank.gov.ua/files/ES/ExDebt_y.pdf](https://bank.gov.ua/files/ES/ExDebt_y.pdf) (<https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external#4>)

Зовнішні зобов'язання сектору загального державного управління збільшилися на 30,8 млрд дол. США – до 96,1 млрд дол. США (53,8% від ВВП) за рахунок чистого залучення кредитів від міжнародних партнерів (26,0 млрд дол. США) та від МВФ (3,6 млрд дол. США), а також внаслідок збільшення боргу за рахунок курсових змін – на 1,5 млрд дол. США (переважно за рахунок зміни курсу євро).

Основною валютою зовнішніх запозичень України станом на кінець 2023 р. залишався долар США: 47,7% від загального обсягу зовнішнього боргу, однак, його частка зменшилася за рік на 7,9 в. п. Також зменшилися питома вага зобов'язань у СПЗ перед МВФ на 0,8 в. п. – до 10,2% та частка боргу в гривні на 0,5 в. п. – до 1,4%. Водночас збільшилася частка запозичень у євро: з 29,1% до 37,8%.

Обсяг короткострокового зовнішнього боргу за залишковим терміном погашення за 2023 рік зріс на 2,7 млрд дол. США та на кінець 2023 р. становив 40,7 млрд дол. США.

Міжнародні резерви (золотовалютні) України станом на 31 грудня 2023 р. склали 40,5 млрд дол. США і зросли за 2023 рік на 12,0 млрд дол. США, або на 42,1%.

Платіжний баланс України¹³. Згідно з даними НБУ¹⁴ загалом за 2023 р. зведений платіжний баланс сформувався з профіцитом у 9,5 млрд дол. США (у 2022 р. дефіцит становив 2,9 млрд дол. США). Надходження від МВФ у межах Інструменту швидкого фінансування RFI становило 3,3 млрд СПЗ (4,5 млрд дол. США в еквіваленті),

¹³ Відповідно до Закону України від 03.03.2022 № 2115-IX "Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни" частина інформації, яка потрібна для складання платіжного балансу, не збирається. Оцінка платіжного балансу за 2023 р. здійснена НБУ на підставі наявної інформації та уточнюватиметься після отримання додаткових даних. При цьому всі дані з платіжного балансу подаються без урахування тимчасово окупованих територій, у тому числі Автономної Республіки Крим та м. Севастополь.

¹⁴ Платіжний баланс у 2023 році (за попередніми даними, за методологією шостого видання Керівництва з платіжного балансу та міжнародної інвестиційної позиції) / НБУ. URL: https://bank.gov.ua/files/ES/State_y.pdf

погашення за раніше залученими кредитами від МВФ становило 2,5 млрд дол. США.

Зростання на кінець 2023 р. міжнародних резервів до 40,5 млрд дол. США (проти 28,5 млрд дол. США у 2022 р.) забезпечує фінансування імпорту майбутнього періоду протягом 5,4 місяця (у 2022 р. – протягом 3,5 місяця).

Чисте запозичення від зовнішнього світу в 2023 р. (сумарне сальдо поточного рахунку та рахунку операцій із капіталом) становило 9,1 млрд дол. США (за 2022 р. чисте кредитування становило 8,2 млрд дол. США).

Протягом 2023 р. чистий приплив коштів за операціями державного сектору становив 25,9 млрд дол. США (у 2022 р. – 13,2 млрд дол. США) і зумовлювався залученням позик від міжнародних партнерів (26,0 млрд дол. США). Водночас чисті виплати нерезидентам за державними цінними паперами становили 160 млн дол. США.

Чистий приплив прямих іноземних інвестицій у 2023 р. становив 4,2 млрд дол. США (у тому числі реінвестування доходів¹⁵ – 3,2 млрд дол. США). За 2022 р. чистий приплив становив 213 млн дол. США (у тому числі реінвестування доходів – 327 млн дол. США). Чистий приплив акціонерного капіталу (крім реінвестування доходів) становив 651,0 млн дол. США (за 2022 р. – 461,0 млн дол. США). Чисті залучення за борговими інструментами становили 523,0 млн дол. США, з них за кредитами між сестринськими підприємствами – 193 млн дол. США (за 2022 р. чисті погашення становили 541 млн дол. США, з них за кредитами між сестринськими підприємствами – 159 млн дол. США).

¹⁵ До платіжного балансу за IV квартал 2023 р. включені обсяги реінвестування доходів тільки банківського сектору. Обсяги реінвестування доходів підприємств за I–III квартали 2023 р. розраховані на підставі даних фінансової звітності підприємств, які надали звітність, та будуть уточнені після отримання повної інформації.

***Довідково.** Сестринські підприємства – це підприємства, які мають спільного безпосереднього або опосередкованого прямого інвестора, є резидентами різних економік, але володіють менше 10% статутного капіталу одне одного (це поняття було запроваджено у 6-му виданні Керівництва з платіжного балансу та міжнародної інвестиційної позиції (КПБ6, 2009) та Еталонному визначенні ОЕСР прямих іноземних інвестицій (ПІІ) (4-е видання, 2008), якими передбачено включення до статистики ПІІ інвестицій між сестринськими підприємствами. Це дає змогу охопити більше боргових операцій в межах міжнаціональних корпорацій, точніше відобразити спрямованість інвестицій та здійснити їх точніший вимір, у зв'язку з чим НБУ вдосконалив статистику платіжного балансу, міжнародної інвестиційної позиції в частині врахування в ПІІ інвестицій між сестринськими підприємствами.*

Дефіцит поточного рахунку платіжного балансу у 2023 р. становив 9,2 млрд дол. США (5,2% від ВВП) порівняно з профіцитом у 8,0 млрд дол. США (5,0% від ВВП) у 2022 році. Дефіцит сформувався через: суттєве збільшення від'ємного сальдо торгівлі товарами – як за рахунок зниження експорту, так і збільшення імпорту; скорочення грантової допомоги від іноземних партнерів; розширення виплат за інвестиційними доходами.

Без урахування реінвестованих доходів та грантів від міжнародних партнерів дефіцит поточного рахунку становив 17,8 млрд дол. США, або 10,0% від ВВП (у 2022 р. дефіцит склав 6,3 млрд дол. США, або 3,9% від ВВП).

Банківська діяльність. Згідно з даними огляду банківського сектору України, на кінець 2023 року в Україні¹⁶ працювало 63 банків, з них 26 банків – з іноземним капіталом. В цілому за рік було ліквідовано чотири банки: "Форвард", "Айбокс", "Конкорд" та Укр-

¹⁶ Огляд банківського сектору. Лютий 2024 р./ НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/oglyad-bankivskogo-sektoru-lyutyi-2024-roku>

будінвест, сумарна частка яких становила менше 1,0% від активів платоспроможних банків, тож їх виведення з ринку не позначилося на роботі банківського сектору. Частка чистих активів держбанків за 2023 р. зросла на 3,1 в.п. і склала 53,6%, передусім через перехід до цієї категорії Сенс Банку.

Обсяг чистих активів платоспроможних банків за рік зріс на чверть. Протягом року найбільше зростали обсяги депозитних сертифікатів НБУ, зокрема запроваджених у квітні тримісячних, та ОВДП. За 2023 р. також значно зросли кошти банків на рахунках у НБУ через поетапне підвищення нормативів обов'язкового резервування за коштами клієнтів.

Протягом року продовжувалось кредитування бізнесу та населення завдяки збільшенню попиту. На кінець 2023 р. кредити малим і середнім підприємствам (МСП) становили 57,0% у чистому гривневому кредитному портфелі бізнесу. Чверть кредитів МСП надані компаніям, що не належать до бізнес-груп. Чистий корпоративний кредитний портфель в іноземній валюті скоротився за рік на 9,8%.

Гривнєве кредитування надалі триває переважно в межах програми "Доступні кредити 5–7–9 %": загальний обсяг позик, наданих за цією програмою, зріс за рік на 34,0%. Протягом року найбільше зросло кредитування у сфері торгівлі та енергопостачання.

Обсяги чистого роздрібного гривневого кредитного портфеля за 2023 р. збільшилися на 20,3%. Рекордно зросли обсяги чистих іпотечних кредитів – майже на 50,0%, або на 6,0 млрд гривень. Це відбулося завдяки кредитуванню за програмою "єОселя" на 8,9 млрд грн за рік. Частка непрацюючих кредитів за рік зменшилася на 0,8 в.п. до 37,4%. Основним чинником цього стало списання непрацюючих кредитів фізичним особам, що привело до скорочення за 2023 р. їхньої частки в роздрібному портфелі на 6,9 в. п. Водночас, за 2023 р. частка непрацюючих кредитів бізнесу зросла на 1,3 в. п.

Зобов'язання платоспроможних банків перевищили показники 2022 р. на 24,1%. Збільшення коштів клієнтів тривало весь рік –

на 28,4%. Частка коштів клієнтів у зобов'язаннях залишається на рекордних рівнях – близько 91%. Натомість частка рефінансування НБУ знизилася до 0,1%, що є мінімумом з 2006 року.

В умовах усе ще високих процентних ставок, значної операційної ефективності та помірного резервування банківський сектор отримав за 2023 р. 86,5 млрд грн чистого прибутку. Цей результат вже ураховує підвищення ставки податку на прибуток до 50%. Це майже вчетверо вище показника за 2022 р. та на 12% більше за результат 2021 р., до повномасштабного вторгнення. Станом на 01 січня 2024 р. згідно з річними показниками лише 7 із 63 платоспроможних банків були збитковими із сукупним збитком 245 млн гривень.

Операційні прибутки банків зросли помірно: операційний дохід за 2023 р. зріс на 15% порівняно з попереднім роком, чистий операційний прибуток до відрахувань у резерви – на 19%. Рушієм зростання доходів сектору залишається збільшення процентних доходів як від високоліквідних активів, так і кредитування.

Головним чинником зростання прибутковості порівняно з попереднім роком були значно менші відрахування в резерви під збитки від активних операцій, які за рік скоротилися на 86%. Загалом із початку повномасштабного вторгнення банки сформували резерви в розмірі 133 млрд грн, з яких у 2023 р. – лише 17 млрд гривень.

За рік регулятивний капітал сектору зріс на 22,3%, адекватність регулятивного капіталу залишилася вищою 20,0%.

Рентабельність капіталу банківського сектору на 1 січня 2024 р. становила 31,6%. Рік тому цей показник становив 9,7%.

Проведена НБУ оцінка стійкості банків у 2023 р.¹⁷ підтвердила, що більшість банків в Україні мають достатній капітал, а банківська система загалом – високий запас міцності.

¹⁷ Оцінка стійкості банків України. 2023 рік / НБУ.

URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Resilience_Assessment_Results_2023.pdf?v=7

Ринок праці. Повномасштабна війна завдає значного прямого і опосередкованого впливу на економіку, зокрема й на ринок праці. За відсутності офіційних даних Держстату через призупинення обстеження робочої сили після повномасштабного вторгнення оцінити зміни на ринку праці частково можливо за результатами опитувань підприємств¹⁸.

Посилюється негативний вплив нестачі кадрів. Згідно з результатами опитувань частка підприємств, які вказали, що брак працівників обмежував їх діяльність, зросла з 26,0% у першому кварталі 2022 р. до 38,0% у першому кварталі 2024 р., а частка підприємств, які зазначали невідповідність навичок пошукачів роботи кваліфікаційним вимогам підприємства, у 2023 р. склала 16,0%, і ще 11% підприємств зазначали недостатню кваліфікацію наявних працівників¹⁹.

У 2023 р. нестачу працівників частіше відчували підприємства тих видів діяльності, де історично переважали чоловіки (у будівництві, транспорті, добувній промисловості). Підприємства цих видів частіше пов'язували брак працівників з мобілізацією та найвище оцінювали його негативний вплив на свою діяльність. За коментарями підприємств, найбільші проблеми пов'язані з мобілізацією висококваліфікованих вузьких спеціалістів та значним часом, потрібним для навчання працівників на заміну, а також посиленням схильності чоловіків до неформальної зайнятості.

¹⁸ Додаткові опитування стосовно стану ринку праці в межах щоквартальних опитувань щодо ділових очікувань підприємств були проведені з 31 січня до 23 лютого 2022 р. (до початку повномасштабної війни) та з 31 січня до 27 лютого 2024 р. за майже однаковими набором запитань. У 2022 р. було опитано 593 підприємства в 22 регіонах України (за виключенням АР Крим і м. Севастополь, Донецької та Луганської областей), у 2024 р. – 661 підприємство в 21 регіоні України (додатково і за виключенням Херсонської області). Джерело: Інфляційний звіт. Квітень 2024 року / Схвалений рішення Правління Національного банку України від 25 квітня 2024 р. № 137-рпш "Про схвалення Інфляційного звіту". URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/IR_2024-Q2.pdf?v=7

¹⁹ Там же, Інфляційний звіт. Квітень 2024 року. НБУ. С.25-26.

Однак вплив мобілізації на стан ринку праці після повномасштабного вторгнення РФ був значно менший, ніж вплив міграції. Так, за оцінками НБУ, робоча сила у віці 15–70 років у 2023 р. скоротилася більш ніж на чверть порівняно з 2021 роком. Майже половину цього скорочення забезпечило вибуття з робочої сили зовнішніх мігрантів, хоча під час здійснення оцінок було враховано, що частина з них надалі працювала в Україні дистанційно (згідно з даними Центру економічної стратегії результати опитування мігрантів свідчать, що частка таких мігрантів становила 8–10% у 2023 р.). Значну роль (близько 40 в. п. від скорочення робочої сили у 2023 р. порівняно з 2021 р.) мали демографічні втрати та окупація, а також перехід до економічно неактивного населення (через вірогідні труднощі з пошуком роботи для внутрішньо переміщених осіб (ВПО), необхідність догляду за іншими членами родини, збільшення кількості пенсіонерів, брак навичок, що затребувані на ринку праці). Скорочення участі в робочій силі було широкомасштабним за всіма регіонами в Україні, найвідчутніше – у регіонах з активними бойовими діями²⁰.

Попри поступову адаптацію економіки до нових умов функціонування, в Україні зберігається високий рівень безробіття. Згідно з даними НБУ рівень безробіття у 2023 р. склав 18,2%²¹. Проблеми використання робочої сили загострюються в умовах поглиблення сформованих дисбалансів на ринку праці. Станом на 1 січня 2024 р. загальна чисельність безробітних, зареєстрованих у Державній службі зайнятості (ДСЗ), становила 96,1 тис. осіб (серед них понад 40 % мають вищу освіту) за наявності 40,2 тис. одиниць вакансій. Протягом 2023 р. мали статус безробітних 483,2 тис. осіб проти 867,6 тис. осіб – у 2022 р., з них у 2023 р. працевлаштовано 160,1 тис. осіб та пройшли професійне навчання 32,9 тис. осіб, у 2022 р. відповідно – 248,8 тис. осіб та 46,6 тис. осіб²².

²⁰ Там же, Інфляційний звіт. Квітень 2024. НБУ. С.26.

²¹ Там же, Інфляційний звіт. Квітень 2024. НБУ. С.45.

²² Аналітична та статистична інформація. Державна служба зайнятості. URL: <https://www.dcz.gov.ua/analitics/view>

Упродовж 2023 р. на ринку праці традиційно відбувалися сезонні коливання, а як загальну тенденцію варто відзначити суттєве збільшення попиту на робочу силу. Лівову частку попиту на ринку праці у 2023 р. сформували роботодавці з Київської, Дніпропетровської, Львівської, Одеської та Харківської областей. Також у 2023 р., порівняно з 2022 р., відбувся значний приріст кількості вакансій у прифронтових областях країни: у Миколаївській – на 77,5 %; у Чернігівській – на 57,2 %; у Сумській – на 53 %; у Запорізькій – на 25,9 %²³.

Заходи державної політики в період військової агресії РФ спрямовуються на формування гнучкості трудової сфери та забезпечення зайнятості, що виявляється в поступових позитивних зрушеннях. Зокрема, у 2023 р. удосконалено механізм надання компенсацій роботодавцям за працевлаштування окремих категорій безробітних, а також працевлаштування безробітних на нові робочі місця в суб'єктах малого підприємництва. За рік за компенсаційними програмами працевлаштовано 5 тис. безробітних. У 2023 р. роботодавцям компенсовано витрати на оплату праці за працевлаштування 14 тис. внутрішньо переміщених осіб. Також у 2023 р. ухвалено позитивні рішення щодо надання мікрогрантів на заснування та розвиток бізнесу майже 10 тис. отримувачам, якими передбачено створення 20,6 тис. нових робочих місць. У рамках проекту "єРобота" у квітні 2023 р. запроваджено грантову програму на створення або розвиток власного бізнесу учасникам бойових дій, особам з інвалідністю внаслідок війни та членам їх сімей. У 2023 р. ухвалено позитивні рішення щодо надання грантів 226 отримувачам, якими передбачено створення 463 нових робочих місць. За даними "Work.ua", станом на січень 2024 р., порівняно з лютим 2022 р., за кількістю пропозицій роботи ринок праці відновився на 93 %. Але відновлення відбувається нерівномірно в регіональному розрізі. Порівняно з довоєнними показниками, найбільше зросло

²³ Річні підсумки аналізу показників національного ринку праці у 2023 році. Національне агентство кваліфікацій. URL: <https://nqa.gov.ua/news/richni-pidsumki-analizu-pokaznikiv-nacionalnogo-rinku-praci-u-2023-roci>

кількість вакансій у таких областях: Закарпатській (155 %), Івано-Франківській (146 %), Хмельницькій (125 %), Львівській (123 %), Вінницькій (120 %), Рівненській (118 %) та Чернівецькій (116 %). За абсолютною кількістю пропозицій роботи незмінними лідерами є: Київська (30 913 вакансій), Львівська (8 473), Дніпропетровська (8 452), Одеська (5 752) та Харківська (3 347) області. У зазначених областях зосереджено 63 % від усіх вакансій²⁴.

Згідно із даними сервісу "Opendatabot", в Україні стає більш поширеною самозайнятість. Так, у 2023 р. було засновано понад 300 тис. нових бізнесів фізичними особами-підприємцями (їх кількість перевищила показники 2021 р. на 7%), тоді як нових компаній засновано на третину менше, ніж у 2021 р. Але заснування нових бізнесів все ж сприяло збільшенню робочих місць. За кількістю нових підприємців та компаній лідерами минулого року стали м. Київ, Дніпропетровська та Львівська області, на які припадає майже половина реєстрацій нових справ²⁵.

Доходи населення та пенсійне забезпечення. Згідно з даними Держстату за 2023 р. середня номінальна заробітна плата штатних працівників (у розрахунку на одного працівника) становила 17 442,0 грн проти 14 847,0 грн у 2022 р. і зросла за рік на 2 595,0 грн, або на 17,5%.

Найбільша середня заробітна плата торік була зафіксована в галузі інформаційних технологій та фінансового сектору – 37 946 грн та 34 393 грн, відповідно. Найменшу заробітну плату отримували працівники, які зайняті у роботі бібліотек, архівів, музеїв та інших закладів культури – 10 990 гривень.

Держстат України поки що не публікує даних щодо зміни реальної зарплати за 2023 р., проте, враховуючи, що інфляція за 2023 р. становила 12,9%, середня реальна зарплата штатних працівників за рік склала 15 449 грн і зросла на 4,1%. Водночас, за даними

²⁴ Ринок праці оживає: у січні зростали зарплати, кількість шукачів і конкуренція. Work.UA. URL: <https://www.work.ua/articles/analytics/3234>

²⁵ Понад 300 тисяч нових ФОПів відкрилося у 2023 році. Опендатабот. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/foponomics-2023-12>

НБУ у середньому за 2023 р. номінальна заробітна плата зросла на 17,4%, а реальна – на 3,7%²⁶.

Згідно з інформацією Пенсійного фонду України у 2023 р.²⁷ забезпечено виплату пенсій 10,5 млн громадян на загальну суму 671,4 млрд грн, у тому числі з урахуванням особливостей виплати пенсій на період введення воєнного стану.

У 2023 р. призначено 434,8 тис. нових пенсій та проведено масові перерахунки пенсій. Середній розмір пенсії протягом року зріс із 4 622,59 грн на 01 січня 2023 р. до 5 385,25 грн на 01 січня 2024 р., тобто на 762,66 грн, або на 16,5%.

Крім того, протягом 2023 р. забезпечено виплату: страхових виплат у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та від нещасного випадку на виробництві у розмірі 28,3 млрд грн; житлових субсидій та пільг на оплату житлово-комунальних послуг, придбання твердого та рідкого пічного побутового палива і скрапленого газу – 35,2 млрд грн; разової грошової виплати до Дня Незалежності – 0,9 млрд грн; щомісячної грошової допомоги деяким категоріям громадян з числа осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною – 0,1 млрд гривень.

На 01 січня 2024 р. на обліку в Пенсійному фонді України перебувало 10 516,5 тис. пенсіонерів, що на 171,4 тис. осіб менше порівняно із 01 січня 2023 року.

Із загальної чисельності пенсіонерів отримують пенсії 6 374,7 тис. жінок (60,6%) та 4 141,8 тис. чоловіків (39,4%). У 2023 р. пенсійні виплати в розмірі від 2 001 грн до 3 000 грн отримували 3 058,7 тис. осіб (29,1% загальної чисельності пенсіонерів), та від 3 001 грн до 4 000 грн – 2 235,0 тис. осіб (21,3% загальної чисельності пенсіонерів).

²⁶ Інфляційний звіт. Квітень 2024. НБУ.

URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/IR_2024-Q2.pdf?v=7. С.45

²⁷ Звіт про роботу та виконання бюджету Пенсійного фонду України у 2023 році. URL: <https://www.pfu.gov.ua/2164882-zvit-pro-robotu-ta-vykonannya-byudzhetu-pensijnogo-fondu-ukrayiny-u-2020-rotsi-2/>

Протягом 2023 р. загальні доходи бюджету Пенсійного фонду України становили 777,2 млрд грн (без урахування залишку на початок року), що становить 101,0% планового показника, і порівняно з 2022 р. загальні доходи зросли на 156,8 млрд грн, або на 25,3%.

У 2023 р. загальні видатки Пенсійного фонду України становили 746,3 млрд грн, що на 156,2 млрд грн або на 26,5% більше ніж у 2022 році.

Згідно з даними Світового банку, оприлюдненими на сайті Мінсоцполітики України, рівень бідності в Україні лише за останні два роки (2022–2023 рр.) зріс з 5,0% до 24,0%, або на 19,0%²⁸. Це не лише ускладнює доступ до базових послуг, але й ставить під загрозу здатність людей старшого віку про себе піклуватись.

Населення. Згідно з даними, наведеними у проєкті Стратегії демографічного розвитку України на період до 2040 року²⁹, який підготовлений Міністерством соціального розвитку України і розміщений на сайті міністерства для громадського обговорення, чисельність населення на дату проведення Всеукраїнського перепису населення (05 грудня 2001 р.) становила 48,5 млн осіб³⁰. За оцінками Інституту демографії та проблем якості життя НАН України на 01 січня 2022 р. чисельність населення України в кордонах 1991 р. становила 42,0 млн осіб, на серпень 2023 р. – 36,3 млн осіб, у тому числі на підконтрольних українській владі територіях – 31,5 млн осіб. Внаслідок високого рівня передчасної смертності, що спричи-

²⁸ Джерело: Мінсоцполітики України.

URL: <https://www.msp.gov.ua/news/23714.html>

²⁹ Стратегія демографічного розвитку України на період до 2040 року. Проєкт. /Мінсоцполітики України. URL: <https://www.msp.gov.ua/projects/870/>

³⁰ Офіційно Україна не публікує чисельності населення з 1 лютого 2022 р., коли, за даними Держстату, воно становило 41,1 млн осіб. Цей показник не враховував населення АР Крим і Севастополя, але включав все населення Донецької та Луганської областей, зокрема й тимчасово окупованих їх частин. Див.: Ланда В. Три важливі демографічні показники. 2023-го народилося найменше дітей за останні 300 років. Центр економічної стратегії. URL: <https://texty.org.ua/articles/112194/try-vazhlyvi-demohrafichni-pokaznyky-2023-ho-narodylosya-najmenshe-ditej-za-ostanni-300-rokiv/>

нена рядом виробничих, побутових та соціальних чинників та значно посилилась через збройну агресію рф (численні смерті військових та цивільного населення, включно з дітьми), середня очікувана тривалість життя скоротилась з 66,4 року (чоловіки) і 76,2 року (жінки) у 2020 р. до 57,3 року і 70,9 року, відповідно, у 2023 р. (експертна оцінка). За даними Агентства ООН у справах біженців в Україні, через бойові дії та окупацію частини території упродовж 2022–2023 рр. із країни виїхали близько 6,3 млн осіб.

Із урахуванням існуючих нині викликів і загроз, дія яких продовжуватиметься і після закінчення війни, чисельність населення України в кордонах 1991 року, за оцінкою Інституту демографії та проблем якості життя НАН України, на 01 січня 2041 р. може скоротитися до 28,9 млн осіб, а на 01 січня 2051 р. – до 25,2 млн осіб. Прогнозування чисельності населення ускладнюється у зв'язку з відсутністю необхідних статистичних даних, зокрема, через неможливість обліку демографічних змін на тимчасово окупованих територіях, багатоваріантність сценаріїв перебігу воєнних подій.

ДІЯЛЬНІСТЬ ОБЛАСНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ (ОСЕРЕДКІВ) СПІЛКИ ЕКОНОМІСТІВ УКРАЇНИ

Згідно зі Статутом Спілки економістів України до її складу, як всеукраїнської громадської організації, входять регіональні (обласні) осередки (організації), що утворюються і діють в усіх областях та місті Києві. Їхня діяльність спрямована на виконання статутних завдань Спілки та забезпечує якнайширше представництво інтересів економічної громадськості країни у проведенні наукових досліджень, їх практичному застосуванні, розробці пропозицій органам влади і органам місцевого самоврядування з актуальних питань соціально-економічного розвитку України та її регіонів.

Діяльність обласних та Київської міської організації СЕУ протягом 2023 р. здійснювалася в умовах воєнного стану. Багатьом з них довелося організовувати роботу в умовах постійної загрози ворожих обстрілів та бомбардувань, деякі місцеві осередки у складі працівників наукових установ та закладів вищої освіти вимушені були евакуюватися в більш безпечні регіони країни. За таких та інших непередбачуваних обставин воєнного часу ряд обласних осередків Спілки не змогли надати звітні матеріали про результати своєї діяльності, тому інформація про їх роботу відсутня у цьому звіті.

Проте навіть у таких критичних умовах життєдіяльності країни регіональні осередки СЕУ забезпечували виконання планових і договірних (проектних) фундаментальних і прикладних наукових досліджень у сфері економіки і менеджменту, актуалізованих для економіки воєнного часу і на період повоєнної відбудови країни. Члени регіональних осередків СЕУ здійснювали безперервну підготовку фахівців та наукових кадрів у закладах вищої освіти і наукових установах, зокрема на основі цифрових технологій, що переважно відбувався у віддаленому (онлайн) режимі, розробляли пропозиції щодо управління соціально-економічним розвитком регіонів та об'єднаних територіальних громад з урахуванням завдань

ліквідації руйнівних наслідків війни, досліджували процеси підвищення якості життя та добробуту населення у післявоєнний період, здійснювали пропагування сучасних економічних знань та методів ведення бізнесу та надавали науково-методичну і консультативну допомогу представникам малого і середнього підприємництва, особливо в частині підтримки релокації бізнесу у відносно безпечні регіони країни, а також займалися волонтерською та благодійною діяльністю.

У звітному році продовжувалася активна робота щодо проведення наукових форумів, всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференцій, семінарів, круглих столів, презентацій інвестиційних ініціатив для регіонів, підготовки та експертизи проєктів регіонального розвитку і завдань повоєнної відбудови місцевого господарства деокупованих територій з урахуванням досвіду інших країн, напрацювань та пропозицій іноземних та вітчизняних наукових установ, консалтингових компаній, господарських асоціацій, громадських об'єднань та неурядових організацій тощо.

Основні результати роботи обласних організацій СЕУ, які викладені нижче у цьому звіті (згідно з надісланими ними звітними матеріалами), переконливо свідчать про їх потужний інтелектуальний потенціал та вагомий внесок у розвиток вітчизняної економічної науки та практики господарювання, що наблизитиме нашу перемогу над ворогом і дає надію на швидке відновлення економіки після війни.

ВІННИЦЬКА ОБЛАСНА ОРГАНІЗАЦІЯ СЕУ

*(Голова правління – д.е.н., професор Погріщук Б.В.,
вчений секретар - к.г.н., доц. Мартусенко І.В.)*

Діяльність Вінницької обласної організації СЕУ у 2023 р. проводилась в умовах широкомасштабних військових дій РФ проти України. У зв'язку з цим деякі наукові заходи було відтерміновано або перенесено з огляду на питання безпеки. Основними статутними напрямками обласної організації є навчальна, наукова, педагогі-

чна, виробничо-консультаційна, он-лайн робота, що знайшло своє відображення: в обговоренні результатів наукових досліджень на конференціях, вебінарах, он-лайн зустрічах різного рівня; у плідній волонтерській, просвітницькій діяльності з формування сучасного суспільно-економічного світогляду майбутніх і теперішніх представників різних ланок національного господарського комплексу; в проведенні актуальних наукових досліджень різних складових економічного буття, тощо.

Членами Вінницької обласної організації СЕУ у 2023 р. було організовано та проведено низку наукових заходів на базі Вінницького навчально-наукового інституту економіки Західноукраїнського національного університету (ВННІЕ ЗУНУ):

- науковий семінар "Проблеми фінансування бюджетного дефіциту в умовах війни в Україні та шляхи їх подолання" (14.03.2023 р.);

- науково-практичний круглий стіл "Трансформація монетарної політики України у воєнний і повоєнний періоди" (16.05.2023 р.);

- науковий Zoom-семінар "Взаємозв'язок потреб, спонукань, цілей і винагород персоналу в процесі мотивації праці" (15.02.2023 р.);

- науковий Zoom-семінар "Основні заходи для забезпечення розвитку інфраструктури відкритих даних" (09.03.2023 р.);

- науковий Zoom-семінар "Класифікаційні й амортизаційні аспекти обліку нематеріальних активів" (13.04.2023 р.);

- науковий семінар "Соціальна складова обліку та її використання в аудиті" (18.05.2023 р.);

- науковий семінар "Інноваційний потенціал розвитку підприємств" (23.06.2023 р.);

- науковий семінар "Бухгалтерський облік як інформаційне джерело контролю, аналізу, оподаткування та управління" (22.09.2023 р.);

- науковий семінар "Стан розвитку інтернет-маркетингу в Україні" (20.10.2023 р.);

- науковий семінар "Підвищення ефективності системи управління персоналом на підприємстві" (08.11.2023 р.);

- науково-практичний тренінг "Алгоритм надання безоплатної правової допомоги та ефективність кабінету медіації в умовах війни", проведений на базі Вінницького місцевого центру з надання БВПД (04.05.2023 р.);

- науково-практичний тренінг для майбутніх юристів "Інститут судових волонтерів" у Вінницькому окружному адміністративному суді (08.05.2023 р.);

- науково-практичний тренінг "Превентивна діяльність органів Національної поліції в умовах війни", проведений у відділі поліції № 2 Вінницького РУП ГУНП у Вінницькій області (11.10.2023 р.);

- науково-практичний семінар "Фінансова грамотність – життєво необхідна навичка для успішної реалізації в юридичній професії" (12.10.2023 р.).

За звітний період членами Вінницької обласної організації СЕУ (особисто та у співавторстві) було опубліковано 173 наукових праці, (монографії, статті, тези) загальним обсягом 73,1 друк. арк., серед них :

- статей в наукових журналах – всього 106 (60,8 друк. арк.), у тому числі:

- наукових публікацій в міжнародних наукометричних базах даних Scopus (11) або Web of Science Core Collection (10) – 21 наукова праця загальним обсягом 10,33 друк. арк.;

- у фахових виданнях (категорія Б) – 53 праці, обсягом 28,96 друк. арк.;

- у зарубіжних виданнях, які не входять у вищезазначені наукометричні бази – 2 праці, загальним обсягом 1,3 друк. арк.;

- отримано 1 патент на корисну модель (винахід). Укрпатент: Вільчинська О.М. "Комп'ютерна програма для визначення еластичності попиту" № 202304949 (позитивне рішення на видачу авторського права);

- прийнято участь у написанні колективної монографії, дорожок представників Вінницької обласної організації СЕУ – 0,3 друк.

арк: Теоретичні основи системи управління персоналом підприємства. Колективна монографія. Полтава: ПП "Астрія", 2023. 130 с. розділ 3.4. С. 69–74.

URL:http://www.economics.in.ua/2023/09/collective_monograph.html.

Протягом звітнього року 30 представників Вінницької обласної організації СЕУ брали участь у наукових конференціях, а саме: у 35 – міжнародних, 23 – всеукраїнських та 1 – регіональній. На цих конференціях ними було зроблено 66 доповідей, за результатами яких опубліковані тези, загальним обсягом 11,1 друк.арк.

16 червня 2023 р. захищена 1 докторська дисертація: Руденко В.В. "Фіскальний механізм регулювання інвестиційних процесів" (08.00.00 – фінанси, гроші та кредит. Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана).

Члени Вінницької обласної організації СЕУ беруть активну участь в дослідженнях наукових тем:

1. Ідентифікація загроз і забезпечення фінансової безпеки підприємства в умовах невизначеності (06.03.2023 р.–30.11.2023 р.), науковий керівник – д.е.н., професор Погріщук Г. Б.

2. Удосконалення системи внутрішнього контролю господарства. (10.02.2023 р.–30.11.2023 р.), науковий керівник – к.е.н., доцент Пилявець В.М.

3. Науково-професійне консультування щодо змін в законодавстві стосовно ведення аграрного бізнесу та державної підтримки суб'єктів господарювання в умовах війни (25.05.2023 р.–31.07.2023 р.), науковий керівник – д.ю.н., професор Світлак І.І.

Доцент ВННІЕ ЗУНУ Віталіна Пугач з проектом "Розробка технології підготовки викладачів з професійної освіти в сфері ІТ для роботи в інклюзивному середовищі" посіла перше місце у конкурсі від Вінницької обласної ради на отримання гранту для закладів вищої освіти Програми розвитку місцевого самоврядування Вінницької обласної ради "Успішні Сильні Громади" на суму 50 000 гривень (жовтень 2023 р.).

У звітному році члени Вінницької обласної організації СЕУ організували та провели 10 наукових та науково-практичних семінарів; 3 он-лайн (Zoom) семінарів; 3 науково-практичних тренінгів; 2 науково-практичних круглих столів; до участі у науковій роботі залучили 108 студентів. На базі ВННПЕ ЗУНУ активно функціонує 3 студентських наукових гуртки та 3 проблемних групи, де займається 118 студентів. За всебічної підтримки та сприяння членів Вінницької обласної організації СЕУ студенти опублікували 33 наукових праці, загальним обсягом 3,8 друк. арк. Результатом такої науково-просвітницької роботи стало одержання гранту: студенти ВННПЕ ЗУНУ групи ПТБДвн-41 Іван Москаленко та Ілля Лановенко під керівництвом д.е.н., професора Вікторії Мельник стали переможцями конкурсу студентських робіт "Формування концепції економічного розвитку окремих територій субрегіонального рівня" та здобули грант на 30 000 грн. (листопад 2023 р.).

Перспективними напрямками подальшої роботи Вінницької обласної організації СЕУ визначено активізацію навчально-наукової, волонтерської та громадської роботи, яка буде спрямована на дослідження процесів підвищення якості життя та добробуту населення у післявоєнний період; зростання конкурентоспроможності економіки області; впровадження інноваційно-інвестиційної моделі сталого розвитку на сучасній технологічній основі, комплексного економічного і соціального розвитку міст, районів, селищ і сіл Вінницької області у післявоєнних умовах; розвитку громадянського суспільства, підтримання стабільного та задовільного стану навколишнього природного середовища регіону та держави, виховання майбутнього покоління економістів (науковців та практиків); участь у створенні програм соціально-економічного розвитку Вінниччини; поглиблення досліджень інноваційно-орієнтованого розвитку сільськогосподарського виробництва на засадах екологізації, туристичного та рекреаційного потенціалу Поділля, як перспективного напрямку формування інвестиційної привабливості регіону; удосконалення системи економічної освіти, дослідження інноваційно-інвестиційного потенціалу підприємств області, участь у

спільних проєктах з Вінницькою обласною державною адміністрацією та муніципальними органами тощо.

Підґрунтям для подальшого успішного функціонування та розвитку Вінницької обласної організації СЕУ постає науковий потенціал ВННІЕ ЗУНУ, що представлений безперервною та плідною працею над дисертаційними дослідженнями, формуванням наукових уявлень про економічний розвиток, стабільність, глобалізацію в межах виконання науково-дослідних тем; постійною співпрацею з провідними підприємствами міста та області, а також істотним підвищенням інтересу до питань та проблем розвитку соціально-економічних формацій Світу та України після війни з боку нашої студентської молоді.

ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ОБЛАСНА ОРГАНІЗАЦІЯ СЕУ

(Голова Правління – д.е.н., професор, академік АЕН України,

Заслужений економіст України Швець В.Я.

Секретар – к.е.н., доц. Папіж Ю.С.)

Протягом 2023 р. обласна організація СЕУ продовжувала співпрацю з НТУ "Дніпровська політехніка", зокрема:

1) у лютому 2023 р. кафедра менеджменту на чолі із завідувачем кафедри менеджменту проф. Швецем В.Я. пролонгувала асоційоване членство в Українській Асоціації з розвитку менеджменту та бізнес-освіти;

2) 12 квітня 2023 р. на території АТ "НВО "Созидатель" організовано та проведено захід "MASYERMIND W/SOZIDATEL" на тему "На крок попереду: зміна викликів та рішень в менеджменту в період повоєнного відновлення України", головний спікер – генеральний директор Л.А. Турчин;

3) у червні 2023 р. проведено Літню Школу Менеджера; модератор – Швець В.Я; запрошені спікери:

- Галаган О.В., Голова Дніпровської міської організації роботодавців, з відкритою лекцією "Потреби ринку праці у військовий час та перспективи їх зміни у післявоєнний період";

- Турчин Л.А., Генеральний директор АТ "НВО "Созидатель", Заслужений будівельник України, член Академії будівництва України, член Ради директорів Конфедерації будівельників України, Голова Комітету Конфедерації будівельників України з питань розвитку інфраструктури, член Ради директорів Української Будівельної Асоціації, член Міжнародної Академії лідерів бізнесу (США) з виступом "Стійкий розвиток України та післявоєнна розбудова";

4) у липні 2023 р. успішно здійснено випуск бакалаврів-іноземців англomовної освітньої програми "Менеджмент" спеціальності 073 Менеджмент;

5) вперше в історії університету започатковано та успішно здійснено набір до магістратури на англomовну Освітню програму "Менеджмент організацій і логістика" спеціальності 073 Менеджмент;

6) організовано участь у програмі мобільності Winter Semester Abroad у Брандербурзькому Технічному Університеті (м. Котбус, Німеччина) студенток кафедри менеджменту Катерини Саксонової та Анастасії Савченко;

7) організовано участь у програмі "Erasmus+" в Reutlingen Hochschule (Німеччина) студентки кафедри менеджменту Катерини Смирнової;

8) організовано участь у проєкті "Зелена трансформація українських університетів" (Green Transition in Ukrainian Universities), Вроцлавська політехніка (Польща) студентки кафедри менеджменту Голубович Вікторії;

9) 07 листопада 2023 р. проведено Воркшоп "Менеджмент в ІТ";

10) укладено договори про співпрацю зі стейкхолдерами: ТОВ "РЕД ЛАЙН ЕНЕРДЖИ" ТОВ "НВП "Центросталь";

11) укладено договори про співпрацю з іншими організаціями: Філія "Середньодніпровська ГЕС" ПрАТ "Укргідроенерго", Державний заклад "Луганський національний університет імені Тараса Шевченка" (кафедра менеджменту Навчально-наукового інституту економіки та бізнесу), ТОВ "ПРОМЕТЕЙ ЕНЕРДЖИ", Регіональний офіс водних ресурсів у Дніпропетровській області;

12) протягом 2023 р. здійснювалось керівництво стажуванням слухачів структурних підрозділів післядипломної освіти закладів вищої освіти (проф. Швець В.Я., доц. Папіж Ю.С.).

Членами обласної організації СЕУ за матеріалами наукових досліджень опубліковано більше 15 наукових і навчальних праць.

ЖИТОМИРСЬКЕ ОБЛАСНЕ ОБ'ЄДНАННЯ СЕУ

(Голова правління – д.е.н., професор Цаль-Цалко Ю.С.)

Фахова економічна науково-практична і громадська діяльність Житомирського обласного об'єднання громадської організації "Спілка економістів України" (ЖОО ГО СЕУ) у 2023 р. здійснювалася на базі та за активної участі науковців-економістів Державного університету "Житомирська політехніка" при підтримці фахівців економічних служб АТ "Житомирський маслозавод" – Компанія "Рудь" – лідера серед українських виробників морозива та сільськогосподарського товариства з обмеженою відповідальністю "Племзавод Коростишівський".

Державний університет "Житомирська політехніка" – людиноцентричний, осередок сучасних знань, освіти, технологій та інноваційних рішень, що розвиває лідерів змін, об'єднаних суспільними цінностями та культурними сенсами, надає освітні послуги та здійснює наукову діяльність для потреб підготовки фахівців для бізнесу, державних і територіальних органів управління.

Активну підтримку економічній громадській діяльності ЖОО ГО СЕУ здійснювали:

- ректор університету – Євдокимов Віктор Валерійович, доктор наук з державного управління, доктор економічних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, нагороджений Орденом "За заслуги" II ступеня та Орденом "За заслуги" III ступеня, депутат Житомирської міської ради, голова фракції політичної партії "Слуга народу" в Житомирській міській раді;

- перший проректор – Олійник Оксана Вікторівна, доктор економічних наук, професор, Заслужений працівник освіти України,

депутат Житомирської обласної ради VIII скликання, голова гуманітарної комісії Житомирської обласної ради;

- проректор з науково-педагогічної роботи та молодіжної політики – Денисюк Олена Григорівна, кандидат економічних наук, доцент;

- декан факультету бізнесу та сфери обслуговування – Тарасюк Галина Миколаївна, доктор економічних наук, професор.

Робота ЖОО ГО СЕУ була пов'язана з діяльністю кафедр менеджменту, бізнесу та маркетингових технологій (доктор економічних наук, професор Тетяна Остапчук), фінансів та цифрової економіки (доктор економічних наук, професор Наталія Виговська); інформаційних систем в управлінні та обліку (доктор економічних наук, професор Сергій Легенчук).

Основними напрямками діяльності ЖОО ГО СЕУ у 2023 р. було дослідження наступних проблем:

1) на загальнодержавному рівні:

- розробка інформаційно-аналітичного забезпечення системи менеджменту підприємства (проведення поглибленого аналізу стану системи менеджменту підприємства; розробка методичних рекомендацій стосовно інформаційно-аналітичного забезпечення оцінки використання ресурсів підприємства з метою покращення системи його управління);

- формування бізнес-плану підприємства для започаткування або розвитку бізнесу, залучення інвесторів, обґрунтування капіталоукладень щодо придбання основних засобів підприємства (аналіз ринкового середовища проекту; ресурсне обґрунтування; оцінка ефективності проекту та дослідження ризиків пов'язаних з його реалізацією);

- оцінка системи управління продажами товарів, продукції, робіт і послуг суб'єктів підприємницької діяльності (дослідження системи планування та організації процесів, пов'язаних з управлінням продажами товарів, продукції, робіт і послуг; розробка методичних рекомендацій щодо покращення контролю цих процесів на підприємстві; навчання та підвищення кваліфікації персо-

налу підприємства сучасним компетентностям для забезпечення ефективної системи продажів);

- розробка ефективної маркетингової політики суб'єкта господарювання (використання SMM-технологій; формування аналітики баз даних суб'єкта господарювання; SEO-оптимізація; розробка профілю продукту тощо);

- розвиток фінансового потенціалу підприємства в умовах динамічного зовнішнього середовища;

- розвиток системи фінансування підприємств будівельної галузі та покращення соціального захисту працівників в умовах волатильності ринків;

- фінансово-організаційні засади амортизаційної політики та бюджетування підприємств;

- фінансова модель діяльності страхової агенції;

- управління проектами, грантами, стартап-проектами, цифровізація документообороту та електронний офіс;

- підвищення ефективності управління бізнесом в умовах цифровізації економіки;

2) на територіальному рівні:

- управлінські підходи до моделювання та оптимізації витрат суб'єктів господарювання;

- забезпечення формування, розподілу і використання фінансових результатів на державних підприємствах;

- соціальна відповідальність бізнесу за самодостатній розвиток сільських територій;

- управлінський облік в системі бухгалтерської інформатики на підприємствах в умовах цифрової економіки;

- роль громадських організацій в діяльності державних адміністрацій на рівні районів і області;

- використання віртуальних активів для процесу кредитування територіальних громад.

Результати роботи ЖОО ГО СЕУ у 2023 р. знайшли відображення в 6 монографіях, 3 підручниках, 5 навчальних посібниках, 119 фахових статтях, у т.ч. 30 за кордоном, 123 тезах доповідей на

науково-практичних конференціях та при виконанні 22 господарських тем.

9–10 листопада 2023 р. за участі ЖОО ГО СЕУ на базі факультету бізнесу та сфери обслуговування була проведена IV Міжнародна науково-практична конференція "Сучасні виклики сталого розвитку бізнесу", де працювали секції:

- сучасні моделі ефективного менеджменту, бізнесу та маркетингу підприємств;
- економічний розвиток в умовах цифровізації економіки та суспільства;
- проблеми теорії і практики бухгалтерського обліку, контролю і аналізу;
- розвиток корпоративних фінансів в сучасних умовах господарювання;
- проблеми теорії і практики державних фінансів;
- туристичний та готельно-ресторанний бізнес: реалії та перспективи.

Члени ЖОО ГО СЕУ у 2023 р. продовжували брати участь в громадських органах управління при Державній аудиторській службі України, державних адміністраціях Житомирської області та територіальних органах державної податкової служби в Житомирській області.

Член ЖОО ГО СЕУ д.е.н., проф. Мороз Ю.Ю. працювала в Громадських радах при Державній аудиторській службі України та Головному управлінні ДПС у Житомирській області.

Голова правління ЖОО ГО СЕУ д.е.н., професор Цаль-Цалко Ю.С. очолює комісію з питань економічного розвитку, бюджету, фінансів, міжнародних та зовнішньоекономічних зв'язків, управління комунальною власністю, ЖКХ та захисту прав споживачів в Громадській раді при Житомирській районній державній адміністрації.

АСОЦІАЦІЯ ЕКОНОМІСТІВ ЗАКАРПАТТЯ

*(Голова Асоціації – д.е.н., професор,
член-кореспондент НАН України Мікловда В.П.)*

Асоціація економістів Закарпаття продовжувала досліджувати "Організаційно-економічні засади зміцнення потенціалу територіальних громад". У рамках даної проблеми членами Асоціації впродовж 2023 р. отримано наступні дослідні результати:

1. На підставі аналізу положень чинного законодавства, комплексно досліджено нормативно-правове забезпечення, правові умови, механізми та історичні закономірності формування та розвитку територіальних громад (ТГ). Встановлено, що багато теоретичних та нормативних положень у цій сфері потребують приведення у відповідність до завдань сьогодення з метою розширення повноважень територіальних громад та збільшення їх потенціалу. Запропоновано узагальнити систему нормативно-правового забезпечення публічних механізмів на регіональному рівні в умовах євроінтеграції та визначити ключові нормативно-правові акти публічної політики регіонального розвитку, які відповідають стратегії євроінтеграції; врахування сучасних форм і методів функціонування органів місцевого самоврядування в розвинених країнах з метою вибору оптимального варіанту функціонування в Україні. Проаналізовано сутність державної регіональної політики, її головні завдання, принципи; нормативно-правове забезпечення громад (позитивні і негативні процеси).

2. Проведено аналіз процесу формування територіальних громад Закарпатської області у розрізі двох етапів: добровільного об'єднання територіальних громад та після затвердження нового адміністративно-територіального устрою. Аналіз показав позитивний вплив децентралізації на потенціал територіальних громад через наділення ОМС ширшими повноваженнями та збільшення їх фінансових ресурсів. На основі аналізу відкритих джерел інформації та результатів проведених в рамках дослідження соціологічних інтерв'ю з головами територіальних громад було виявлено окремі

проблеми в цьому процесі, такі як непослідовність нормативного забезпечення, нестача кваліфікованих кадрів, низький темп добровільного об'єднання територіальних громад у Закарпатській області.

3. Проведено емпіричний аналіз стану потенціалу територіальних громад Закарпаття на основі результатів анкетування голів 41% ТГ. До найпріоритетніших видів потенціалу громади віднесли природний, інвестиційний, підприємницький, інфраструктурний. Тоді як науково-інтелектуальний та інноваційний використовуються найменш ефективно, які, в основному, залежать від наявності та розвитку інновацій, науки, інтелектуальних здібностей, тобто економіки знань як такої. Не дивлячись на пріоритетність, серед лідерів неефективного використання виявився також і природний потенціал ТГ. Факторами, що є найважливішими в плані розвитку потенціалу, громади вказали такі, як: фінансові ресурси (73%), виробничу і загальну інфраструктуру (по 64,5%). Разом з тим, саме аналогічні види потенціалів потрапили до трійки найбільш незабезпечених потреб територіальних громад.

4. При дослідженні природно-ресурсного потенціалу наголошено на важливості лісових ресурсів з одночасною констатацією факту їх неефективного використання, а також на земельних ресурсах, які є потенційно придатними для ведення сільського господарства та аграрного виробництва, проте не використовуються належним чином через практично повне розпаювання земель, фінансову та техніко-технологічну неспроможність окремих дрібних землевласників налагоджувати сучасне сільськогосподарське виробництво. Зроблено висновок про те, що ТГ великі надії та очікування в площині розвитку підприємницького та виробничого потенціалу покладають на релокований бізнес, який фактично стає формою внутрішніх (міжрегіональних) інвестицій. Перші результати релокації свідчать про переміщення доволі технологічних експортоорієнтованих підприємств, що виробляють конкурентну продукцію з високою доданою вартістю, застосовують сучасні методи менедж-

менту, навчають персонал, планують розширювати свої виробничі потужності та залучати працівників з місцевих ТГ.

5. Серед релокованого до громад бізнесу найбільше виявилось підприємств переробної промисловості та торгівлі (15% відповідей респондентів), на другому місці по релокації – будівельна сфера та надання інформаційних послуг (по 8%). Щодо інших видів діяльності, то тут не можна говорити про таке переміщення бізнесу, яке б суттєво вплинуло на структурні співвідношення в економіці Закарпатської області. До проєктів транскордонного співробітництва було залучено 27% опитаних громад, причому ця залученість найбільша у міських ТГ і найменша – у сільських ТГ: від 50% до 14%. Принаймні 46% ТГ вбачають для себе переваги у транскордонному співробітництві. Рівень розвитку своєї інфраструктури громади оцінюють переважно як достатній та середній. Причому, її оцінка знижується все більше до середнього і низького, чи навіть вкрай низького рівня, від міських до селищних і особливо сільських громад.

6. Досліджено вплив повномасштабного вторгнення РФ на соціально-економічні процеси в регіоні, що проявився за двома основними напрямками. Перший напрям: приїзд значної кількості населення, як тих, що транзитом прямували за кордон, так і тих, хто залишився на території області, що потребувало швидкої мобілізації ресурсів регіону і територіальних громад (ТГ) для забезпечення внутрішньо переміщених осіб (ВПО) засобами та предметами першої необхідності, пошуку місць розміщення та проживання (як тимчасового, так і на постійній основі), що спонукало органи влади регіону та ТГ розглядати різні варіанти та проєкти житлового будівництва, перепрофілювання під житлові об'єкти інших будов і приміщень, сприяння розселенню в приватному секторі, виділення ресурсів бюджетів громад на ці цілі. Другий напрям: релокація бізнесу і необхідність вирішення пов'язаних з нею проблемних питань – пошук місць розміщення, перемовини з органами місцевої та регіональної влади щодо вибору земельних ділянок, об'єктів

нерухомості, урегулювання бюрократичних, організаційних та адміністративних аспектів процесів переміщення бізнесу.

7. Проведено структурний аналіз процесів релокації, який засвідчив домінування підприємств сфери ІТ (понад 47%), сфери послуг (27,6%), переробної промисловості (19%). Лідерами серед ТГ, в які перемістилось найбільше ІТ-підприємств, стали Батівська селищна ТГ (103 одиниці), Ужгородська міська ТГ (34 од.), Свалявська (9 од.) та Мукачівська (6 од.) міські ТГ. Зроблено висновок про важливість переміщення підприємств саме цих сфер регіональної економіки для докорінної зміни її якісної структури та підвищення інноваційності. Взагалі, найбільш привабливими для підприємств різних галузей економіки, які перемістились у Закарпатську область, виявились Ужгородська міська ТГ та Мукачівська міська ТГ, які мають розвинену інфраструктуру, сферу послуг, доступність до адміністративних та інших управлінських структур локального та регіонального рівня.

8. Зроблено наголос на тому, що структурні характеристики релокованого бізнесу засвідчують домінування в ньому високотехнологічної ІТ-галузі, яка здатна вже в короткостроковій перспективі позитивно впливати на регіональну економіку та посилення її потенціалу, зокрема, в частині доданої вартості та надходжень податків до місцевих бюджетів. Підприємства обробної промисловості, які посідають друге місце в тенденціях релокації, також повинні стати важливою промисловою та технологічною компонентою економіки області, оскільки з їх переміщенням варто очікувати створення нових робочих місць як для місцевого населення, так і для ВПО, збільшення обсягів випуску та реалізації промислової продукції, а також надходжень до бюджетів ТГ.

9. Консолідовано, узагальнено та проаналізовано дані трьох типів: статистичні дані, отримані безпосередньо від громад, статистичні дані розміщені у відкритому доступі, інтерв'ю із лідерами самоврядування територіальних громад, дані соціологічного обстеження ВПО у громадах Закарпаття. Дані з цих джерел лягли в основу оцінювання стану культурного та людського потенціалів,

що в рамках дослідження належать до пріоритетних. В частині культурного потенціалу прослідковано динаміку розвитку культурних закладів Закарпатської області протягом останніх років. Виявлено вплив децентралізації на культурну сферу, що зазнає поступової оптимізації як мережі так і кадрового складу. Позитивним на цьому фоні виглядають зміни в частині сільських територій, де пріоритет змістився в сторону розвитку мистецької початкової освіти. Зміни у людському потенціалі розглянуті у контексті двох аспектів: демографічні зміни, пов'язані з війною, зокрема міграція місцевого населення за кордон з одночасним прибуттям ВПО; зміни в лідерсько-організаційному потенціалі після децентралізаційної реформи та його здатність вирішувати виклики війни.

10. Висвітлено основні проблеми, пов'язані з впровадженням цифрових інформаційно-комунікаційних технологій у діяльність органів місцевого самоврядування. Визначено переваги та вигоди, які місцеві громади можуть отримати від впровадження цифрових технологій у свою діяльність. З усіх секторів державного управління саме місцеве самоврядування може отримати найбільшу вигоду від інвестицій у цифрові технології, які гарантують ефективність місцевого самоврядування та соціально-економічний розвиток громад. На даний час відбувається поступовий перехід від комп'ютеризації та електронного врядування до діджиталізації та цифрового адміністрування, що базується на використанні великих баз даних та штучного інтелекту. Діджиталізація відкриває нові можливості для розвитку місцевої влади та підвищує її інституційну спроможність. Наведено результати впровадження цифрових технологій в органах місцевого самоврядування Закарпатської області. Наголошено на важливості збільшення надання адміністративних послуг у цифровому форматі. В умовах воєнного стану це полегшує місцевим мешканцям та внутрішньо переміщеним особам процес отримання соціальних, адміністративних послуг. Необхідною є подальша реалізація процесів впровадження інноваційних цифрових технологій та послуг, а також електронного урядування в територіальних громадах регіону.

11. Вивчено і проаналізовано теоретичні, нормативні та прикладні аспекти транскордонного співробітництва України з країнами ЄС в умовах європейського інтеграційного вектору розвитку зовнішньоекономічних зв'язків. Обґрунтовано засоби підвищення їхньої ефективності з метою поглиблення економічних зв'язків і розвитку транскордонного співробітництва Закарпатської області з прикордонними регіонами сусідніх європейських держав; виявлено незначне використання транскордонної співпраці на рівні територіальних громад регіону. Запропоновано внесення змін в нормативно-законодавчу базу, що регулює транскордонні процеси в Україні з країнами ЄС; розширення повноважень регіональних органів влади щодо транскордонного співробітництва, які релевантні до повноважень суб'єктів співробітництва у сусідніх країнах ЄС; необхідність на урядовому рівні розробити програму транскордонного співробітництва з країнами ЄС, з метою залучення фінансів для відбудови України в поствоєнний період.

Як і в попередні роки, члени Асоціації брали участь у підготовці Програми економічного і соціального розвитку Закарпатської області на 2024 рік.

ЗАПОРІЗЬКА ОБЛАСНА ОРГАНІЗАЦІЯ СЕУ

*(Голова правління – президент Запорізької ТПП, к.е.н.,
академік УАН, Заслужений економіст України Шамілов В.І.)*

У 2023 р. Запорізька обласна організація СЕУ спрямовувала свою діяльність на реалізацію ініціатив, що мають на меті підтримку економіки регіону, оперативну експертну допомогу бізнесу у надскладних умовах воєнного стану.

Робота проводилась відповідно до статутних завдань Співки, забезпечувалось представлення інтересів економічної громадськості у проведенні наукових, експертних досліджень, участі у міжнародних програмах, активізації кластерного руху.

Важливим напрямом роботи Запорізького обласного осередку СЕУ стала участь у розробці стратегій і програм регіонального роз-

витку, концепцій підтримки МСБ в умовах повномасштабної військової агресії рф, планування повоєнного відновлення після перемоги України.

Міжнародна проектна діяльність

Продовжувалася участь у реалізації проектної діяльності за підтримки закордонних партнерів. Зокрема, учасники Запорізького осередку СЕУ брали участь у якості експертів, консультантів у більш ніж 40 навчально-консультаційних заходах за участі понад 500 компаній, виступали консультантами під час підготовки проектів та ініціатив для підтримки регіонального бізнесу. Це можливості безкоштовної консультаційної підтримки, професійні комунікації на тренінгах, вебінарах, експертна допомога. Більш детальна інформація про такі заходи наведена нижче.

Проект "USAID підтримує надання експертних послуг з оцінки шкоди та обсягу збитків, завданих МСП Запорізької області внаслідок збройної агресії рф"

Протягом шести місяців (червень–грудень 2023 р.) – за підтримки Програми USAID "Конкурентоспроможна економіка України" – тривала реалізація проекту Запорізької ТПП з безкоштовної оцінки збитків підприємств, завданих внаслідок збройної агресії рф.

До проекту були залучені підприємства машинобудівної, енергетичної галузей, харчової промисловості, сфери послуг, які зазнали пошкоджень промислової інфраструктури, офісних будівель, сервісних об'єктів, обладнання.

Відповідно до критеріїв Програми, для 40 компаній проведена фіксація та оцінка збитків. Понад 150 компаній отримали консультаційну підтримку з питань підготовки підприємства до експертизи, методики оцінки, визначення упущеної вигоди.

Проект "Експертні консультації "Об'єднаний економічний фронт двох регіонів" (Запорізька і Волинська ТПП) – за підтримки Програми ООН із відновлення та розбудови миру (UN RPP) та фінансової підтримки Європейського Союзу.

Періоди реалізації: квітень–травень 2023 р., серпень–вересень 2023 р., листопад–грудень 2023 року.

Ініціатива спрямована на допомогу бізнесу в умовах війни, зокрема, акцентовано увагу на питаннях стійкості компаній та підтримці експортоорієнтованих підприємств. Протягом 2023 р. проведено 3 етапи консультаційних заходів із залученням провідних українських експертів, відбулось понад 70 вебінарів, а також офлайн-заходів для бізнесу, у яких взяли участь понад 450 представників компаній – членів Запорізької ТПП, загалом – більше 2000 учасників.

Основними темами були питання зовнішньоекономічної діяльності, маркетингу, онлайн-інструменти просування продукції і послуг, засвідчення форс-мажорних обставин, кейси ефективного управління, податки і фінанси.

Проект став фіналістом V конкурсу від Глобального Договору ООН в Україні "Партнерство заради сталого розвитку-2023" в категорії "Економічний розвиток".

Проект компанії PMCG в рамках програми **"EU4Business: конкурентоспроможність та інтернаціоналізація МСП"** – за підтримки Німецької федеральної компанії Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH.

Програма "EU4Business" за фінансування Європейського Союзу та уряду Німеччини забезпечила консультаційну допомогу 50 українським підприємствам для виходу на ринки країн ЄС.

Програма **"Partnering in Business with Germany"** надає можливість керівникам середньої та вищої ланки ознайомитись з ринком Німеччини, встановити ділові контакти та налагодити довгострокове партнерство з німецькими компаніями. Фінансування Програми здійснюється з бюджету Федерального міністерства економіки та захисту клімату (BMWK). За дорученням BMWK Програму координує Deutsche Gesellschaft für internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH, яке розробляє концепцію Програми та її окремих складових. За реалізацію Програми на території України відповідає Міністерство економіки України.

Партнерською платформою Програми у Запорізькому регіоні є Запорізька ТПП. Більш ніж тридцять представників запорізьких

компаній стали учасниками безкоштовних програм стажування у Німеччині у межах Програми.

Спеціалізований онлайн-сервіс для запорізьких компаній PRO_Business

У 2023 р. продовжено розвиток інформаційної платформи PRO_Business – спеціалізованого онлайн-сервісу для запорізьких компаній: catalog.cci.zp.ua.

Мета: заявити про економічний потенціал Запорізького регіону, можливості локальних виробників, надати підприємцям майданчик для міжнародної презентації.

Основний розділ сайту – двомовний каталог запорізьких компаній. Наразі на онлайн-платформі представлені понад 600 підприємств області з різних галузей промисловості: машинобудівної, металургійної, легкої, харчової, агропромислової, поліграфічної, хімічної, сфери послуг, консалтингу.

Платформа PRO_Business поширюється не тільки в Україні, але й через систему палат за кордоном, що сьогодні активно допомагають Україні, бізнес-спільноті нашої країни, а також – під час зустрічей з іноземними делегаціями та потенційними партнерами.

Створення Кваліфікаційного центру для присвоєння/підтвердження професійних кваліфікацій

Представники Запорізького осередку СЕУ виступили консультантами проєкту з відкриття Кваліфікаційного центру на базі Запорізької ТПП.

Запорізька ТПП стала першою організацією в Україні, що розпочала процедуру реєстрації кваліфікаційного центру у 2021 році. Цьому передували консультації з бізнесом, закладами професійно-технічної освіти, вивчення досвіду австрійських, німецьких торгово-промислових палат, які традиційно надають послуги з оцінки знань і навичок робітничих кадрів.

У 2023 р. проводили активну підготовку до відкриття Кваліфікаційного центру. Вже на початку 2024 р. Кваліфікаційний центр Запорізької торгово-промислової палати успішно акредитовано Національним агентством кваліфікацій (сертифікати № 135, 136 від

31.01.2024 р.). Станом на зараз присвоїти або підтвердити можна професійні кваліфікації кухаря 3 і 4 розрядів, але вже незабаром перелік професій розшириться.

Відкриття Кваліфікаційного центру в умовах війни – особливо важливе і затребуване внутрішньо переміщеними особами, ветеранами, адже допоможе у працевлаштуванні. Крім цього, готується новий проєкт Boost Skills, спрямований на швидку перекваліфікацію робітничих кадрів регіону.

Кластерні ініціативи

Один із сучасних форматів економічного розвитку – бізнес-кластери. Запорізька обласна організація СЕУ працює над розвитком кластерного руху у регіоні. Наразі співпрацюємо з Запорізьким кластером "Інжиніринг-Автоматизація-Машинобудування" (Кластер ІАМ). Об'єднання у статусі громадської спілки працює вже два роки, майже 10 місяців – в умовах війни.

Протягом червня–грудня 2023 р. Кластер ІАМ реалізував проєкт для розвитку нових компетенцій і міжнародних контактів, активізації ділових взаємозв'язків між учасниками спільноти в межах програми міжнародної співпраці "EU4Business: відновлення, конкурентоспроможність та інтернаціоналізація МСП", яку спільно фінансують Європейський Союз і уряд Німеччини.

Участь у формуванні регіональних програм розвитку і повоєнного відновлення України

Наші експерти беруть участь у формуванні Національного плану відновлення України шляхом участі у відкритих дискусіях, внесення пропозицій до регіональних програм розвитку. Протягом 2023 р. вони взяли участь в офлайн/онлайн-заходах, присвячених актуальним інструментам, програмам підтримки бізнесу в умовах війни. Спільно з бізнесом, громадами, освітянами працювали над розробкою програм і планів повоєнного відновлення регіону. Зокрема, серед цих заходів:

- 12 січня 2023 р. у Запорізькій ТПП відбулася зустріч представників компаній – членів ЗТПП, Запорізького регіонального кластеру "Інжиніринг – Автоматизація – Машинобудування", Кластеру

промислових та крафтових виробників України з очільниками об'єднаних територіальних громад Запорізької області, депутатами районних і селищних рад;

- 20 березня 2023 р. **"День кар'єри ЄС: європейська кар'єра майбутнього"** – онлайн-захід, що об'єднав науковців, студентів, представників громадських організацій, бізнесу навколо обговорення професій майбутнього, які життєво необхідні для відновлення України, питань гармонізації освітніх стандартів відповідно до вимог ЄС;

- 22 березня 2023 р. представники Запорізької обласної організації СЕУ взяли участь онлайн у національному форумі МСБ **"Відновлення України: роль бізнес-об'єднань"**. Організатори події: Торгово-промислова палата України та Програма розвитку ООН в Україні;

- 29 червня 2023 р. у Запорізькій ТПП відбувся круглий стіл **"Стійкість та відновлення України"**. Дискусія організована в рамках проєкту "Зміцнення позиції Запорізького кластеру ІАМ, відновлення та розвиток експортних можливостей членів кластеру та включення в міжнародні ланцюги доданої вартості";

- 14 вересня 2023 р. відбувся круглий стіл **"Інфраструктура підтримки підприємництва в Запорізькому регіоні"**. Захід об'єднав представників обласної і міської влади, Центру зайнятості, ЗОСПП(Р) "Потенціал", банківських установ і керівників, власників бізнесу, які працюють у Запоріжжі. Мета – надати детальну інформацію про національні та міжнародні грантові програми, що діють в умовах воєнного стану, відповісти на питання, допомогти практичними порадами. Зокрема, мова йшла про можливості для залучення безповоротної фінансової допомоги на розвиток бізнесу, придбання обладнання і матеріалів, компенсації витрат на оплату праці, консалтинг, навчання і підвищення кваліфікації персоналу;

- 12 жовтня 2023 р. проведено форум **"Навички майбутнього. Україна"**, у роботі якого взяв участь Голова Запорізької обласної організації СЕУ, президент Запорізької торгово-промислової палати Володимир Шамілов. Форум проходив у Національному універ-

ситеті "Запорізька політехніка". На порядку денному – важлива тема співпраці освіти і бізнесу, розвитку людського капіталу та підготовки кадрів в умовах сучасного світу. Дієвим механізмом для цього є створення кваліфікаційних центрів, які дозволяють оперативно підтвердити професійні кваліфікації, отримані за межами освітніх закладів, зокрема, на виробництві;

1 листопада 2023 р. у Запоріжжі відбувся захід "**Брокеридж-івент**" у комбінованому офлайн/онлайн-форматі у межах Проекту ClustersFUNDRAISE. Основна мета – сформувати порядок денний залучення бізнесу до міжнародних і регіональних програм розвитку, активізувати кооперацію сьогодні і після Перемоги України.

Також протягом року члени Запорізької обласної організації СЕУ брали участь у роботі науково-практичних конференцій, семінарів, круглих столів, презентацій інвестиційних ініціатив Запорізького регіону для закордонних партнерів. Зокрема, у їх числі:

- онлайн-захід Ради з питань ЗЕД при ТПП України "Логістика в торгових відносинах з Республікою Узбекистан під час воєнного стану";

- Українсько-Казахстанський бізнес-форум;
- онлайн-семінар "Торговельні зв'язки: В'єтнам – Україна";
- перший українсько-скандинавський економічний форум;
- засідання Української частини Українсько-Британської ділової ради;

- перший українсько-панамський бізнес-форум;
- українсько-чеський бізнес-форум;
- турецько-українська конференція;
- серія вебінарів "Ізраїльсько-український діалог з відновлення";

- III Міжнародний форум "Міжнародні дні бізнесу";
- II Міжнародний експортний форум.

Серед стратегічних напрямів роботи у 2023 р. особлива увага приділялася участі у розробці програм повоєнного відновлення України, представленні інвестиційного потенціалу в Україні і за кордоном, експертно-аналітичним дослідженням з актуальних для

розвитку економіки питань, а саме – кластеризації, інноваційних підходів у бізнес-освіті, екологічній модернізації регіону і впровадженні принципів Європейського Зеленого Курсу.

ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА ОБЛАСНА ОРГАНІЗАЦІЯ СЕУ

(Голова правління – к.держ.упр. Попович В.В.,

вчений секретар Косаревич Н.Б.)

Протягом 2023 р. на засіданнях правління Івано-Франківської обласної організації СЕУ були розглянуті наступні основні питання.

1. Напрацювання стратегічних пріоритетів у середньостроковому вимірі програми соціально-економічного розвитку області в контексті бюджетного планування Прогнозу видатків місцевих бюджетів на наступні бюджетні періоди.

2. Розгляд основних прогнозних макроекономічних показників розвитку області до проекту Програми соціально-економічного та культурного розвитку на 2024 рік.

3. Обговорення законопроектів, що стосуються регулювання податкової, митної, бюджетної політики.

4. Напрацювання пропозицій щодо проектів та програм до плану заходів з реалізації Стратегії Івано-Франківської області на 2021–2027 роки.

5. Обговорення основних завдань і заходів проекту Програми підтримки діяльності установи "Агенція регіонального розвитку Івано-Франківської області" на 2024–2025 роки.

6. Питання стосовно перспектив підприємницького потенціалу територіальних громад області, обміну досвідом щодо поточного стану справ в економіці, пошуку шляхів врегулювання кризових явищ в економіці держави.

7. Обговорення економічних основ та фінансового підґрунтя діяльності та функціонування територіальних громад в умовах реформованої системи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні.

8. Енергозбереження та альтернативні джерела енергетики – важливі складові економічного регулювання енергоефективності регіону.

9. Фінансова основа місцевого самоврядування – запорука стабільного розвитку економіки регіону.

Участь у заходах, нарадах, семінарах тощо.

Члени правління Івано-Франківської обласної організації СЕУ протягом звітного року брали участь в заходах з обговорення питань розвитку регіональних економічних систем та інституційного забезпечення функціонування механізмів місцевих громад, зокрема:

1. 03 травня 2023 р. Голова правління обласної організації СЕУ В. Попович у режимі он-лайн відеоконференції як представник стейкхолдерів (роботодавців, академічної спільноти), що залучені до здійснення процедур внутрішньої системи забезпечення якості освітнього процесу, взяв участь у роботі експертної групи під час проведення акредитаційної експертизи у Івано-Франківському національному технічному університеті нафти і газу (ІФНТУНГ) у період з 03 по 05 травня 2023 р. освітньої програми "Публічне управління та адміністрування" (IDу ЄДЕБО 32296) за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування за третім рівнем вищої освіти з використанням дистанційних форм комунікації.

У своєму виступі В. Попович відзначив високий рівень освітнього процесу і підготовки фахівців та науковців, що здійснюється кафедрою публічного управління та адміністрування Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу, успішну участь працівників кафедри у розробці програм і проєктів економічного розвитку області, видання і публікацію ними важливих посібників з питань економіки і розвитку місцевого самоврядування, зокрема монографії "Інтелект у публічному управлінні ресурсами територіальних громад України".

2. Голова правління обласної організації СЕУ В. Попович та вчений секретар Н. Косаревич 2 травня 2023 р. взяли участь у вебінарі про залучення бюджетних і донорських фінансових ресурсів

на підтримку закладів освіти. Вебінар організували Всеукраїнська Асоціація об'єднаних територіальних громад разом із швейцарсько-українським проектом DECIDE.

Головні тези обговорення на вебінарі:

- особливості використання бюджетних коштів для фінансування закладів освіти в умовах воєнного стану, актуальні програми державного бюджету, які можуть бути спрямовані на відновлення закладів освіти;

- взаємодія з міжнародними гуманітарними організаціями та агентствами ООН;

- грантові можливості для залучення фінансування для підтримки систем формальної і неформальної освіти.

3. У Міжнародний день інтелектуальної власності (26 квітня 2023 р.) у приміщенні готельного комплексу "Nadiya" (м. Івано-Франківськ) відбулася тематична науково-практична конференція "Жінки та інтелектуальна власність: прискорення інновацій та творчості", в якій взяв участь В. Попович.

У своєму виступі В. Попович відмітив, що сьогодні в умовах війни економіка області потребує визначення нових підходів щодо створення системи стійкості, а система управління інтелектом – належної згуртованості.

"Стратегія розвитку Івано-Франківщини потребує перезавантаження у напрямку формування плану заходів реалізації стратегії на 2024–2027 роки відповідно до стратегічних, операційних цілей та завдань. Саме цей документ має стати інструментом реалізації ідей проєктів творчих особистостей та колективів, наділених соціальним, економічним та практичним інтелектом, які прагнуть зробити виробничі процеси простішими й безпечнішими, системи та механізми надійними, людей – мудрішими та здоровими.

Разом з тим, навіть і в таких умовах, як для тилової області, відкривається "вікно можливостей" щодо адаптації Івано-Франківщини до умов воєнного стану та реалізації стратегічних завдань економічного відродження на післявоєнний період.

Тому нам необхідно сформулювати і визначити драйвери, що формують показники соціально-економічного розвитку на основі стратегічного позиціонування області в поєднанні із загальнонаціональним виміром" – відмітив В. Попович.

4. 20 квітня 2023 р. в приміщенні Офісу децентралізації Івано-Франківської облдержадміністрації відбувся представницький форум – відкрита дискусія на тему: "Регіональний вибір стійкості: підходи до визначення і створення екосистеми стійкості. Наскрізнi лiнii стiйкостi у Стратегiї рeгiонального розвитку областi". У заході взяли участь Голова правління обласної організації СЕУ В. Попович та вчений секретар Н. Косаревич.

Мета заходу – посилення стійкості регіону шляхом просування концепту стійкості у проекти розвитку Івано-Франківщини. Впродовж двох місяців тривала робота щодо напрацювання проекту Плану заходів на 2024–2027 роки з реалізації Стратегії розвитку Івано-Франківської області. Спеціально створеною робочою групою здійснювалися збір та опрацювання проектних пропозицій. Проекти громад є основою такого плану. Завдяки добре підготовленим та реалізованим проектам громади мають можливість підвищити свою стійкість та спроможність для перспективного відновлення. Володимир Попович ознайомив присутніх у залі експертів з роботою щодо напрацювання ідей проектів до плану заходів реалізації стратегій розвитку Івано-Франківщини на 2024-2027 роки.

В ході дискусії відбулося цікаве і змістовне висвітлення та обговорення напрямів і механізмів реалізації стратегічних, операційних цілей та завдань діючої Стратегії регіонального розвитку області, ролі стійкості як інструменту реалізації проектів і програм, розвитку в умовах війни та зміцнення потенціалу місцевих органів влади.

5. Протягом травня–червня 2023 р. вчений секретар обласного правління СЕУ Н. Косаревич провів цикл тематичних лекцій в рамках професійної програми підвищення кваліфікації "Особливості формування та виконання місцевих бюджетів. здійснення контролю за дотриманням вимог бюджетного законодавства".

Навчання проводилося для працівників органів виконавчої влади та місцевого самоврядування в Івано-Франківському обласному центрі перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій з тематики.

6. 15 червня 2023 р. В. Попович і Н. Косаревич взяли участь у засіданні круглого столу "Удосконалення практично-орієнтованої підготовки фахівців публічної сфери", що був організований за ініціативи директора Інституту гуманітарної підготовки та державного управління ІФНТУНГ, доктора філософських наук, професора Д. Дзвінчука, за сприяння Івано-Франківської обласної ради, Івано-Франківської обласної військової адміністрації. Цей захід об'єднав науковців, викладачів, державних службовців, голів територіальних громад, експертів з публічного управління та місцевого самоврядування, а також студентів, магістрів і аспірантів кафедри публічного управління та адміністрування ІФНТУНГ.

Прикарпатські науковці спільно з міжнародними партнерами обговорили шляхи удосконалення підготовки фахівців публічної сфери.

До круглого столу долучилися науковці з Польщі, а саме з Ягелонського університету (м. Краків), Вищої соціально-економічної школи в Гданську, Гданського університету, Вищої школи безпеки в Познані та Поморського університету у Слупську.

Свідченням тривалої та продуктивної співпраці з численними науковими установами та закладами вищої освіти України є участь у заході представників і представниць Вищої школи публічного управління, Київського національного університету імені Т. Шевченка, Національної академії державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, Чорноморського національного університету імені Петра Могили, Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, Херсонського національного технічного університету, Запорізького національного університету, Чернігівського національного технологічного уні-

верситету, Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Під час заходу студенти, магістри, аспіранти, викладачі, науковці, державні службовці та голови територіальних громад спільно із польськими колегами обговорили умови та механізми співпраці зі стейкхолдерами у сферах науки, інновацій та надання освітніх послуг. Також розглянуто перспективи міжнародної співпраці у контексті євроінтеграції України, зокрема, йшлося й про розвиток освітніх програм підготовки та підвищення кваліфікації публічних управлінців.

7. У жовтні–листопаді 2023 р. вчений секретар обласного правління СЕУ Н. Косаревич провів навчання за програмою "Управління публічними фінансами" з підготовки магістрів кафедри публічного управління та адміністрування Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу.

ОДЕСЬКА ОБЛАСНА ОРГАНІЗАЦІЯ СЕУ

*(Голова правління – д.е.н., професор,
академік НАН України Буркинський Б.В.)*

Сьогодні, в умовах воєнного стану, академічні, науково-дослідні установи та заклади вищої освіти Одеської області спрямовували свої сили та науковий потенціал на вирішення соціо-економіко-екологічних проблем національного господарства країни.

Фундаментальні та прикладні дослідження економічної спільноти наукових установ та закладів вищої освіти Одеського регіону (у складі Одеського обласного осередку Співпраці економістів України – далі ОО СЕУ) у 2023 р. були спрямовані на прирощення нових знань у сфері теоретичних засад та прикладних аспектів реалізації стратегії і механізмів розвитку національної економіки з урахуванням впливу та наслідків збройної російської агресії.

Протягом 2023 р. представниками ОО СЕУ було підготовлено низку аналітичних матеріалів та пропозицій з актуальних питань

економічного розвитку секторів національного господарства в інтересах та на замовлення установ Кабінету Міністрів України, Комітетів Верховної Ради, ряду міністерств та регіональних органів управління, а також підприємств країни та регіону.

За результатами досліджень академічних науково-дослідних установ у 2023 р. було підготовлено і надіслано до органів влади, установ та організацій 86 аналітичних та доповідних записок, наукових доповідей, 15 експертних висновків та рекомендацій, на які отримано 136 актів та листів про впровадження наукових результатів. До вищих державних органів влади (Верховної Ради України та Комітетів Верховної Ради України, Ради національної безпеки і оборони України, профільних міністерств та відомств) надіслано 27 розробок, отримано 9 актів впровадження.

Фахівці ОО СЕУ входили до складу робочої групі "Наука" команди Міністерства освіти і науки України з розробки проекту Стратегії розвитку науки і освіти до 2030 року, продовжували роботу у робочій групі "Екологічна безпека" Національної ради з відновлення України, зокрема було надано пропозиції щодо виправлення інституційних "пасток", доповнення проєктів відновлення, запровадження методик оцінки завданої військовою агресією шкоди компонентам довкілля. Науковці входили до складу робочої групи Міндовкілля з питань реалізації Загальноєвропейського та Національного планів дій щодо збереження осетрових риб (родина Acipenseridae) в Україні, а також до складу робочої групи з реалізації Національного Плану дій з дослідження та охорони морських ссавців Чорного і Азовського морів і до складу Басейнової ради річок Причорномор'я Державного агентства водних ресурсів України.

Науковці ОО СЕУ на постійній основі брали активну участь у поточній роботі за окремими напрямками діяльності, розробці програмних документів, круглих столах із представниками усіх рівнів влади з наданням експертних висновків, рекомендацій, зауважень щодо розглянутих питань, зокрема входили до складу: комітетів Асоціації портів України "Укрпорт", Науково-технічної ради з пи-

тань охорони навколишнього природного середовища, моніторингу довкілля, реалізації регіональних програм Одеської області та сталого розвитку в регіоні, комісії з питання перезонування території Дунайського біосферного заповідника НАН України та врегулювання ситуації щодо збереження традиційного рибальства в заповідній зоні, Міжвідомчої координаційної ради з питань реалізації в Україні Конвенції ЄСПО при Мінприроди, Міжвідомчої координаційної ради з питань морських досліджень МОН та НАН України, Наукової ради НАН України з проблем навколишнього середовища і сталого розвитку, Наглядових рад при ЗВО, обласної ради експортерів Одеського регіону, Регіональної координаційної ради з питань сприяння розвитку громадянського суспільства при голові Одеської ОДА, Робочої групи з питань розроблення регіонального плану управління відходами до 2030 року, Обласної науково-експертної ради при ОДА тощо.

Активно долучались фахівці ОО СЕУ з економіки природокористування до участі у роботі Науково-технічної екологічної ради при Одеському міському голові для підготовки пропозицій щодо збереження та відтворення об'єктів природно-заповідного фонду, які зазнали руйнувань (деградації) через збройну агресію.

Члени ОО СЕУ увійшли до складу групи з розробки проекту регіональної Програми "Розвитку галузі рибного господарства Одеської області на 2024–2029 роки", зокрема до напрямку, який відноситься до галузі аграрної політики щодо одержання сільськогосподарської продукції (продукції аквакультури) та її реалізації, а також були залучені до складу робочої групи з питань розроблення Регіонального плану управління відходами в Одеській області до 2035 року (розпорядження Одеської обласної (військової) адміністрації № 917/А-2023 від 02.11.2023).

Заклади вищої освіти спільно із Координаційним гуманітарним штабом при ОВА, благодійними фондами та волонтерами продовжували у 2023 р. допомагати нашим захисникам, внутрішньо переміщеним науковим установам, ЗВО та особам, зокрема в межах благодійних заходів "Студосінь 2023" та благодійних ярма-

рок проведено збір коштів на ЗСУ та передано техніку і обладнання, отримана міжнародна підтримка щодо матеріально-технічного забезпечення переміщених наукових установ і ЗВО, зібрані продуктові набори у вигляді гуманітарної допомоги були відправлені до селищ Херсонського регіону.

Протягом 2023 р. науковці ОО СЕУ проводили консультування Визирської ОТГ Одеського району Одеської області щодо впровадження стратегій соціально-економічного розвитку, зокрема створення індустріальних парків. Було розроблено Концепцію формування та забезпечення сталого розвитку індустріального парку "Визир". Проведено консультування з питань практичних рекомендацій окремих положень Стратегії розвитку Визирської сільської територіальної громади до 2030 року та з питань формування індустріального парку "Визир" з його подальшим розвитком до стану еко-індустріального парку. Розпочато роботу в громаді над розробкою Комплексного плану просторового розвитку під науково-організаційним керівництвом науковців ОО СЕУ. Отримані наукові результати апробовано органами влади та самоврядування громади за участю представників бізнесу (Договір № 74 від 09.05.2023).

Попри значний тиск військового стану та наслідків військової агресії рф значна увага науковців приділяється підготовці висококваліфікованих наукових і науково-педагогічних кадрів, яка здійснюється через аспірантуру та докторантуру наукових установ та ЗВО Одеської області (навчання проходять більш ніж 70 аспірантів). У 2023 р. в спеціалізованих вчених радах захищено 6 дисертацій на здобуття наукового ступеню доктора економічних наук, 4 дисертації – на ступень кандидата економічних наук, 15 дисертацій – на ступень доктора філософії за економічною сферою. Набувають подальшого розвитку наукові школи регіону. Загалом опубліковано понад 20 монографій (в т.ч. 11 – колективних), 14 навчальних посібників, 3 брошури, 1 збірник "Найбільш вагомні фундаментальні та прикладні досягнення науковців регіону. Наука в Південному регіоні України", понад 450 статей (в тому числі в виданнях, що

входять до міжнародних наукометричних баз даних SCOPUS/WoS – 54) та більш як 600 тез наукових доповідей і виступів.

З метою актуалізації наукової роботи вищої школи та академічної науки під егідою ДУ "ІРЕЕД НАН України" в Південному регіоні працює 5 науково-навчальних комплексів: "Економічна освіта і наука" спільно з Одеським національним економічним університетом (ОНЕУ, 2004 р.); "Економічна наука і освіта" спільно з Одеським національним технологічним університетом (ОНТУ, 2007 р.); "Інноватика у сучасній економічній освіті та науці" спільно з Національним університетом "Одеська політехніка" (НУ "ОП", 2007 р.); "Екологічна економіка: освіта і наука" спільно з Одеським державним екологічним університетом (ОДЕКУ, 2008 р. та оновлено у 2023 р.); "Прогресивні технології та інструменти економічної науки і освіти" спільно з Національним університетом кораблебудування імені адмірала Макарова (НУК ім. Макарова, м. Миколаїв, 2008 р.), а також 9 філій кафедр з економічних дисциплін.

В рамках діяльності з ННК у 2023 р. було проведено 33 відкриті лекції у ЗВО (ОНЕУ, ОНТУ, ОДЕКУ, НУ "ОП" та ін.), 44 гостьових семінарів з іноземними лекторами як в zoom-режимі, так і наочно.

Активна робота учених та освітян ОО СЕУ у 2023 р. проведена з організації наукових конференцій, круглих столів та інших наукових дискусійних майданчиків, зокрема, найбільш авторитетними та продуктивними серед них визначено такі:

- XIII Міжнародна науково-практична конференція "Сучасні домінанти трансформації економіки з урахуванням повоєнних викликів", 14–15 вересня 2023 р., м. Одеса, співорганізатор: Херсонський національний технічний університет;

- IX Міжнародна науково-практична конференція "Економіко-правові аспекти господарювання: сучасний стан, ефективність та перспективи", 23–24 вересня 2023 р., м. Одеса, співорганізатор: Одеський національний економічний університет;

- III Міжнародний економічний форум "Підприємництво та стратегічні напрями розвитку бізнес-процесів в умовах глобальних викликів", 10–11 листопада 2023 р., онлайн, співорганізатори: Хме-

льницький національний університет, Європейський науковий фонд Інституту інновацій, Сухумський державний університет;

- XI Міжнародна науково-практична інтернет-конференція "Актуальні проблеми теорії та практики менеджменту", 26 травня 2023 р., м. Одеса, співorganizатори: НУ "Одеська політехніка", ОНУ імені І.І. Мечникова, ОНЕУ, Національний університет "Львівська політехніка", Національний університет кораблебудування ім. адмірала Макарова, Державний університет "Люблінська політехніка" (Польща), Міжнародна академія менеджменту та технологій INTAMT (ФРН).

У звітному році здійснювалось співробітництво із Радами молодих вчених (РМВ) різних рівнів: Радою молодих вчених при Одеській обласній державній адміністрації, Радою молодих вчених Відділення економіки Національної академії наук України, Радою молодих учених при Міністерстві освіти і науки України.

Молоді науковці ОО СЕУ у 2023 р. брали участь у таких заходах:

- здійснювали наукові проекти, зокрема, проект "Методологічні засади посилення ролі молодих вчених у формуванні концепції розвитку вищої освіти України", що виконується за грантом для науково-дослідних робіт молодих учених НАН України на 2023–2024 рр.;

- взяли участь в серії круглих столів "Відновлення та модернізація України у повоєнний та післявоєнний час", напрям "Економічні науки" (презентація проекту Стратегії інноваційного розвитку Одеської області);

- взяли участь в роботі Навчально-наукового інституту прикладної економіки і менеджменту ім. Г.Е. Вейнштейна, де діяли 23 наукові гуртки і 4 клуби, зокрема: Школа юного бізнесмена, КУБіК, Маркетинговий клуб і клуб Соціальний пульс;

- реалізовували науково-просвітницькі проекти: започатковано постійно діючий кіноклуб "Соціально-економічна сінемалогія"; взяли участь у виставці РМВ при Одеській ОДА "Колекції молодих вчених", присвяченій Дню науки; організували науково-творчий

захід – Всеукраїнську науково-практичну конференцію "Співпраця науки, освіти, бізнесу та влади: розвиток євроінтеграційних ідей та професійної спільноти в Україні" та Благодійний бал із залученням коштів на підтримку ЗСУ;

- здійснювали координацію наукових досліджень з міжнародними організаціями: Мережа рішень зі сталого розвитку ООН (SDSN), Організація економічного співробітництва і розвитку, European Multidisciplinary Seafloor and Water Column Observatory, зокрема взяли участь у Глобальній конференції ООН зі сталого розвитку (ICSD 2023 - International Conference on Sustainable Development) із виступом на Side Event on SDG 5: Transformative Solutions for Achieving Gender Equality.

Продовжувалися інтеграційні зв'язки з національними та міжнародними інституціями, зокрема науковці та освітяни ОО СЕУ входили до складу робочих груп: Міжвідомчої координаційної ради з питань реалізації в Україні Конвенції ЄСПО при Мінприроди, Національної ради з відновлення України від наслідків війни, Міністерства освіти і науки України, а також брали участь у роботі Координаційного центру по імплементації Європейської Стратегії щодо розвитку Дунайського регіону (Мінекономіки України), Мережі рішень зі сталого розвитку ООН (SDSN).

Вчені ОО СЕУ брали активну участь у реалізації міжнародних стратегій та програм: Спільна операційна програма транскордонного співробітництва "Басейн Чорного моря 2014–2020 рр.", Дунайська транснаціональна програма 2014–2020 INTERREG, "Горизонт 2020", "Еразмус+", COOPERA, TEMPUS IV, COST, LIFE-22, EMFAF, UNIDO, USAID в Україні. В рамках реалізації грантових проєктів науковці ОО СЕУ брали участь та організували понад 60 робочих зустрічей, семінарів, воркшопів тощо. Ведеться активна робота по залученню наукового потенціалу членів ОО СЕУ до укладання договорів про науково-технічне співробітництво з іноземними фаховими установами (Австрія, Болгарія, Греція, Литва, Польща, Румунія та ін.).

Відповідно до укладених угод про академічну мобільність та наукове співробітництво фахівці ОО СЕУ проходили стажування за кордоном (Австрія, Великобританія, Латвія, Італія, Румунія, Польща, Португалія, Німеччина, Угорщина, Франція). У 2023 р. опубліковано 6 випусків журналу "Економіка: реалії часу" (НУ "ОП"), 4 випуски щоквартального наукового журналу "Економіка харчової промисловості" (спільно з ОНТУ), 4 збірники наукових праць "Економічні інновації", 4 випуски "Вісник соціально-економічних досліджень" (ОНЕУ), 4 випуски Наукового вісника Міжнародного гуманітарного університету. Серія: "Економіка і менеджмент" (спільно з МГУ), а також 4 випуски електронного міжнародного науково-практичного журналу "Економіка. Екологія. Соціум" (з 2020 р. індексується наукометричною базою Web of Science Core Collection). У 2023 р. ряд вчених ОО СЕУ були відзначені престижними нагородами, зокрема: д.е.н., проф., акад. НАН України Буркинський Б.В. та д.е.н., с.н.с. Нікішина О.В. стали лауреатами премії імені М.В. Птухи за серію праць "Методологія та науковопрактичні засади розвитку ефективних ланцюгів товарних ринків"; д.е.н., проф. Єрмакова О. А. – лауреат стипендії імені академіка НАН України Б.Є. Патона для молодих вчених Національної академії наук України – кандидатів наук (докторів філософії) і докторів наук.

ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСНА ОРГАНІЗАЦІЯ СЕУ

*(Голова правління – д.е.н., професор,
академік АЕН України Перебийніс В.І.)*

У звітному періоді Полтавська обласна організація СЕУ свою діяльність, спрямовану на реалізацію статутних вимог, рішень п'ятого з'їзду СЕУ та наступних пленумів правління СЕУ, здійснювала відповідно до викликів воєнного стану.

Полтавський обласний осередок СЕУ дбає про збільшення своєї чисельності за рахунок кращих представників, зокрема, науково-педагогічної сфери. У 2023 р. президія правління СЕУ на підставі подання обласної організації СЕУ прийняла до складу Спілки

нових членів, якими стали викладачі Придніпровського інституту ПрАТ "ВНЗ "Міжрегіональна академія управління персоналом" (м. Кременчук).

Робота президії та членів обласного осередку СЕУ, переважна частина яких є науково-педагогічними працівниками економічних кафедр закладів вищої освіти області, у звітному році була зосереджена на таких основних напрямках, як освітня та наукова.

Перед членами обласної організації СЕУ в закладах вищої освіти постає нагальна необхідність подолання низки проблем, серед яких найбільш гострими є невідповідність структури підготовки спеціалістів реальним потребам економіки та ринку праці, інфляція професійних та освітніх стандартів. Тобто, сучасні виші мають готувати студентів, гармонійно поєднуючи такі загальні здатності із спеціалізованими знаннями і навичками у межах їхніх майбутніх професій.

Відповідно до умов воєнного стану до пріоритетних завдань діяльності закладів вищої освіти і, відповідно, їх працівників-членів СЕУ додалися волонтерство, підтримка внутрішньопереміщених осіб, збереження штатної кількості працівників та контингенту здобувачів вищої освіти, зокрема, іноземців. У звітному періоді члени Спілки здійснювали навчання здобувачів вищої освіти та наукову діяльність переважно в офлайн-режимі та частково у змішаному режимі з обов'язковим дотриманням всіма учасниками освітнього та наукового процесу заходів безпеки під час сигналу "Повітряна тривога".

Завдання, які реалізують члени СЕУ у процесі освітньої діяльності, зокрема, такі:

- формування особистості здобувачів вищої освіти шляхом патріотичного, правового, екологічного виховання, утвердження моральних цінностей, соціальної активності, громадянської позиції та відповідальності, здорового способу життя;

- забезпечення академічної свободи суб'єктів освітньої діяльності, дотримання академічної доброчесності співробітниками та здобувачами вищої освіти, формування індивідуальних траєкторій

освітньої діяльності студентів та її науково-методичного забезпечення;

- розвиток дистанційних технологій навчання та дистанційної форми освіти;

- моніторинг якості освітнього процесу та рівня задоволеності ним здобувачів вищої освіти, періодичний перегляд змісту освітніх програм відповідно стандартів вищої освіти та Національної рамки кваліфікацій, залучення студентів до удосконалення існуючих та розробки нових освітніх програм;

- вивчення попиту на окремі спеціальності на ринку праці, сприяння працевлаштуванню випускників, розширення кола партнерів з числа роботодавців, співробітництва з ними при організації навчального процесу та практичної підготовки здобувачів вищої освіти;

- підвищення професійної кваліфікації та педагогічної майстерності науково-педагогічних працівників.

Результуючим показником підготовки магістрів є захист кваліфікаційних робіт. Так, в Полтавському університеті економіки і торгівлі (ПУЕТ) на кафедрі економічної кібернетики, бізнес-економіки та інформаційних систем захист кваліфікаційних робіт майбутніх магістрів з економіки за освітніми програмами "Економіка підприємства" та "Економічна кібернетика" відбувається на засіданнях екзаменаційної комісії за участю членів СЕУ у такому складі: Світлична А. В., заступник директора Навчально-наукового інституту економіки, управління, права та інформаційних технологій, доцент кафедри підприємництва і права Полтавського державного аграрного університету, кандидат економічних наук, доцент, вчений секретар обласної організації СЕУ, голова комісії; Рогоза М.С., завідувач кафедри економічної кібернетики, бізнес-економіки та інформаційних систем, доктор економічних наук, професор, академік АЕНУ, член президії обласної організації СЕУ, член комісії; Перебийніс В.І., професор кафедри економічної кібернетики, бізнес-економіки та інформаційних систем, доктор економічних

наук, професор, академік АЕНУ, голова обласної організації СЕУ, член комісії.

Екзаменаційна комісія відзначає належний рівень представлених робіт, різноманіття тем, глибину проведених досліджень. Під час захисту доповідей, які проходили в дистанційному режимі в форматі відео-конференції, магістранти демонстрували презентації робіт, що надавало матеріалам досліджень наочності та дозволило оцінити рівень підготовки кожного доповідача. Результати захисту кваліфікаційних робіт здобувачів вищої освіти свідчать про те, що рівень їх підготовки в цілому відповідає нормативним вимогам. Це дозволило екзаменаційній комісії за результатами навчання та захисту робіт присвоїти випускникам кваліфікацію магістра.

Актуальним для випускників є працевлаштування. День кар'єри ЄС, що реалізується в рамках проєкту "Інформаційна підтримка мереж ЄС в Україні", – це щорічний захід, де представники мереж Європейського Союзу, бізнесу, влади, освіти обговорюють впровадження стандартів та європейських практик в Україні, участь у програмах ЄС для розвитку нових бізнес- та освітніх можливостей.

Університетська наука стає важливим чинником формування інтелектуального набутку нації, складником культурного, економічного, соціального розвитку держави. І в тому набутку – істотний внесок членів СЕУ. Уже традиційні і щойно започатковані наукові конференції, ґрунтовні монографії, фахові журнали, збірники наукових праць, десятки статей і тез в авторитетних вітчизняних і зарубіжних виданнях, виконані науково-дослідні теми, упроваджені у виробництво результати роботи, розмаїття заходів з популяризації науки сприяють зміцненню репутації СЕУ в цілому, осередків економічної науки, сприятливого середовища для реалізації творчого потенціалу талановитих, креативних, працелюбних і відповідальних за плоди своєї улюбленої праці людей.

Завдяки апробованим в освітньому процесі інформаційним технологіям науково-практичні конференції, семінари, круглі столи відбулися в режимі онлайн, а їхні результати вже вийшли дру-

ком чи готуються днями побачити світ. Студенти університетів вкотре стали переможцями і призерами конкурсів студентських наукових робіт.

Для членів СЕУ – науково-педагогічних працівників кафедри економічної кібернетики, бізнес-економіки та інформаційних систем ПУЕТ непересічною подією у звітному році стало проведення XIII Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції "Економіка сьогодні: проблеми моделювання та управління". Учасники конференції виступили з доповідями, присвяченими таким проблемам, як управління економічними системами, їх моделювання та прогнозування; розвиток громад, територій та суб'єктів господарювання; соціально-економічні аспекти розвитку кооперації; підготовка фахівців з економіки та іншим.

Важливою сферою наукової діяльності науково-педагогічних працівників Полтавського державного аграрного університету (ПДАУ) – членів СЕУ є апробація результатів досліджень, зокрема, на конференціях, симпозіумах, наукових семінарах і круглих столах. Протягом 2023 р. відбулися такі наукові заходи, організовані і проведені співробітниками Навчально-наукового інституту економіки, управління, права та інформаційних технологій: II Міжнародна науково-практична конференція "Якість та безпечність продукції у внутрішній і зовнішній торгівлі й торговельне підприємництво: сучасні вектори розвитку і перспективи"; VI Міжнародна науково-практична конференція "Формування та перспективи розвитку підприємницьких структур в рамках інтеграції до європейського простору"; VII Міжнародна науково-практична конференція "Менеджмент XXI століття: глобалізаційні виклики"; XV Міжнародна науково-практична конференція "Маркетингове забезпечення продуктового ринку"; Міжнародна науково-практична конференція "Стратегічний менеджмент агропродовольчої сфери в умовах глобалізації економіки: безпека, інновації, лідерство"; VIII Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція з міжнародною участю "Управління ресурсним забезпеченням господарської діяльності підприємств реального сектору економіки".

Члени Полтавського осередку СЕУ – науковці ПДАУ стали співавторами колективної монографії "Management of the XXI century : globalization challenges". Issue 4 : collective monograph / in edition D. Diachkov. Nemoros s.r.o. Prague, 2023. 319 p.

Члени СЕУ – науково-педагогічні працівники Придніпровського інституту ПрАТ "ВНЗ "Міжрегіональна академія управління персоналом" (м. Кременчук) у 2023 р. брали активну участь у підготовці монографій, наукових статей, тез доповідей, стали організаторами та учасниками науково-практичних конференцій, семінарів та круглих столів, серед яких, зокрема: Міжнародна науково-практична інтернет-конференція "Актуальні проблеми та перспективи соціально-економічного розвитку регіону в умовах сучасних глобальних викликів"; Міжнародна мультидисциплінарна наукова інтернет-конференція "Світ наукових досліджень"; Міжнародна науково-практична конференція "Трансформація обліку та бізнес-консалтингу в умовах невизначеності: сучасні тренди, виклики міжнародний досвід"; Міжнародна науково-практична конференція "Браславські читання. Економіка XXI століття: національний та глобальний виміри"; Міжнародна науково-практична конференція "Сучасний стан та пріоритети модернізації фінансово-економічної системи: теорії та пропозиції"; III Міжнародна науково-практична конференція "Глобальна безпека та асиметричність світового господарства в умовах нестабільного розвитку економічних систем"; Міжнародна науково-практична конференція "Суспільні трансформації і безпека: людина, держава, соціум"; II Міжнародна науково-практична інтернет-конференція "Економіка та менеджмент сучасних організацій: проблеми теорії та практики"; VI Всеукраїнська науково-практична конференція "Нові інформаційні технології управління бізнесом"; Міжнародна наукова інтернет-конференція "Інформаційне суспільство: технологічні, економічні та технічні аспекти становлення"; Міжнародна науково-практична конференція "Фінансова архітектура та сценарії конкурентних моделей розвитку"; цикл семінарів та круглих столів ("Академічна доброчесність: як уникнути плагіату"; "Академічна доброчесність: вимога

законодавства чи потреби якісної освіти" та "Академічна доброчесність: досвід, практики, виклики, поступ"); науково-практичний круглий стіл "Особливості бухгалтерського обліку та фінансової звітності в умовах воєнного стану: погляд аудитора"; науково-практичний семінар "Криза національного ринку праці: стагнація та обмеженість трудових ресурсів"; онлайн-форум "Психологічне здоров'я освітян" та ін.

У рамках співпраці з Кременчуцькою філією Полтавського обласного центру зайнятості для здобувачів вищої освіти проведено низку онлайн-семінарів за темами "Презентація послуг Державної служби зайнятості", "Ризики нелегальної трудової міграції" та тренінг "Підготовка до співбесіди з роботодавцем".

За участю членів СЕУ у багатьох закладах вищої освіти області функціонує докторантура і аспірантура з економічних спеціальностей. Успішні випускники докторантури і аспірантури захищають дисертації. Відповідно, члени обласної організації СЕУ беруть активну участь в атестації наукових кадрів, окремі з них є членами спеціалізованих вчених рад.

Взаємодією є співпраця обласної організації СЕУ з регіональними органами державного управління, органами місцевого самоврядування, територіальними громадами, суб'єктами господарювання, соціальною сферою. Члени СЕУ, надаючи консалтингові та навчальні послуги підприємцям, державним службовцям, іншим категоріям працівників, мають можливість удосконалювати свої знання, професійні вміння та навички.

Отже, аналіз роботи Полтавської обласної організації СЕУ у 2023 р. свідчить про певний її вклад у подальший соціально-економічний розвиток регіону шляхом здійснення освітньої діяльності, спрямованої на підготовку кадрів економічного профілю вищої кваліфікації, та наукової діяльності, зокрема, проведення наукових досліджень економічних процесів, незважаючи на складні воєнно-політичні та економічні умови на території країни.

РІВНЕНСЬКЕ ОБЛАСНЕ ОБ'ЄДНАННЯ СЕУ

(Голова Президії – к.е.н., професор Кушнір Н.Б.)

Діяльність Рівненського обласного об'єднання СЕУ в 2023 р. була зосереджена на:

- традиційних статутних напрямках пропагування економічних знань, розробки конкретних пропозицій органам місцевого самоврядування щодо ефективного господарювання, створення передумов для стійкого розвитку економіки регіону, соціального захисту населення,

- напрямках, що обумовлені чинниками сучасних викликів, в яких опинилася Україна та всі її регіони.

За участю членів Рівненського обласного об'єднання СЕУ були організовані та проведені тематичні науково-практичні конференції, круглі столи, зустрічі, навчання з актуальних проблем економічного розвитку області та України, були надані консультаційні послуги роботодавцям, інформаційні повідомлення майбутнім бакалаврам і магістрам та розроблені пропозиції для органів місцевого самоврядування. До перелічених заходів залучались науковці, фахівці-практики, працівники установ, організацій та державні службовці.

За звітний період продовжувалось виконання таких напрямів наукових досліджень:

- Розвиток системи управління національною економікою (номер державної реєстрації 0118U100443);

- Економічні фактори раціонального природокористування та ресурсозбереження (номер державної реєстрації 0116U007389);

- Розвиток потенціалу регіону: економічні чинники та ресурсні передумови (номер державної реєстрації 0121U111063);

- Інноваційні пріоритети міжнародного бізнесу в умовах геоекономічних трансформацій (номер державної реєстрації 0121U107606);

- Вивчення попиту на сервісне обслуговування легкових автомобілів в м. Рівне та інш.

Членами обласного об'єднання СЕУ виконана значна робота з організації і проведення на базі Національного університету водного господарства та природокористування Міжнародних науково-практичних конференцій Навчально-наукового інституту економіки та менеджменту. Під час проведення XI Міжнародної науково-практичної конференції вчених, молодих науковців, аспірантів та студентів "Актуальні проблеми теорії і практики менеджменту в контексті євроінтеграції" (травень 2023 р.) розглядались наступні питання:

- теоретичні та практичні аспекти сучасного менеджменту та управління проектами;
- екологічний менеджмент та економіка природокористування;
- управління людськими ресурсами на різних ієрархічних рівнях;
- фінансовий менеджмент в умовах євроінтеграції;
- розвиток підприємництва, торгівлі та економіки підприємства в умовах євроінтеграції;
- сучасні тренди маркетингу в умовах глобалізації;
- міжнародні економічні відносини;
- математичне моделювання та інформаційні технології в менеджменті;
- сучасні тенденції публічного управління та адміністрування, регіонального розвитку й інформаційних комунікацій;
- обліково-аналітичне забезпечення управлінських рішень.

Міжнародна науково-практична конференція "Детермінанти соціально-економічного відновлення держави, регіонів та суб'єктів господарювання" (листопад 2023 р.) була присвячена таким науковим платформам і проблемам:

- 1) Європейські орієнтири економічного поступу України, виклики воєнного стану;
- 2) Сучасні тенденції розвитку менеджменту, публічного врядування та інформаційної діяльності;

3) Облік, аудит, оподаткування і фінанси господарюючих суб'єктів в контексті євроінтеграції;

4) Економічний розвиток і маркетинг підприємництва в умовах миробудівництва;

5) Відновлення та реформування соціально-гуманітарної сфери України: національна ідентичність, медіа, освіта;

6) Світоглядні й соціокультурні трансформації цифрових гуманітарних наук.

В цих заходах взяли участь понад 200 учасників, серед них представники вітчизняних та закордонних наукових, навчальних установ та бізнесових структур; доктори наук, професори; вчені-викладачі, аспіранти і студенти провідних вузів України; керівники та співробітники міністерств, відомств, установ обласного рівня; представники підприємств і організацій міста, області та України. Рекомендації конференції були схвалені її учасниками і направлені у відповідні установи та організації за цільовим призначенням. За матеріалами конференції видано збірники наукових праць учасників.

За активної участі та сприяння членів обласного об'єднання СЕУ (безпосереднє керівництво, консультування тощо) відбулися захисти 2 кандидатських та 1 докторської дисертацій.

Члени обласного об'єднання СЕУ опублікували монографії, посібники, підручники та наукові статті, присвячені питанням організації, планування, управління, регулювання економічних, екологічних, соціальних, науково-технічних та інноваційних напрямів розвитку регіону, зокрема в умовах воєнного стану.

Окрім того, в центрі уваги членів обласного об'єднання СЕУ завжди знаходиться науково-дослідна робота студентів та робота з обдарованою молоддю, як один з перспективних напрямів.

Ключові принципи, закладені в основу діяльності Рівненського обласного об'єднання СЕУ, сприяють організаційній та структурній розбудові міста та регіону, наданню консультаційної допомоги підприємствам та окремим громадянам з економічних питань, налагодженню співпраці з органами місцевого самоврядування,

проведенню науково-практичних заходів, а також їх відображенню засобами масової інформації.

СУМСЬКА ОБЛАСНА ОРГАНІЗАЦІЯ СЕУ

(Голова правління – д.е.н., професор Басанцов І.В.)

Вже другий рік поспіль триває збройна агресія РФ проти нашої країни. Тож як і у попередній рік, діяльність Сумського обласної організації СЕУ була спрямована на розробку заходів та пропозицій щодо відновлення та розвитку економіки регіону у воєнний та післявоєнний періоди.

Сумська область є прикордонним регіоном, тому звітний період для багатьох членів нашої організації виявився досить напруженим, адже їм довелося займатися не тільки науково-дослідницькою роботою, а й долучитися до захисту суверенності нашої держави, приєднавшись до лав територіальної оборони та волонтерського руху.

Але все ж в умовах запровадження воєнного стану, члени нашої організації знайшли можливість зосередити свої зусилля на розробці пропозицій щодо проєктів нормативних документів для здійснення невідкладних реформ для функціонування економіки регіону у нових економіко-соціальних умовах.

У 2023 р. представники СЕУ приймали активну участь в підготовці та проведенні міжнародних та Всеукраїнських економічних конференцій і семінарів. Було проведено 2 міжнародні науково-практичні конференції та 2 Всеукраїнські конференції. Підготовлено матеріали для публікації шести підручників, чотирьох монографій та 25 наукових статей (у тому числі у виданнях, що індексуються БД Scopus та Web of Science), а також розроблено методичні матеріали для здійснення навчального процесу з економічних дисциплін.

У жовтні 2023 р. члени обласної організації СЕУ взяли участь у міжнародній науковій конференції з інтелектуальних технологій і прикладних досліджень (STAR 2023). Цей науковий захід було ор-

ганізовано у співпраці між Університетом Ібн Тофаїла (Кенітра – Марокко), Стамбульським університетом Заїма (Стамбул – Туреччина), LDR-ESIEA (Париж – Франція) та Європейською організацією наукових досліджень та докторантури EuRSED (Ельзас Лотарингія, В'єнна – Франція).

Голова правління Сумської обласної організації СЕУ д.е.н., професор Басанцов І.В. та його заступник к.т.н. Зубарева О.О. брали активну участь у роботі організаційного комітету з підготовки цієї міжнародної конференції.

У рамках зазначеного наукового заходу професор Басанцов І.В. підготував пленарну доповідь за темою: "Розвиток системи фінансового е-контролю як підсистеми проєкту "Е-країна" в умовах цифрової економіки".

У роботі Сумської обласної організації СЕУ одним з головних пріоритетів залишається поєднання навчального процесу з науковою діяльністю та втілення наукових розробок у практику. Так члени СЕУ брали участь у наступних науково-дослідних роботах (НДР):

1. Соціально-економічні виклики в умовах цифровізації суспільних відносин (2021–2026 рр.), науковий керівник Захаркін О.О., № держреєстрації: 0121U114364.

2. Цифровізація та транспарентність публічних, корпоративних та особистих фінансів: вплив на інноваційний розвиток та національну безпеку (2022–2024 рр., № держреєстрації: 0122U000774), науковий керівник Захаркіна Л.С.

3. Конвергенція економічних та освітніх трансформацій у цифровому суспільстві: моделювання впливу на регіональну та національну безпеку (2021–2023 рр., № держреєстрації: 0121U109553), науковий керівник Васильєва Т. А.

4. Конвергенція економічних та освітніх трансформацій в умовах діджиталізації (2021–2026 рр.), № держреєстрації: 0121U114570, науковий керівник Похилько С.В.

5. Інноваційні драйвери зростання макроекономічної стабільності країни (2021–2026 рр.), № держреєстрації: 0121U114396, науковий керівник Гриценко Л.Л.

6. Трансформація фінансової системи та стратегічні пріоритети її розвитку (2021–2026 рр.), № держреєстрації: 0121U114477, науковий керівник Дехтяр Н.А.

На 2024 р. основними напрямками діяльності для обласного осередку СЕУ визначено наступне:

- здійснення наукового консультування установ, підприємств та організацій міста та області з економічних питань в умовах дії воєнного стану;

- продовження співпраці з Сумською ОДА та участь у робочих групах для адаптації чинної Стратегії розвитку Сумської області до умов воєнного стану;

- удосконалення та розвиток громадської та волонтерської роботи, що спрямована на виховання майбутніх фахівців-економістів.

ХАРКІВСЬКА ОБЛАСНА ОРГАНІЗАЦІЯ СЕУ

*(Голова правління – д.е.н., професор,
Заслужений економіст України Внукова Н.М.)*

Харківська обласна організація СЕУ протягом 2023 р. – другого року військової агресії РФ – продовжувала активно працювати у різних напрямках організаційної, наукової, навчальної і громадської роботи, спрямованої на виконання вимог Статуту СЕУ, що втілюється у формуванні наукових і професійних економічних підходів до опрацювання заходів із підтримання економіки під час воєнного стану і подальшої її розбудови у повоєнний час.

На конференціях різного рівня розглянуто питання розширення пошуку інструментів вирішення економіко-правових питань у різних галузях економіки, зокрема, змін, які відбуваються під дією воєнного стану. Активізувався напрям впровадження інноваційних рішень у діяльність підприємств різних форм власності, зокрема, при релокації бізнесу, фінансових установ,

громадських організацій, органів державної влади та місцевого самоврядування.

Пролонговано апробаційні заходи з обговорення публічних заяв та рішень ФАТФ щодо виконання міжнародних стандартів у сфері протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму і розповсюдження зброї масового знищення. Продовженням теми була участь 04 травня 2023 р. у вебінарі Інституту післядипломної освіти та бізнесу (м.Київ) для керівників і головних бухгалтерів та внутрішніх аудиторів небанківських фінансових установ "Внутрішній аудит системи ПВК/ФТ (фінансового моніторингу) у небанківських фінансових установах". Вимоги до належної системи управління ризиками у фінансовому моніторингу постійно зростають, що потребує впровадження сучасних технологій організації системи внутрішнього аудиту, звітність з якої надається регулятору (НБУ). Ця тема є складовою підготовки фахівців зі спеціальності "Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок".

Систематично протягом року відбувались зустрічі з представниками НБУ, присвячені обговоренню останніх змін до законодавства, зокрема прийнятих Національним банком України нормативних документів з метою забезпечення фінансової стабільності. Під час відзначення свята – Дня працівника фондового ринку 12 червня 2023 р. відбувся Круглий стіл Національного депозитарію України: "Новації Закону про акціонерні товариства: облік часток товариств в НДУ, проведення загальних зборів за допомогою електронної системи НДУ", в якому взяли участь члени СЕУ.

Голова Харківської обласної організації СЕУ д.е.н., проф. Наталія Внукова виступила з доповіддю **"Оцінка стану інтеграції національної системи вищої освіти до європейського освітнього простору"** 23 лютого 2023 р. на XIX Міжнародній науково-практичній конференції "Методологія сучасних наукових досліджень" (м. Харків, Національний педагогічний університет імені Григорія Сковороди). Тема порівняльної міжнародної освіти обговорювалась 30 травня 2023 р. у доповіді **"Оцінка рівня зацікавле-**

ності темою вищої освіти в Україні та Узбекистані" на міжнародній конференції "Сучасний підхід до викладання точних і природничих наук: проблеми і рішення", що відбулася в Узбекистані в м. Ташкент у Національному центрі навчання педагогів новим методикам. Наукова конференція методичного спрямування мала велике пізнавальне значення щодо організації систем освіти в різних країнах.

Члени СЕУ взяли участь 6 квітня 2023 р. у відкритій дискусії, що проводилася 6 квітня 2023 р. у Національному технічному університеті України "Київський політехнічний університет імені Ігоря Сікорського", на тему "Академічна ДоброЧесність: що чекає освіти після появи GPT". Серед учасників були викладачі і здобувачі вищої освіти.

Тема інновацій продовжує цікавити спільноту і 16 жовтня 2023 р. у третьому вебінарі програми StarterNetwork від YEP та Університету Тарту, присвяченому "Створенню спільних платформ: ініціативи для посилення взаємодії з бізнесом", обговорювались членами СЕУ питання "Розвитку екосистеми наукоємних інновацій".

24 листопада 2023 р. члени СЕУ взяли участь у Міжнародній науково-практичній конференції "Конкурентоспроможність та інновації: проблеми науки та практики" та у роботі круглого столу цієї конференції "Розбудова економіки України: проблеми і перспективи", присвяченого видатному вченому-економісту О.Г. Ліберману, на якому представлена доповідь "Сучасний стан зацікавленості інноваційними термінами вченого Овсія Лібермана: план, прибуток, премія".

У межах співпраці із зовнішніми стейкхолдерами академічної спільноти України Харківським національним економічним університетом імені Семена Кузнеця за підтримки Лабораторії кар'єри разом з Національним університетом "Запорізька політехніка" 20 травня 2023 р. проведено Круглий стіл **"Виклики та можливості митного регулювання для України при інтеграції в ЄС"**. Цей захід відбувся в межах проведення проекту FinFest за участю заці-

кавлених працівників суб'єктів господарювання, здобувачів освіти, викладачів.

Наталія Внукова номінована на **AcademiaNet** – міжнародній базі даних, яка містить понад 3 500 профілів висококваліфікованих жінок у наукових колах. Окрім бази даних, на сайті www.academia-net.org розміщені новини та доповіді про жінок у науці. AcademiaNet є некомерційним проектом, безкоштовним для користувачів і учасників і без реклами. Проект був ініційований у Німеччині Фондом Роберта Боша 2010 року. Із 2020 р. AcademiaNet керує Швейцарський національний науковий фонд (SNSF). Видавництво Спектрум der Wissenschaft Publishing (Гейдельберг, Німеччина) керує веб-сайтом від імені SNSF. SNSF, Robert Bosch Stiftung і 20 європейських наукових організацій, таких як Королівське товариство Единбург, Національна дослідницька рада Іспанії та Національний дослідницький фонд Данії забезпечують фінансування AcademiaNet. Понад 40 відомих дослідницьких організацій, як-от Французьке національне дослідницьке агентство, Інститут Вейцмана чи Асоціація Гельмгольца, підтримують AcademiaNet, призначаючи видатну жінку дослідницю для бази даних. Ключем до ідеї AcademiaNet є жорсткі критерії відбору. Тільки відомі партнерські організації від європейського дослідницького співтовариства мають право номінувати вчених для бази даних. Вони призначають жінок для AcademiaNet.

Продовжена співпраця з іноземними партнерами. 30 травня 2023 р. члени СЕУ взяли участь у Міжнародній науковій конференції "Логістика та транспорт у контексті сталого розвитку: виклики та перспективи" (Польща, м. Бельсько-Бяла), на якій була представлена доповідь "Євроінтеграційний вплив на посилення логістизації розвитку Індустрії 4.0". Теми Індустрії 4.0 та Індустрії 5.0 є трендовими у змінах на європейському ринку. Завершено виконання наукового дослідження "Правове регулювання господарської діяльності в умовах розбудови економіки Індустрії 4.0", де одержав подальший розвиток підхід до обґрунтування необхідності врегулювання норм господарської діяльності в умовах розбудови індустрії

4.0 щодо потреби розробок у сфері права, які мають враховувати перетворення в Індустрії 4.0 щодо змін індустріальної революції, швидкої віртуалізації світу, а також індивідуалізації замовлень, що вже починає запроваджуватися у господарській діяльності. Додатковим питанням є розвиток циркулярної Індустрії 4.0.

У звітному році за участю членів CEU відбулась Міжнародна конференція CoLLnS 2023 Conference Opening, матеріали якої індексуються у базі даних Scopus.

Члени CEU Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова протягом лютого 2023 р. провели Міжнародну науково-практичну конференцію "Підприємництво та бізнес-адміністрування в умовах діджиталізації".

Обласна організація CEU продовжує співпрацю з іншим громадським професійним об'єднанням – Асоціацією "Страховий бізнес" у обговоренні нормативних документів НБУ щодо змін регулювання розвитку ринку небанківських фінансових послуг в умовах воєнного стану.

Міжнародне співробітництво продовжується через публікацію результатів наукових досліджень за кордоном (Польща, Угорщина та ін.).

Науково-практичні результати продовжують впроваджуватися у діяльність суб'єктів господарювання та навчальний процес не тільки закладів вищої освіти Харкова, але й інших міст України.

Поглиблюється співпраця з Вищою державною техніко-економічною школою імені Б.Маркевича у місті Ярославі (Республіка Польща), реалізовано Міжнародний проєкт "Financial policy of Ukraine in the context of European integration: trends of martial law and post-war revival" з випуском монографії англійською мовою у польському видавництві.

У різних напрямках підтримки у сфері освіти, науки із Закарпатським Угорським інститутом імені Ференца Ракоці II відбувалась участь у наукових заходах, публікація результатів наукових досліджень.

Продовжується співпраця з науковим партнером – НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України, де протягом 2023 р. проведені наступні заходи: Інтернет-конференція "Актуальні питання розбудови науково-дослідницької інфраструктури у воєнний та повоєнний періоди", Круглий стіл "Інноваційний процес: перспективи євроінтеграції", II науково-практична конференція "Економічна безпека: міжнародний і національний рівень", III круглий стіл "Актуальні проблеми господарської діяльності в умовах розбудови економіки Індустрії 4.0", IV Круглий стіл "Цифрові трансформації України 2023: виклики та реалії», в яких брали участь члени СЕУ.

У 2023 р. почалась реалізація держбюджетної фундаментальної науково-дослідної роботи "Забезпечення інноваційного розвитку експортно-імпоротної діяльності суб'єктів господарювання державного сектору економіки в умовах воєнного та повоєнного стану" (державний реєстраційний № 0123U102012).

На перспективу заплановано продовження міжнародної співпраці із західними партнерами, впровадження сучасних інформаційних технологій освіти та науки на основі компетентнісного підходу, положень Національної рамки кваліфікацій, розширення співпраці з суб'єктами господарювання та науковими установами, закладами вищої освіти, органами місцевого самоврядування.

ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА ОРГАНІЗАЦІЯ СЕУ

(Голова правління – д.е.н., професор, академік АН ВШ України,

академік АЕН України,

Заслужений діяч науки і техніки України Нижник В.М.)

Враховуючи складні умови функціонування, обумовлені російською агресією, протягом 2023 р. Хмельницька обласна організація СЕУ (далі – ХОО СЕУ) продовжила проводити роботу, спрямовану на розробку наукового та інформаційного підґрунтя для пошуку резервів покращання рівня конкурентоспроможності економіки регіону, підвищення її адаптаційних можливостей в умовах зрос-

тання соціальної напруги та збільшення рівня вимушеного безробіття.

Протягом 2023 р. було проведено 6 засідань ХОО СЕУ з питань соціально-економічного розвитку Хмельницької області, а також визначення напрямів діяльності та завдань організації щодо покращання економічної ситуації і зниження рівня соціальної напруги в регіоні. Крім того, проводилась робота і щодо залучення нових членів до СЕУ, зокрема, серед представників місцевих органів влади, освітніх установ та інших інституційних утворень, які формують інституційне середовище розвитку підприємництва на Хмельниччині. Важливу роль ХОО СЕУ відігравала у якості майданчика для співпраці регіональних утворень з підприємствами та установами, які під впливом несприятливих умов змушені були релокувати свої потужності на територію нашої області. Варто відмітити, що ключову роль у виконанні останнього завдання відіграла співпраця з Хмельницькою торгово-промисловою палатою, міськими, районними та обласними органами влади, іншими інституційними структурами регіону. Як наслідок, сьогодні чисельність членів ХОО СЕУ перевищила 250 осіб.

В межах своїх статутних завдань та компетенції члени обласної організації СЕУ спільно з фахівцями Хмельницької обласної військової адміністрації, Хмельницьких обласної та міської рад, Хмельницької торгово-промислової палати брали участь у підготовці та реалізації регіональних цільових стратегій, планів і програм, зокрема:

- Стратегії розвитку Хмельницької області на 2021–2027 рр.;
- Плану заходів з реалізації Стратегії розвитку Хмельницької області на 2021–2023 роки;
- Програми економічного та соціального розвитку Хмельницької області на 2023 рік.

Для зростання поінформованості бізнесових кіл щодо збільшення їх адаптаційних можливостей та покращання спроможності бізнесу до збереження і примноження своїх конкурентних переваг, а також оцінки перспектив інноваційного розвитку в складний для

економіки країни час, протягом 2023 р. Хмельницькою торгово-промисловою палатою було залучено членів ХОО СЕУ до участі в таких заходах:

1) тренінг для операторів ринку харчових продуктів на тему "Як стати добросовісним оператором ринку харчових продуктів і доєднатися до кластеру FairFood-Ukraine" (31 січня 2023 р.). Захід було організовано за підтримки ГО "Аналітичний центр Аграрного союзу України" в рамках реалізації проекту "Підтримка мережі активістів безпечності харчових продуктів в Україні", в рамках форуму Східного партнерства;

2) круглий стіл "Виклики, з якими стикається бізнес у швейній галузі у 2023 році" (7 березня 2023 р.). Мета проведення заходу полягала в обговоренні проблемних ситуацій розвитку малих та середніх підприємств швейної галузі, та розробці перспективних напрямів їх діяльності на 2023 рік. Круглий стіл було організовано в рамках реалізації проекту "Підтримка економічного процвітання для жінок та внутрішньо переміщених осіб в Україні (SEW Ukraine)";

3) презентація Дорожньої карти фіксації збитків (упущеної вигоди), понесених мікро-, малим та середнім бізнесом внаслідок збройної агресії РФ, в рамках проекту "Оцінювання економічних втрат та упущеної вигоди ММСБ на рівні громад" (27 квітня 2023 р.);

4) розширена робоча зустріч представників ДПС у Хмельницькій області з представниками бізнесу та бізнес-асоціацій за участю очільників Хмельницької ОВА на тему "Реалізація резервів наповнення бюджету, протидія тіньовому сегменту економіки, податкові новації" (3 серпня 2023 р.). Мета організації заходу передбачала обговорення актуальних питань сплати податків в умовах воєнного стану, роз'яснення та імплементації законодавчих новацій;

5) круглий стіл – зустріч з Ярославом Романчуком – економістом, керівником економічних реформ Офісу простих рішень і результатів, президентом Науково-дослідницького центру Мізеса, консультантом з економіки бізнесу, влади та НДО в Україні (11 жо-

втя 2023 р.). Під час зустрічі були висвітлені економічні реформи, які допоможуть забезпечити швидке економічне відновлення України в повоєнний період, викладені у новій книзі автора "Новий Захід. Українська мрія". У ній представлено наукове обґрунтування необхідності стратегічного курсу, який дозволить створити тисячі нових бізнесів і мільйони робочих місць із зростанням ВВП до 7–10% на рік, що забезпечить швидке повоєнне відновлення економіки країни.

Протягом 2023 р. члени ХОО СЕУ брали участь у виконанні наукових (науково-технічних) робіт за рахунок коштів державного бюджету, а саме:

1) НДНТР "Моделювання стратегій безпечного розвитку інноваційно-орієнтованих соціально-економічних систем", № держ. реєстр. 0122U001212 (Хрущ Н.А., Любохинець Л.С., Рудніченко Є.М., Кримчак Л.А.);

2) НДНТР "Створення в Україні "сухих портів" як альтернативи контейнерному товарообігу через пункти пропуску на державному кордоні для морського сполучення", № держ. реєстр. 0123U102322 (Руда Т.В., Попель С.А., Неліпович О.В.);

3) НДНТР "Практичні аспекти застосування системи управління ризиками для прийняття рішень щодо проведення поштового контролю" (Капітанець С.В., Фрадинський О.А.);

4) НДНТР "Національний аспект взаємної адміністративної допомоги в рамках Конвенції про процедуру спільного транзиту" (Молдован Е.С., Капітанець С.В., Фрадинський О.А.).

Крім того, у 2023 р. членами ХОО СЕУ виконувалися такі госпдоговірні науково-дослідні роботи:

1) НДР "Цифрова трансформація торгівлі та діджиталізація митно-логістичного забезпечення бізнес-структур за умов диверсифікації міжнародних відносин у післявоєнній відбудові економіки України", № держ. реєстр. 0122U200189 (Нижник В.М., Васильківський Д.В.);

2) НДР "Соціально-економічні механізми розвитку людського капіталу в системі міжнародного маркетингового та логістичного

забезпечення підприємницької діяльності в умовах трансформаційних змін", № держ. реєстр. 0122U002372 (Нижник В.М., Васильківський Д.В.);

3) НДР "Маркетингова стратегія формування міжфірмових зв'язків підприємства", № держ. реєстр. 0121U111778 (Ковальчук С.В., Андрушкевич З.М., Кобець Д.Л.);

4) НДР "Формування стратегії просування підприємства в Інтернет-мережі на засадах SMM-маркетингу", № держ. реєстр. 0122U201589 (Андрушкевич З.М., Тельнов А.С., Решміділова С.Л., Карпенко В.Л., Закрижевська І.В., Голубовська О.А.);

5) НДР "Маркетингова стратегія розвитку дистрибуційного підприємства на ринку молочної продукції за умов сучасних викликів ринку", № держ. реєстр. 0123U104704 (Андрушкевич З.М.);

6) НДР "Механізм управління інноваційно-інвестиційним потенціалом підприємницьких структур", № держ. реєстр. 0122U200306, (Григорук П.М., Хрущ Н.А.);

7) НДР "Ресурсне та інституційне забезпечення сталого розвитку соціально-економічних систем", № держ. реєстр. 0120U102755 (Стадник В.В., Рудніченко Є.М.);

8) НДР "Механізм управління інноваційно-інвестиційним потенціалом підприємницьких структур", № держ. реєстр. 0122U200306 (Григорук П.М., Чайковська І.І.).

За результатами наукових пошуків членами ХОО СЕУ було отримано ряд свідоцтв про реєстрацію авторського права на твір, зокрема:

1. Свідоцтво про реєстрацію авторського права №120955 від 01.08.2023 р. на твір: Zamazii O. Optimization management model of the industrial enterprise innovation potential development on the basis of a value-based approach / Valentyna Stadnyk, Oksana Zamazii, Galyna Sokoliuk, Natalja Prylepa // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.atlantis-press.com/proceedings/smtesm-19/125917617>.

2. Свідоцтво про реєстрацію авторського права №120958 від 1.08.2023 р. на твір: Factors of enterprises' strategic selection of

participation forms in integration formations / Stadnyk V., Izhevskiy P., Zamazii O., Goncharuk A., Melnichuk O. Problems and Perspectives in Management, 2018, 16(2), стр. 90–101.

3. Літинська В.А. Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір "Особливості соціальної політики України в умовах воєнного стану" № 118481 від 26.04.2023 р.

4. Літинська В.А. Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір "Управління кар'єрою персоналу в організаціях" № 118496 від 26.04.2023 р.

5. Літинська В.А. Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір "Роль освіти в управлінні кар'єрою працівника" № 118482 від 26.04.2023 р.

Активну участь члени ХОО СЕУ брали й у проєктах інших громадських організацій. Зокрема, Молдован Е.С. взяла участь у розробці Програми енергетичної трансформації "Бурштин+"; представляла Український Кластерний Альянс у складі української делегації на міжнародному заході "Регіони вітають кластери" (м. Кошице, Словаччина); а також працювала у складі експертної групи над розробкою Планів Зеленого Відновлення для трьох пілотних населених пунктів України (м. Хмельницький, м. Нововолинськ, смт Іванків) (субконсультант Ramboll на замовлення NEFCO).

На базі кафедри обліку, аудиту та оподаткування Хмельницького національного університету було продовжено співпрацю із CGMA Emerging Leaders Competition та проведено бізнес-конкурс і тренінги із CGMA Emerging Leaders Competition, що покликані продемонструвати знання в галузі фінансів та управління бізнесом. Активну участь у його розробці брали такі члени Хмельницької обласної організації СЕУ, як Богатчик Л.А., Валькова Н.В., Овод В.С., Ченаш В.С., Цебеня Р.Л.

Протягом 2023 р. членами кафедри міжнародних економічних відносин Хмельницького національного університету було підготовлено документи на отримання грантів:

- CEFRES, пакет документів на стипендію Non-Residential

Fellowships for Ukrainian Researchers на виконання проєкту "Digital Transformation of the Economy and Development of IT Entrepreneurship in Today's Challenges and Priorities of the Post-War Reconstruction of Ukraine", донор – Французький Центр Досліджень в Гуманітарних і Соціальних Науках (CEFRES) у Чехії;

- COST 21133, пакет документів на грант на віртуальний проєкт для студентів і молодих вчених "Understanding Illicit Trade: A Youth Perspective. Formation of a culture of legality", донор (розпорядник грантів) – Університет Гронінген (Нідерланди);

- заявка COST 22122 Rethinking the Blue Economy: Socio-Ecological Impacts and Opportunities;

- пакет документів BUP Teachers' Course, програма "Балтійський Університет" (Baltic University Program): Упсальський університет, Швеція, Akademi University Centre for Lifelong Learning;

- COST 21133, заявка на грант Kick off конференція, Університет св. Крила та Мефодія в Скоп'є (Північна Македонія): покриття витрат на участь у конференції (22.05.2023–23.05.2023);

- пакет документів Erasmus, академічна мобільність (читання лекцій), Університет Вітовта Великого, Каунас (Литва).

Впродовж 2023 р. члени ХОО СЕУ були співорганізаторами міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій, інших комунікативних заходів, зокрема таких як:

1) Науково-практичний круглий стіл "Нові реалії здійснення митної справи в Україні" в змішаному форматі, 30 травня 2023 р., Державний податковий університет, м. Ірпінь;

2) Круглий стіл "Переваги та особливості застосування інноваційних педагогічних технологій у вивченні безпекових дисциплін в закладах вищої освіти", Університет економіки і підприємництва; Навчально-методичний центр цивільного захисту та безпеки життєдіяльності Хмельницької області, 18 травня 2023 р., м. Хмельницький;

3) VI Всеукраїнська науково-практична конференція студентів "Маркетинг очима молоді в умовах європейської інтеграції", 08 червня 2023 р., м. Хмельницький;

4) VIII Міжнародна науково-практична конференція "Маркетингові технології в умовах євроінтеграційних процесів", 20–21 грудня 2023 р., м. Хмельницький;

5) VIII Міжнародна науково-практична конференція "Інструменти регулювання національної економіки та стратегічні пріоритети підприємницької, торговельної та біржової діяльності за умов євроінтеграції", м. Хмельницький;

6) XXII Міжнародна науково-практична конференція "Стратегізація планування та бізнес-моделі підприємництва за умов глобалізації", 22–24 вересня 2023 р., м. Хмельницький;

7) IV Всеукраїнська науково-практична Інтернет-конференція здобувачів вищої освіти і молодих учених "Розвиток інноваційного фінансового управління суб'єктами економіки в умовах реалізації євроінтеграційної стратегії України", 16 листопада 2023 р., м. Хмельницький;

8) X Міжнародна науково-практична конференція "Стратегії, моделі та технології управління економічними системами", 15 грудня 2023 р., м. Хмельницький;

9) Регіональна науково-практична Інтернет-конференція "Перспективи розвитку індустрії туризму та готельно-ресторанної справи", 27 квітня 2023 р., м. Хмельницький;

10) Міжнародна науково-практична конференція "Трансформація фіскальної політики в умовах євроінтеграції", 8 грудня 2023 р., Державний податковий університет, м. Ірпінь.

Крім того, члени ХОО СЕУ брали участь у понад 100 науково-практичних конференціях та круглих столах, які проводились як в Україні, так і за її межами.

Традиційним для ХОО СЕУ стало проведення спільно з Департаментом економічного розвитку, промисловості та інфраструктури Хмельницької обласної військової адміністрації, Хмельницькою торгово-промисловою палатою та бізнес-структурами регіону циклу обговорень щодо підвищення ефективності існуючих та перспектив нових напрямів формування співпраці в регіоні, особливо, в умовах зростання кількості релокованих суб'єктів господарювання.

Науково-педагогічними працівниками вищих навчальних закладів Хмельницької області, які є членами ХОО СЕУ, протягом року здійснювалась просвітницька робота у загальноосвітніх навчальних закладах, спрямована на розширення економічної освіченості, роз'яснення актуальних питань соціально-економічного розвитку країни та Хмельниччини зокрема. Наприклад, при кафедрі міжнародних економічних відносин Хмельницького національного університету успішно функціонує науковий навчально-виробничий центр "Економіст-міжнародник" (науковий керівник: д.е.н., професор Нижник В.М.). Метою діяльності Центру є організація співробітництва в галузі освіти, навчання та молодіжної політики, покращення взаєморозуміння, активізації міжкультурного діалогу між Хмельницьким національним університетом та сторонніми організаціями. Мета роботи Центру досягається в процесі реалізації держбюджетних тем кафедри, організації та проведення конференцій, семінарів, олімпіад, участі викладачів та студентів кафедри у НДДКР.

При кафедрі фінансів, банківської справи та страхування ХНУ функціонує Навчально-науковий виробничий центр "ПРОФІ-Т" (ННВЦ "ПРОФІ-Т"), який створено з метою розбудови навчально-наукового комплексу кафедр економічного спрямування. Керівник ННВЦ "ПРОФІ-Т" – д.е.н., професор Хрущ Н.А. Основний напрям наукової діяльності центру – розробка фундаментальних і прикладних інноваційних концепцій стратегічного і тактичного управління та впровадження їх у діяльність підприємницьких структур України.

Викладачі кафедри економічної теорії підприємництва та торгівлі співпрацюють в сфері наукового та науково-технічного співробітництва із Тбіліським державним університетом ім. І. Джавахішвілі, м. Тбілісі, Грузія; Сухумським державним університетом, м. Тбілісі, Грузія; Технологічно-Природничим університетом, м. Бидгощ, Польща; Європейським Науковим фондом Інституту Інновацій, м. Вроцлавек, Польща; Університетом Миколаса Ромериса, м. Вільнюс, Литва.

В цілому, за результатами роботи у 2023 р. членами ХОО СЕУ опубліковано більше 20 розділів у колективних монографіях, 3 підручники, понад 40 статей у журналах, що входять до наукометричних баз даних (Scopus, Web of Science), більше 120 фахових статей, понад 250 тез доповідей у збірниках матеріалів конференцій.

В цілому, до ключових напрямів наукової роботи членів ХОО СЕУ у 2023 р. можна віднести:

- розробка механізмів регулювання в економічній, інноваційно-інвестиційній та соціально-трудовій сферах України на шляху до Європейського Союзу;

- удосконалення методологічних підходів в управлінні потенціалом підприємств за умов міжнародної глобалізації;

- побудова адаптаційних моделей розвитку підприємництва, обумовлених негативним впливом російської агресії та вимушеною релокацією виробничих потужностей;

- формування напрямів підтримки трудового потенціалу регіону у зв'язку зі збільшенням соціальної напруги та зростанням чисельності населення, яке перебуває на межі бідності;

- розробка теоретико-методологічних та прикладних аспектів процесів формування та моделювання стратегій і тактик управління діяльністю підприємницьких структур в сучасному нестабільному середовищі;

- науково-методичне обґрунтування прикладних аспектів забезпечення здатності суб'єктів господарювання управляти економічним потенціалом та фінансовою безпекою в процесі їх стратегічного інноваційного розвитку;

- впровадження концептуально нових підходів до побудови методології стратегічного і тактичного управління у діяльність підприємницьких структур України;

- розробка напрямів цифрової трансформації національної економіки та основ формування громадянського суспільства;

- оцінювання ролі держави та інституційних структур у посиленні економічної безпеки України в умовах трансформації міжнародних відносин та викликів, пов'язаних з повномасштабним вторгненням росії в Україну.

ЧЕРКАСЬКА ОБЛАСНА ОРГАНІЗАЦІЯ СЕУ

(Голова правління – д.е.н., професор Петкова Л.О.)

В своїй діяльності Черкаська обласна організація СЕУ тісно взаємодіє із органами державного управління та органами місцевого самоврядування області; Черкаським обласним ресурсним центром розвитку громад; Черкаською торгово-промисловою палатою.

Протягом 2023 р. проводилися наукові дослідження з такої тематики:

- міжнародний технологічний розвиток, теорія та перспективи України;
- дослідження інструментарію прямого іноземного інвестування;
- аналіз інвестиційної привабливості країн;
- політика енергоефективності в Україні та країнах ЄС;
- вплив та наслідки вірусної дисфункції на інституційний та соціально-економічний розвиток регіону;
- фінансово-облікове забезпечення діяльності суб'єктів господарювання.

Організовані та проведені всеукраїнські, міжнародні науково-практичні конференції та форуми, присвячені проблемам економічного розвитку країни та регіону, міжнародних економічних відносин, зокрема:

- X Міжнародна науково-практична конференція "Стратегії глобальної конкурентоспроможності: соціально-економічні виміри", 23 березня 2023 р.;
- XV Всеукраїнська науково-практична конференція "Тенденції та перспективи розвитку економіки України в умовах сучасних викликів", 19–20 квітня 2023 р.;
- II Міжнародна науково-практична конференція "Сучасні проблеми розвитку фінансових систем", 25 травня 2023 р.;

- XX Міжнародна науково-практична конференція молодих вчених, аспірантів і студентів "Актуальні проблеми фінансової системи України", 23 листопада 2023 р.

Члени обласної організації СЕУ взяли участь в міжнародних та всеукраїнських наукових, освітніх заходах. Серед них:

- вебінар "Використання інструментів цифрового маркетингу та їх впливу на розвиток економіки країни й окремих галузей", практикуючий маркетолог компанії ПП "КОМСЕРВІС-БЕЗПЕКА", PhD Панченко О.В. (12 квітня 2023 р.);

- четвертий щорічний форум EU Macro-Regional Strategies Week від European Commission, Directorate-General for Regional and Urban Policy (24–28 квітня 2023 р.);

- Круглий стіл "Інструменти штучного інтелекту в маркетингу" (26 квітня 2023 р.);

- вебінар "Exploring funding opportunities in the EU and beyond: Advice for researchers from Ukraine" від MSCA4Ukraine, an EU-funded fellowship programme for displaced researchers from Ukraine та SAR Europe, hosted by Maynooth University (4 травня 2023 р.);

- Круглий стіл "Логістика: виклики війни" (4 травня 2023 р.);

- другий форум "Інтернаціоналізація українських закладів вищої освіти: німецько-український досвід" (2 червня 2023 р.);

- вебінар "EFFY – Erasmus+ Future Focused Youth – Ukraine" від Salto-Youth Resource Centre, ІЦ Еразмус+ та Європейський корпус солідарності в Україні, Erasmus Student Network Ukraine, EU Neighbour East, Young European Ambassadors, Української Асоціації Молодіжних Рад (28–29 червня 2023 р.);

- лекція на тему "Аудит: вимоги щодо модернізації системи, суб'єкти аудиту коштів ЄС та сучасний фінансовий аудит місцевих бюджетів в Україні" від фахівців Департаменту фінансової політики Черкаської міської ради (27 вересня 2023 р.);

- EAIE 2023 Follow-Up Webinar for Ukrainian HEI "Boost Your Network and Share Your Internationalisation Experience at the EAIE conference" (11 жовтня 2023 р.);

- щорічна Community Conference EPALe, Європейський рік навичок: Empower. Workforce with the right skills; Engage. Skills for democratic life; Include. Inclusive skills opportunities (10–12 жовтня 2023 р.);

- тренінг-курс "Бухгалтерське документування" від С. Мозгового, директора з маркетингу компанії ПЗ "Дебет Плюс" (17 жовтня 2023 р.);

- лекція на тему "Заощадження та фінансовий захист" від керівника Черкаського регіонального управління банку "Інвестицій та заощаджень" Жук Т.М. (2 листопада 2023 р.);

- вебінар "Статистична звітність та аналіз трудових ресурсів Черкащини", Головне управління статистики в Черкаській області (8 листопада 2023 р.);

- воркшоп "Professional development for faculty", Професор Андреа Апа, Broward College, USA (9 листопада 2023 р.);

- міжнародна конференція "Higher Education in Turbulent Times: towards European networking and integration", Університет Вітовта Великого (Литва), Офіс Президента Литви та Посольство України в Литовській Республіці (16 листопада 2023 р.);

- вебінар "Кар'єра у сфері роздрібної торгівлі" від Сергія Базарного, менеджера роздрібного напрямку ПП Черкаська Баварія (4 грудня 2023 р.);

- онлайн-зустріч на тему "Черкаська митниця: основні напрями та показники роботи", спікер начальник відділу контролю митної вартості та класифікації товарів управління митних платежів, контролю митної вартості та митно-тарифного регулювання ЗЕД Черкаської митниці, М.В. Долгий (7 грудня 2023 р.);

- інформаційні дні програми ЄС ЕРАЗМУС+: можливості у сферах освіти, молоді та спорту (19–21 грудня 2023 р.).

КИЇВСЬКА МІСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ СЕУ

*(Голова правління – д.е.н., професор,
академік АЕН України Міщенко В.І.)*

У 2023 р. члени Київської міської організації СЕУ працювали над розробленням пропозицій щодо функціонування економіки України в умовах продовження воєнного стану, а також над обґрунтуванням головних напрямів її повоєнної відбудови та реконструкції.

Організація тісно співпрацювала з широким колом науковців і практиків, які працюють в ДУ "Інститут економіки та прогнозування НАН України", Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, Київському національному економічному університеті імені Вадима Гетьмана, Державному торговельно-економічному університеті, Державному університеті телекомунікацій, Міжнародному європейському університеті, ДННУ "Академії фінансового управління", Національній Академії педагогічних наук України, Національному банку України, Міністерстві фінансів України, Товаристві "Знання" України та інших наукових установах, навчальних закладах і громадських організаціях.

Основну наукову та публічну діяльність члени Київської міської організації СЕУ зосередили на науковому та методичному обґрунтуванні напрямів повоєнної відбудови та реконструктивного розвитку економіки України, посиленні макроекономічної стабільності та стимулюванні економічного зростання. Ця діяльність була зосереджена на розробленні рекомендацій та пропозицій для Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України щодо вдосконалення законодавчих і нормативних документів з метою здійснення невідкладних заходів економічної стабілізації та повоєнного відновлення.

Рекомендації та пропозиції членів Київської міської організації СЕУ знайшли відображення у трьох монографіях та майже 470 наукових публікаціях у вітчизняних і зарубіжних виданнях.

У 2023 р. членами Київської міської організації СЕУ здійснювалися наукові дослідження та було розроблено практичні рекомендації за такими напрямками.

1. "Формування засад національно укоріненої стійкості та безпеки економічного розвитку України в умовах гібридної системи "мир-війна" (керівник академік Гриценко А.А.). За результатами дослідження було опубліковано: 1) Гриценко А.А. Національно укорінений розвиток економіки як локальна відповідь на глобальні геоекономічні зрушення. *Економіка України*. 2023. № 4. С. 38–54. 2) Геєць В. М., Бурлай Т. В., Близнюк В. В. Соціальна резильєнтність національної економіки крізь призму досвіду європейського союзу та України. *Економічна теорія*. 2023. №3. С. 5–43. 3) Бурлай Т., Гриценко А., Борзенко О. Соціетальні наслідки сучасної гібридної війни: ключові виміри в контексті України. *Журнал європейської економіки*. 2023. Т. 22. № 2. С. 161–187. 4) Яременко О.Л. Ідентичність та суверенітет в системі інституційних ресурсів національно укоріненого економічного розвитку України. *Економічна теорія*. 2023. №1. С. 81–92. 5) Яненкова І.Г. Цифрова індустріалізація як чинник економічної динаміки. *Економічна теорія*. 2023. №3. С. 84–99.

2. "Вплив цифровізації на забезпечення національно укоріненої стійкості та безпеки економічного розвитку" (керівник д.е.н., професор Міщенко В. І.), відповідно до якої було розроблено рекомендації щодо оцінки впливу цифровізації економіки України на забезпечення національно укоріненої стійкості та безпеки економічного розвитку. За досліджуваною темою опубліковано статті: 1) Міщенко В.І. Управління кібербезпекою в системі забезпечення національно укоріненої стійкості економічного розвитку. *Економічна теорія*. 2023. № 1. С. 47–72. <https://doi.org/10.15407/etet2023.01.047>. 2) Міщенко В.І. Функціонування децентралізованих ринків на основі платформи Web 3.0. *Економічний простір*. 2023. № 184. С. 50–57. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/184-8>. 3) Міщенко В.І. Управління операційними ризиками в платіжних системах. *Економічний простір*. 2023. № 183. С. 79–87. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/183-13>. 4)

Міщенко В.І. Роль управління ризиками цифрової трансформації в забезпеченні національно укоріненої стійкості. *Соцієтальні трансформації в Україні під час гібридної війни та повоєнної реконструкції*. К.: ІЕПр НАН України, 2023. 130 с. С. 80–85. URL: <http://file:///C:/Users/hp/Downloads/Sotsiietalni-transformatsi-v-Ukraini.pdf>.

3. "Проблеми розвитку фінансування "зеленої" економіки України" (керівник д.е.н., професор кафедри фінансів Київського національного університету імені Тараса Шевченка Науменкова С.В.), відповідно до якої було досліджено нові напрями фінансування "зеленої" економіки України. За темою дослідження було опубліковано статті: 1) Naumenkova S., Mishchenko V., Chuhunov I., Mishchenko S. (2023). Debt-for-nature or climate swaps in public finance management. *Problems and perspectives in Management*. Vol. 21. Is. 3. P. 698–713. [http://dx.doi.org/10.21511/ppm.21\(3\).2023.54](http://dx.doi.org/10.21511/ppm.21(3).2023.54). 2) Науменкова С.В. Цифрова фінансова інклюзія для досягнення Цілей сталого розвитку. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2023. № 1. С.102–112. DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2667.2023/222-1/13>. 3) Міщенко С.В., Науменкова С.В. Управління ризиками зеленого фінансування в Україні. *Вісник Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. Серія "Економіка"*. 2023. Т. 28. Вип. 3 (97). С. 61–69. <https://doi.org/10.32782/2304-0920/3-97-11>.

4. "Управління борговою безпекою України" (керівник д.е.н., професор кафедри міжнародних економічних відносин Сумського державного університету Журавка Ф. О.). У рамках зазначеної теми опубліковано наукові статті: 1) Zhuravka F., Nebaba N., Yudina O., Haponenko S., Filatova H. The hospitality market in Ukraine: War challenges and restoration possibilities. *Innovative Marketing*. 2023. № 19 (1). P. 140–150. doi:10.21511/im.19(1).2023.12 (*Scopus and WoS*). 2) Razinkova M., Zhuravka F., Nebaba N., Botvinov R., Voytov S. External public debt management during the wartime: Case of Ukraine. *Investment Management and Financial Innovations*. 2023. № 20 (4). P. 26–35. doi:10.21511/imfi.20(4).2023.03 (*Scopus*). 3) Zhuravka F., Razinkova

M., Plakhotnik O., Grynko T., Nebaba N. Effect of Ukraine's public debt management on its macroeconomic development: VAR modeling. *Problems and Perspectives in Management*. 2023. № 21 (4). P. 483–501. doi:10.21511/ppm.21(4).2023.37 (Scopus); 3) Разінькова, М., Філатова, Г., Пилипенко, А., Небаба, Н., Фірсов, О., Журавка, Ф. Прогнозування зовнішнього державного боргу України в умовах невизначеності. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2023. № 6 (53). С. 202–216. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.6.53.2023.4274> (Scopus and WoS).

5. "Розвиток банківського нагляду і регулювання з урахуванням впливу бізнес-архітектури банківського сектору на економічне зростання та сталий розвиток економіки», прикладне дослідження (№ ДР 0122U200455) (керівник Боярко І. М. – д. е. н., професор кафедри менеджменту, фінансів та бізнес-адміністрування Європейської школи бізнесу Міжнародного європейського університету).

Розроблено механізм роботи гібридної вертикальної моделі регулювання фінансового сектору, який у період активної трансформації передбачає встановлення трирівневого підходу: макропруденційне регулювання, мезопруденційне регулювання та мікропруденційне регулювання. Визначено, що кожен рівень має свою спеціальну спрямованість і відповідальність для забезпечення загальної стабільності та мінімізації ризиків у фінансовій системі. Проаналізовано потенційні переваги та проблеми запропонованого гібридного вертикального підходу до регулювання фінансового сектору. Дослідження направлене на опис механізму ефективного регулювання фінансового сектору Національним банком України у трансформаційний період. Здійснено аналіз існування лінійних і причинно-наслідкових зв'язків між показниками фінансового сектору та регулюванням Національного банку України. Проведено дослідження механізму впливу Національного банку України на фінансовий сектор через призму досвіду іноземних центральних банків у регулюванні своїх фінансових секторів під час криз, серед яких: екстрені заходи з надання ліквідності банківській системі або іншим секторам, що потребують її для мінімізації системних ризи-

ків; нові механізми кредитування (наприклад, швидкі аукціони); надання надзвичайних повноважень з кредитування; співпраця з іншими регуляторами; обмежений вплив на довгостроковий рівень інфляції; заходи з підтримки національної валюти.

За результатами дослідження опубліковано такі наукові статі: 1) Boiarko I., Hrytsenko L., Tverezovska O., Saltykova H., Kyrychenko K. War impact on the market value of the industrial complex enterprises of Ukraine. *Investment Management and Financial Innovations*. 2023. № 20 (1). С. 328-341. DOI:10.21511/imfi.20(1).2023.28. (Scopus); 2) Boiarko I., Panchenko O., Pryimak N. Assessing acceptable and marginal values of market value formation factors in the VBM system. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2023. № 3 (50). С. 140–150. DOI: 10.55643/fcaptp.3.50.2023.4092 (Scopus. WoS); 3) Боярко І., Сидорова О. Концептуальні підходи до визначення сутності мотивації банківського кредитування сільськогосподарських товаровиробників та обґрунтування змісту її механізму. *Socio-Economic Relations in the Digital Society*. 2023. № 1 (47). С. 15–31. URL: <https://doi.org/10.55643/ser.1.47.2023.477>.

6. Члени первинної організації СЕУ Державного університету інформаційно-телекомунікаційних технологій (керівник – Зеліско Інна Михайлівна, д.е.н., професор) здійснювали наукові дослідження у сфері управління інноваційним розвитком під час військового стану, цифрової трансформації бізнес-процесів, управління конкурентоспроможністю та економічною безпекою, фінансового та інноваційно-інвестиційного забезпечення, технічного переозброєння та модернізації телекомунікаційних підприємств в межах виконання науково-дослідних тем: "Методологія розробки, реалізації та оцінки стратегії управління ризиками підприємства", "Розробка рекомендацій з надання консультаційних послуг з питань комерційної діяльності й керування" та ініціативних тем "Інноваційні засади розвитку телекомунікаційних підприємств" (реєстраційний номер 0120U100021), "Науково-методичні засади маркетингових досліджень ринку телекомунікаційних послуг" (реєстраційний номер 0117U004173).

У 2023 р. члени осередку СЕУ опублікували понад 220 наукових праць, у тому числі наукові статті (Scopus, Web of Science, Index Copernicus), монографії та підручники, за їх участю видається фахове видання "Економіка Менеджмент. Бізнес" (Index Copernicus).

За результатами дослідження опубліковано такі статті: 1) Zghurska O., Turovsky O., Shevchenko O., Zelisko I., Dymenko R., Safonov Y. (2023). Improvement of methodological principles of brand protection in cyberspace. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2023. № 4 (51). P. 539–552.

<https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/4108/3917>; <https://doi.org/10.55643/fcapter.4.51.2023.4108> (Scopus, Web of Science); 2) Ivasiv I., Zelisko I., Melnyk S., Yesmakhanova A., Vasylenko L., Safonov Y. Financial state and development prospects of the operators in the mobile market. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice* 2023. № 6 (53). P. 516–527.

<https://doi.org/10.55643/fcapter.6.53.2023.4216> (Scopus, Web of Science); 3) Havrysh O., Kubiv S., Avramchuk L., Martynenko M., Kyrychenko A., Aisulu A. Features of income formation of telecommunications market organizations. *Financial and credit activity problems of theory and practice*. 2023. № 5 (52). P. 134–148. DOI:

<https://doi.org/10.55643/fcapter.5.52.2023.4141> (Scopus, Web of Science);

4) Зеліско І., Шагірманов Д. Глобальні тренди інноваційного розвитку телекомунікаційних підприємств. *Економічний простір*. 2023. № 184. С. 79–83. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/184-13>; 5) Зеліско І. М., Нестеренко М. О. Діджитал трансформація телекомунікаційних підприємств у повоєнному відновленні економіки України. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2023. № 1-2 (41). С. 25–31. <https://doi.org/10.31673/2415-8089.2023.120550>; 6) Насад Н. В., Юрченко А. В. Стратегія управління персоналом підприємства в умовах воєнного стану. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2023. № 1-2 (41). С. 56–58 та інші.

У 2023 р. члени Київської міської організації СЕУ брали активну участь у організації та проведенні міжнародних і всеукраїнських наукових симпозіумів, конференцій, круглих столів і семінарів, на

яких виступали з науковими доповідями та презентаціями, зокрема таких як:

1) Всеукраїнська наукова конференція "Економіка країни і регіонів в умовах воєнного стану та аспекти повоєнного відновлення". Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова. 21 квітня 2023 р., м. Одеса;

2) International scientific conference "Current issues of economic development: problems, perspectives, international experiences". March 10–11, 2023. Klaipeda, Lithuania;

3) Міжнародна науково-практична конференція "Економіка, фінанси, банківська справа та освіта: актуальні питання розвитку, досягнення та інновації". Одеський національний економічний університет, Європейський інституту інноваційного розвитку (м. Острава, Чеська Республіка). 6–7 квітня 2023 р., м. Одеса;

4) International scientific conference "Characteristics and trends of socio-economic development at the macro- and micro-levels". May 5–6, 2023. Kielce, Poland;

5) International scientific conference "Goeconomics of the international monetary order: money and power in the 21st century". 7–8 of June 2023. Kyiv-Mexico;

6) Всеукраїнська наукова конференція "Соціетальні трансформації в Україні під час гібридної війни та повоєнної реконструкції". 09 червня 2023 р., м. Київ;

7) Міжнародна науково-практична конференція "Безпека національної економіки та бізнесу: сучасні виклики та загрози". Львівський національний університет ім. Івана Франка. 28–29 вересня 2023 р., м. Львів;

8) II International scientific conference "Development in the Context of Digitalization". September 22–23, 2023. Riga, Latvia;

9) International scientific conference "Modern Scientific Views on the Development of the World Economy and International Cooperation". October 6–7, 2023. Leipzig, Germany;

10) Міжнародна науково-практична конференція "Проблеми та перспективи цифрової трансформації національної економіки в

умовах поглиблення інтеграційних процесів". Агентство з управління державними активами Республіки Узбекистан. 27 жовтня 2023 г., м. Ташкент;

11) Міжнародна наукова конференція "Гальчинські читання". 02 листопада 2023 р., м. Київ;

12) Міжнародна науково-практична конференція "Фіскальна та монетарна безпека національної економіки в умовах глобальних викликів і загроз". Академія фінансового управління. 31 жовтня 2023 р., м. Київ;

13) Міжнародний науковий форум "Наука та інновації: сучасний вектор розвитку науки та світу". Національний університет "Чернігівська політехніка". 25–26 травня 2023 р., м. Чернігів;

14) IV Міжнародна науково-практична конференція "International Economic Relations and Sustainable Development". Сумський державний університет. 25–26 травня 2023 р., м. Суми;

15) VII International Scientific Conference from the Baltic to the Black Sea: the Formation of Modern Economic Area. December 1–2, 2023. Riga, Latvia;

16) Міжнародна науково-практична конференція "Фінансово-кредитне та обліково-аналітичне забезпечення післявоєнного відновлення економіки України". 5–6 жовтня 2023 р., м. Київ;

17) Міжнародна науково-практична конференція "Інноваційні освітні технології: Європейський досвід та його впровадження в підготовку фахівців з економіки та управління". Балтійський науково-дослідний інститут проблем трансформації економічного простору. 13 лютого – 16 березня 2023 р., м. Рига, Латвія;

18) XI International Scientific Conference "Time of challenges and opportunities: challenges, solutions, perspectives". 13–15 of May, 2023. Riga;

19) VII International Scientific and Practical Conference "Ukraine, Bulgaria, EU: modern trends in the development of science, technology and innovation". July 2–7, 2023. Burgas. Bulgaria;

20) Міжнародна науково-практична конференція "Сучасні наукові погляди на механізми розвитку міжнародних відносин та ринкової економіки". 20–21 жовтня 2023 р., м. Ужгород;

21) Міжнародна науково-практична конференція "Актуальні проблеми економіки, обліку, фінансів та права в умовах сучасних викликів". 16 грудня 2023 р., м. Ізмаїл та інших.

Перспективними напрямками подальшої діяльності членів Київської міської організації СЕУ є продовження наукових досліджень стосовно обґрунтування пропозицій щодо повоєнного відновлення та реконструктивного розвитку економіки України в умовах гібридної системи "мир-війна".

ДІЯЛЬНІСТЬ НАУКОВИХ СЕКЦІЙ СПІЛКИ ЕКОНОМІСТІВ УКРАЇНИ

Протягом 2023 р. в умовах воєнного стану наукові секції Спілки економістів України активно співпрацювали з науково-дослідними установами НАН України та галузевих національних академій наук, парламентськими та урядовими комітетами і комісіями, центральними органами виконавчої влади і обласними військовими адміністраціями, органами місцевого самоврядування, закладами вищої освіти, а також з громадськими організаціями та асоціаціями підприємств і наукових установ різних галузей.

У 2023 р. вчені наукових секцій СЕУ залучалися, зокрема до розв'язання нагальних проблем організації роботи економіки країни під час війни, відновлення господарської діяльності на звільнених територіях та науково-методичного і організаційного супроводу процесів релокації бізнесу; формування пропозицій органам влади стосовно підтримки суб'єктів господарювання, особливо малого та середнього підприємництва; обґрунтування нових напрямів зовнішньоторговельної діяльності в умовах блокування транспортних перевезень вантажів на кордоні з окремими країнами ЄС та умов продовження на 2024 р. безмитного ввезення української агропродукції до ЄС; розробки заходів щодо фінансової підтримки роботи підприємств та організацій всіх форм власності, малого і середнього бізнесу з урахуванням кризового стану фінансів держави; підготовки відповідних пропозицій для розробки стратегічних і проєктних документів органів влади з питань роботи економіки країни під час війни та її відбудови на повоєнний період. Науковці Секції також брали участь у підготовці пропозицій щодо вдосконалення законодавства та науковому супроводі реформ у сфері державного управління, фінансів і зовнішньоекономічної політики України як держави-кандидата на вступ до Європейського Союзу. Продовжувалася практика залучення вчених – членів СЕУ до розробки і експертизи ряду проєктів законодавчих актів, організації і проведення багатьох наукових форумів, як в Україні,

так і за кордоном. Вагомим результатом також є публікація ряду монографій та значної кількості наукових статей у відомих вітчизняних і зарубіжних виданнях. Основні здобутки наукових секцій СЕУ за 2023 р. згідно зі звітними даними, наданими керівниками секцій, наведені нижче.

СЕКЦІЯ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОГНОЗУВАННЯ

*(Науковий керівник – віце-президент Співки економістів України,
д.е.н., професор, академік НАН України Гесць В.М.)*

Протягом 2023 р. вчені Секції під керівництвом академіка НАН України В.М.Гейця проводили дослідження в рамках науково-дослідної роботи "Виклики та перспективи для стійкого розвитку економіки України у повоєнний час" (прикладні дослідження) (3.1.7.155). (термін виконання: I кв. 2023 р. – II кв. 2025 р.). Метою дослідження є виявлення викликів та здійснення макроекономічної оцінки перспектив стійкого збалансованого розвитку економіки України, обґрунтування заходів економічної політики та підготовка рекомендацій щодо забезпечення її відновлення в умовах післявоєнного соціоекономічного розвитку.

В межах розділу "Виклики та перспективи формування та використання політики соціальної якості в Україні" вченими Секції виконувалась наукова робота, пов'язана з проведенням досліджень щодо ознак стану соціального простору на предмет можливого використання державної політики соціальної якості у повоєнному соціально-економічному просторі; оцінки аналітичної основи та стану соціальної якості в Україні з виокремленням викликів та завдань для її застосування в Україні.

В цілому у 2023 р. були проведені дослідження, які дозволили отримати нові наукові результати.

Зокрема, вперше досліджено причини та умови за яких у повоєнному періоді відновлення та реконструкції, зокрема економіки, не виникатимуть довоєнні протиріччя і не відбуватиметься падіння довіри до влади, які до війни об'єднували суспільство в його

протистоянні, а забезпечивши умови критеріїв доступності та масовості зможуть умотивувати широкі верстви населення до здійснення необхідних економічних дій, спрямованих, насамперед, на подолання бідності та обмеженості в ресурсах життєдіяльності, які особливо проявляються в умовах війни.

Дійшли подальшого розвитку:

- оцінки змін в процесах соціалізації/ресоціалізації в Україні після початку повномасштабної руйнівної агресії;
- рекомендації щодо прийняття в змінах екстеріоризаційної діяльності населення з метою підвищення ступеня його самореалізації, зокрема для боротьби з бідністю;
- теоретичні положення і практичні рекомендації щодо політики соціальної якості з урахуванням національних особливостей з обґрунтуванням доцільності використання її як механізм у досягненні соціального опору, справедливості і добробуту.

Перспективні напрями дослідження на 2024 р. пов'язані з викликами щодо формування політики соціальної якості та ролі держави у повоєнний період для відновлення національної економіки; обґрунтуванням заходів повоєнного відновлення та забезпечення соціоекономічного розвитку в Україні на середнь- та довгострокову перспективу.

Результати наукових досліджень Секції були використані при підготовці 33 аналітичних матеріалів, доповідних записок, наукової доповіді, які були направлені до Верховної Ради України, Ради національної безпеки і оборони України, Міністерства оборони України, Міністерства фінансів України, Міністерства економіки України, Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури України, Національного банку України, Служби безпеки України. Ці документи стосувалися пропозицій по відновленню та реконструкції повоєнної економіки України; прогнозу основних макропоказників України на період до 2025 (2050) рр.; макроекономічної оцінки динаміки ВВП та окремих видів економічної діяльності в Україні у 2022–2023 рр.; концепції післявоєнної моделі України з врахуванням конкурентних переваг та перспектив роз-

витку країни; фінансової стабільності у поточних умовах; створення фінансового механізму повоєнного економічного відновлення України та ін., на які отримано 15 позитивних відгуків.

Серед цих документів:

- аналітичний матеріал "Макроекономічні оцінки динаміки ВВП та основних видів економічної діяльності в Україні у 2022–2023 рр.", №135-13/127 від 20.03.2023 р., направлений до Міністерства економіки України (директору департаменту стратегічного планування та макроекономічного прогнозування Наталії Горшківій) та отримано лист про впровадження №3012-04/13671-07 від 30.03.2023 р. за підписом директора цього департаменту Н. Горшкової);

- науково-аналітична записка "Вдосконалення управління ризиками зеленого фінансування з метою забезпечення національно укоріненого сталого розвитку України", №135-13/491 від 12.07.2023 р., надіслана до Верховної Ради України (Голові комітету з питань фінансів, податкової та митної політики Гетманцеву Д.О.) та отримано лист про впровадження №04-32/13-2023/198892 від 12.09.2023 р. за підписом Голови комітету Д. Гетманцева;

- науково-аналітична записка "Соціальна резильєнтність національної економіки: дискурси Євросоюзу та України", №135-13/579 від 07.09.2023 р., направлена зокрема до Верховної Рада України (Комітету з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів) та отримано листи про впровадження №04-30/17-2023/225109 від 12.10.2023 р. за підписом Голови цього Комітету Г.М. Третякової; №02-4-456 від 16.10.2023 р. за підписом Президента УСПП, співголови Національної соціально-економічної ради, Голови Антикризової ради громадських організацій України А.К. Кінаха; №410 від 28.09.2023 р. за підписом голови Конфедерації Вільних профспілок України Михайла Волинця та ін.

За участю академіка НАН України В.М. Гейця підготовлена науково-аналітична записка "Виробництво металевого титану в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку" (8 арк.), №135-13/556 від 21.08.2023 р., яка направлена Секретарю РНБОУ Олексію Данилову.

Крім того, академік В.М. Геєць підготував:

- рецензію на підручник "Міжнародна економіка" (автори – В.Г. Герасимчук, С.В. Войтко, Б.С. Серебренніков, Т.В. Сакалош), лист Декана факультету менеджменту та маркетингу Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського" МОН України;

- рецензію на освітню програму "Менеджмент" третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти галузі знань 07 правління та адміністрування" спеціальності 073 "Менеджмент" Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського", лист проректора з науково-педагогічної роботи Олексія Жученка Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського" МОН України;

- у співавторстві з Анатолієм Загороднім, Президентом НАН України, науково-аналітичну записку щодо організації виконання в Національній академії наук України в 2023–2024 роках комплексу наукових і науково-технічних та експериментальних робіт міждисциплінарного характеру, спрямованих на розробку та науковий супровід реалізації національних стратегічних ініціатив з розвитку інноваційних видів промислової діяльності у воєнний період та під час повоєнного відновлення України (Лист НАН України від 22.02.2023 р. № 226/308-2).

За результатами роботи в 2023 р. отримано авторське право на службовий твір "Оцінка та прогнози ендегенного зростання економіки України". Свідоцтво №119964 від 28.06.2023 р.

Протягом звітного періоду вчені Секції брали участь у наступних двох наукових роботах конкурсної та госпдоговірної тематики.

1. Науковий проєкт "Інноваційна модернізація перспективних галузей промисловості України у повоєнний період на основі існуючого науково-технічного, виробничого та ресурсного потенціалу" (Етап I "Розвиток стратегічно важливих видів промислової діяльності України на новітній технологічній основі", 2023 р.) відповідно

до розпорядження Президії НАН України від 27.03.2023 № 161 "Про виконання в 2023 році цільового проєкту "Інноваційна модернізація перспективних галузей промисловості України у повоєнний період на основі існуючого науково-технічного, виробничого та ресурсного потенціалу". Код бюджетної програми: 6541030. Конкурсна тематика. Замовник – Національна академія наук України. Термін виконання: 03.04.2023 р. – 29.12.2023 р. № держреєстрації 0123U102325. Науковий керівник – академік НАН України В.М. Гєєць. Метою роботи є розробка та науковий супровід з реалізації національних стратегічних ініціатив з відновлення та розвитку інноваційних видів промислової діяльності (видобування та переробка титану, літію, алюмінію, а також створення умов для розвитку атомної енергетики та виробництва біопалива) у воєнний період та під час повоєнного відновлення України;

2. Науковий проєкт "Формування засад національно укоріненої стійкості та безпеки економічного розвитку України в умовах гібридної системи "мир-війна". (Етап I "Розкриття змісту національної укоріненості економічного розвитку як основи стійкості та безпеки і його специфікація стосовно ключових видів економічної діяльності в умовах гібридної системи "мир-війна", 2023 р.). Код бюджетної програми 6541230. Конкурсна тематика. Замовник – Національна академія наук України. Термін виконання: 02.01.2023–29.12.2023 р. № держреєстрації 0123U100965. Науковий керівник – академік НАН України А.А. Гриценко. Метою роботи є розкрити зміст і запропонувати механізми досягнення національної укоріненості економічного розвитку як основи стійкості та безпеки в умовах гібридної системи "мир-війна".

У ході виконання дослідження було обґрунтовано шляхи створення найбільшого числа ланок у національному економічному просторі в напрямку руху від сировини до виготовлення готової продукції. Ці завдання специфікуються стосовно розвитку індустрії, аграрної сфери, інфраструктури, фінансів, створення засад соціальної якості життя і державної політики.

Протягом 2023 р. вчені Секції брали участь в конференціях, наукових семінарах, круглих столах, засіданнях, робочих нарадах органів виконавчої влади тощо. Зокрема, керівник Секції Геєць В.М. брав участь у міжнародних та вітчизняних наукових і науково-практичних конференціях, семінарах, фахових дискусіях, круглих столах, засіданнях робочих груп: всього – 22 заходи, з них міжнародних конференцій, проведених на території України – 6, у тому числі брав участь у роботі:

- Комітету з питань економічного розвитку та виступив з доповіддю "Відновлення та реконструкція повоєнної економіки України" на слуханнях на тему: "План відновлення України від наслідків війни" (Верховна Рада України. Комітет з питань економічного розвитку, Український союз промисловців і підприємців. 24 березня 2023 р., м. Київ);

- розширеного засідання Антикризового штабу стійкості економіки в умовах воєнного стану та провів презентацію наукової доповіді "Відновлення та реконструкція повоєнної економіки України" (онлайн). (Український союз промисловців і підприємців за участі представників Верховної Ради, Уряду, НБУ, НАН України, структурні підрозділи. 30 червня 2023 р., м. Київ);

- засідання робочої групи, був членом робочої групи стосовно опрацювання проєкту матеріалів "Про стан забезпечення стійкості функціонування та розвитку національної економіки в умовах воєнного стану", виступив на засіданні. (Рада Національної безпеки та оборони України. 16 лютого 2023 р., м. Київ);

- міжнародної конференції "Відбудова України: Перша конференція промисловців США та України" (онлайн). В процесі роботи конференції була розглянута поточна ситуація в Україні, потреби в реконструкції, шляхи створення сприятливого для інвестицій бізнес-середовища, діджиталізація, розвиток технічної освіти та людських ресурсів для забезпечення нової індустріалізації України. (Український союз промисловців спільно з Національною асоціацією виробників США. 24 січня 2023 р., м. Київ);

- міжнародної науково-практичної конференції "Фіскальна монетарна безпека національної економіки в умовах глобальних викликів і загроз", був співголовою оргкомітету та виступив на відкритті конференції. (Відділення економіки України, Міністерство фінансів України, Державна навчально-наукова установа "Академія фінансового управління, Міжнародний консорціум з управління державними фінансами. 31 жовтня 2023 р., м. Київ);

- міжнародної наукової конференції "Гальчинські читання", був членом Програмового комітету та виступив на пленарному засіданні. Учасники конференції отримали подяку від заступника голови Оргкомітету Ярослава Жаліло за колективну участь у підготовці та проведенні конференції. (Національний інститут стратегічних досліджень, Інститут стратегічних оцінок, Секція суспільних і гуманітарних наук НАН України, Національний інститут публічного управління та державної служби КНУ імені Тараса Шевченка, Інститут еволюційної економіки. 2 листопада 2023 р., м. Київ).

Протягом 2023 р. керівник Секції академік НАН України В.М. Геєць отримав ряд подяк, зокрема:

- подяку (23.03.2023 р.) від Клубу Банкірів за підписом Голови Ради Клубу банкірів Людмили Мостової за участь у проведенні спеціального засідання Клубу;

- подяку (вих. № 2318 від 23.10.2023 р.) від Всеукраїнської асоціації кредитних установ військовослужбовців та працівників силових відомств за підписом Голови Асоціації О. Нагорського, за організаційну допомогу у проведенні круглого столу який проходив 19 жовтня 2023 р. та за позитивну професійну оцінку висвітлення проблеми;

- подяку від заступника голови Оргкомітету Ярослава Жаліло за колективну участь у підготовці та проведенні Міжнародної наукової конференції "Гальчинські читання" яка відбулася 2 листопада 2023 р. (ел. лист:

<https://mail.ukr.net/desktop#readmsg/16992824300246575488/f0> від 03.11.2023 р.);

- подяку від Віце-президента НАПрН України Наталії Кузнецової та Директора НДІ правотворчості та науково-правових експертиз НАПрН України Олексія Кота за активну позицію та участь у Національному круглому столі "Геноцид української нації: збройна агресія росії проти України" яка відбулася 31 березня 2023 р., лист №215 від 05.04.2023 року.

Під керівництвом академіка НАН України В.М. Гейця виконувалися спільні наукові дослідження з міжнародними установами та організаціями, зокрема щодо підготовки середньострокових прогнозів основних макроекономічних індикаторів розвитку економіки України для прогнозно-аналітичного Центру "Consensus" (Великобританія, Лондон), починаючи з 1998 р. – по теперішній час. (Heyets V., Skrypnychenko M. Eastern Europe Consensus Forecast (Ukraine). London, United Kingdom, 2023 (1-12-й випуск). URL: <https://www.consensuseconomics.com>).

Протягом 2023 р. опубліковано 20 наукових праць загальним обсягом 11,13 др. арк.: у фахових виданнях – 8 публікацій, обсягом – 9,23 др.арк., у тому числі 2 публікація індексуються у базах даних Web of Science, Scopus (2,03 др.арк.), в зарубіжних виданнях – 13 публікацій, обсягом – 1,9 др. арк. Подано до друку 1 публікацію, яка індексуються у базах даних Web of Science, Scopus – 1,52 др.арк.

Серед них статті:

1) у журналі "Наука та інновації":

- Heyets, V. M., Ustymenko, V. A. and Kirin, R. S. "The innovation and investment paradigm of acquiring subsoil use rights in the conditions of the post-war recovery of Ukraine's economy". Science and Innovation. 2023. №19(5). С.3–17.

<https://doi.org/10.15407/scine19.05.003>; URL:

<https://scinn-ng.org.ua/ojs/index.php/ni/article/view/465/182> (Web of Science, Scopus). У статті проведено дослідження стану та обґрунтування перспектив економіко-правового механізму користування надрами в умовах повоєнного відновлення України, заснованого на симбіозі інноваційно-інвестиційної привабливості та еколого-соціальної спрямованості цієї сфери;

- Heyets V.M. Restructuring the socialization of Ukraine's population under instability and post-stabilization period. Science and Innovation. 2023. 19(6), 3–18. <https://doi.org/10.15407/scine19.06.003> (Web of Science, Scopus). У статті досліджено соціологічного характеру зміни, які дають підстави говорити про наявність суттєвої трансформації "укорінених" у довгостроковому відношенні культурологічних вимірів українського суспільства, зокрема, таких як дистанція влади та індивідуалізм на фоні значного підвищення довіри до влади, між особистісної довіри, зниження фінансових вимог до життя тощо. Охарактеризовано складові соціальної та економічної політики, що спрямовані на трансформацію процесів формування соціалізації населення з тим, щоб забезпечити соціальний і економічний прогрес у довгостроковій перспективі, використавши вікно можливостей, що відкривається і буде залишатися певний час у повоєнних умовах. Обґрунтовано висновок, що загроза формування так званої "культури бідності" як одного із можливих процесів соціалізації в повоєнних умовах розвитку має розглядатися в економічній політиці як засаднича форма життєдіяльності через інтеріоризацію можливостей, які розширюють соціальну базу і мотивують до праці шляхом підвищення інтересів населення до більш високого рівня задоволення потреб.

2) у журналі "Економіка України":

Геєць В.М. "До питання теорії та практики політики соціальної якості в повоєнній Україні". Економіка України. 2023. №4. С. 3–22. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2023.04.003> У статті проведено пошук складових політики і механізмів повоєнного відновлення й реконструкції економіки України, що є актуальним ще в період продовження бойових дій, адже світовий досвід і умови, які склались у світовій економіці на даний час, орієнтують на необхідність завчасного переосмислення очікуваної так званої "нової нормальності". Остання для України має як ендегенний, так і екзогенний виміри, і в повоєнний період у сфері життєдіяльності населення, функціонування держави, обороноздатності країни, діяльності бізнесу багато в чому визначатиметься умовами Угоди про асоціа-

цію між Україною та ЄС. На шляху до повноцінного членства вона консолідуватиме суспільство в повоєнний час, а також відіграватиме організуючу роль у отриманні необхідних фінансових ресурсів. Саме на таких засадах, з огляду на майбутнє членство України в ЄС як основи внутрішньої і зовнішньої політики у сфері економіки та соціальної політики для вирішення питань повоєнного відновлення і розбудови економіки, обґрунтовано необхідність використання в Україні змісту, характеру, механізмів та індикаторів соціальної якості, яка формується на європейському континенті з кінця ХХ ст. Запропоновані засади політики соціальної якості як сучасного цілісного механізму забезпечення соціальної стабільності є результатом спільних розробок Інституту економіки та прогнозування НАН України і Міжнародної асоціації соціальної якості, які здійснюються протягом останніх п'яти років згідно з договором про творчу співпрацю.

- Геєць В.М. "Формування економічного профілю стратегічно важливих видів промислової діяльності в Україні (Ретроспективний погляд)". Економіка України. 2023. №8. С. 3–27.

<https://doi.org/10.15407/economyukr.2023.08.003>. У статті проаналізовано питання, пов'язані з переформатуванням економічного профілю стратегічно важливих видів промислової діяльності в Україні в довоєнний період, розкрито зміст змін, що відбулися в 1995–2021 рр., у порівнянні з відповідними змінами, які характерні для окремих країн ЄС, зокрема, Німеччини як одного з лідерів в економічному просторі ЄС, а також Польщі, Чехії, Словаччини і Естонії, які пройшли період трансформації економіки від домінуючої планово-розподільної системи до ринкової і, врешті-решт, досягли успіху, ставши членами Європейського Союзу. Серед основних результатів аналізу структурних змін у економіці України і окремих країн ЄС однозначно простежується відсталість української економіки в частині скорочення тих видів промислової діяльності, які формують порівняно високу питому вагу доданої вартості, що зумовлює втрату конкурентних позицій на тлі розглядуваних країн. Відповідно має місце зумовлена домінуванням експорту продовольчих то-

варів і сировини для їх виробництва, а також промислової продукції, пов'язаної з видобутком мінерально-сировинних ресурсів та їх первинною переробкою, реструктуризація зовнішньої торгівлі України в напрямі примітивізації. Паралельно в імпорті зросла частка продукції виробничого призначення з більш високою питомою вагою доданої вартості, що призвело до формування технологічної залежності та загроз поглиблення подальшого переформатування промисловості в напрямі її периферизації. На основі аналізу позитивних і негативних складових промислової політики повоєнного відновлення і розвитку економіки, що раніше застосовувалися в окремих країнах світу, а також з огляду на наявність в Україні частини промислових виробництв високотехнологічного характеру показано, як шляхом використання наявного історичного досвіду, в тому числі й вітчизняного, можна оминати існуючі загрози, виконуючи так звані "домашні завдання" для забезпечення стабільності розвитку держави. Дана стаття є певним підсумком ретроспективного аналізу характеру розвитку стратегічно важливих видів промислової діяльності майже за останні 20 років. Погляд же на майбутнє буде визначено автором у наступній публікації, запланованій до кінця 2023 р.

- Геєць В.М. "Формування економічного профілю стратегічно важливих видів промислової діяльності в Україні (Погляд на перспективу)". Економіка України. 2023. №9. С. 3-29.

<https://doi.org/10.15407/economyukr.2023.09.003> Дана стаття є логічним продовженням попередньої публікації, у якій було розглянуто питання формування стратегічно важливих видів промислової діяльності в Україні в ретроспективі останніх 30 років. На основі проведеного аналізу розвитку вітчизняної промисловості були виокремлені проблемні питання, ступінь нагромадження яких у ретроспективі має важливе значення для прогностичних оцінок і завдань на перспективу з урахуванням втрат і загроз, що мали і мають місце у 2022–2023 рр., в умовах війни. Проаналізовано так звані "домашні завдання" економічної політики України, які в першу чергу пов'язані з уже підписаним меморандумом України з МВФ і які

доповнено завданнями, спрямованими на формування внутрішніх фінансових ресурсів для повоєнного відновлення, що є важливою складовою досягнення економічної самодостатності й стратегічної значущості економіки України. Окреслено напрям трансформації системи управління економікою України в повоєнний період з огляду на перспективи її входження до складу ЄС; розвинуто положення щодо зміцнення енергетичного сектору України відповідно до напрямів розвитку ядерної енергетики як одного з видів промислової діяльності, який у майбутньому може діяти на високотехнологічній основі, що визначається у світі як така, що відповідає низьковуглецевій стратегії розвитку економіки в глобальному вимірі.

Викладено результати обґрунтування окремих видів промислової діяльності, що мають високий ступінь наукового супроводу і можуть розвиватися на новітній технологічній основі національного надбання, розбудові яких сприятиме вмонтування промисловості України в глобальні технологічні ланцюги. Останні вимагають розвитку атомної енергетики, титаново-літєвої та алюмінієвої галузі промисловості, важкого енергомашинобудування, чорної металургії на базі нових технологій, виведення нових високоврожайних, стійких до засухи і шкідників сортів сільськогосподарських рослин, поглибленої переробки сільськогосподарської продукції для виробництва продуктів харчування.

Підготовлено до друку статтю: Геєць В.М., Скрипниченко М.І., Никифоров О.І., Кузнєцова Л.І., Стасюк О.М., Федяй Н.О., Білоцерківець О.Г. "Вплив розвитку титанової галузі на економіку України: оцінювання макроекономічних та мультиплікаційних ефектів". Наука та інновації. 2023 р. (Scopus, Web of Science).

Здійснено чергову публікацію у Збірнику огляду економічних прогнозів "Eastern Europe Consensus Forecasts", зокрема: Heyets V., Skrypnychenko M. Surveys of Economic Forecast. Individual Country Forecasts (Ukraine – January/December 2023.). "Eastern Europe Consensus Forecasts". London, United Kingdom. (1-12-й випуск). URL: <https://www.consensuseconomics.com>. Публікації збірника стосу-

ються підготовки середньострокових прогнозів основних макроекономічних індикаторів розвитку економіки України для прогнозно-аналітичного Центру "Consensus" (Великобританія, Лондон) і здійснюються з 1998 р. по теперішній час.

Також опубліковано у зарубіжних виданнях:

- Heyets V., Skrypnychenko M. Surveys of Economic Forecast. Individual Country Forecasts (Ukraine – January/December 2023.). Eastern Europe Consensus Forecasts. London, United Kingdom. (1-12-й випуск). URL: <https://www.consensus-economics.com>;

- Valeriy Heyets. The international system and Europe from turbulence to laminar dynamics. The basis for equal competition (Міжнародна система і Європа від турбулентності до ламінарної динаміки. Основа рівної конкуренції). FUTURI speciale 2022. RIVISTA ITALIANA DI FUTURES STUDIES ANNO IX / OTTOBRE 2022 Semestrale. P. 74–94 (1,6 др.арк).

Підготовлено доповідні записки для прогнозно-аналітичного центру "Consensus" (Великобританія, Лондон): прогноз основних макропоказників України на період до 2025 року (січень–листопад 2023 р.): №135-13/15 від 15.01.2023 р.; №135-13/68 від 21.02.2023 р.; №135-13/141 від 20.03.2023 р.; №135-13/245 від 18.04.2023 р.; №135-13/322 від 15.05.2023 р.; №135-13/432 від 19.06.2023 р.; №135-13/512 від 18.07.2023 р.; №135-13/550 від 14.08.2023 р.; №135-13/593 від 18.09.2023 р.; №135-13/632 від 16.10.2023 р. №135-13/675 від 14.11.2023 р.; №135-13/711 від 11.12.2023 р. Eastern Europe Consensus Forecasts. Редактору пану Че-Він Пан. Виконавці: Геець В.М., Скрипниченко М.І.

З метою популяризації наукової діяльності В.Геець брав участь у програмі "Про науку. Компетентно" на ютуб-каналі Національної академії наук України (URL: <https://www.youtube.com/watch?v=ovX-cujv-9A>). Тема обговорення програми – повоєнне відновлення економіки України (за участю академіка НАН України В. Семиноженка). Дата виходу: 06 листопада 2023 року.

У звітному році керівник Секції академік НАН України В.М. Геець одночасно з виконанням наукових досліджень здійсню-

вав науково-організаційну та громадську діяльність як віцепрезидент Спілки економістів України (з 2006 р.), науковий керівник секції економічного прогнозування Спілки економістів України (з 2006 р.), член наглядової ради Київського національного торгово-економічного університету (з 2013 р.), член науково-експертної колегії Громадської ради при Національному банку України (з 2015 р.), член Національного комітету з промислового розвитку при Кабінеті Міністрів України (з 2016 р.), член Правління Українського союзу промисловців і підприємців (з 2016 р.), член Комісії з питань удосконалення методології та звітної документації Державної служби статистики України (з 2016 р.), член Наглядової ради Державного вищого навчального закладу "Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана" (з 2016 р.), член Експертної ради Громадської організації з питань розвитку газової промисловості та ринку природного газу (з 2018 р.), член Ради з питань економічного розвитку України при Кабінеті Міністрів України (з 2020 р.), член науково-технічної ради Державного агентства водних ресурсів України (з 2020 р.), член робочої групи Ради Національної безпеки та оборони України з питання "Про стан забезпечення стійкості функціонування та розвитку національної економіки в умовах воєнного стану" (з 2023 р.). Також В. Геєць є головним редактором журналів: "Економіка і прогнозування" та "Економіка України", членом наукової ради "Міжнародного журналу соціальної якості" (International journal of social quality) та членом редколегії наукового журналу "Економічна теорія".

СЕКЦІЯ ПО ВИВЧЕННЮ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ УКРАЇНИ

*(Науковий керівник – член Президії Співки економістів України,
д.е.н., професор, академік НААН України,
Заслужений діяч науки і техніки України,
Лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки,
академік Міжнародної інженерної академії Хвесик М.А.)*

В звітному періоді Секція зосереджувала увагу на таких основних напрямках наукової діяльності: економіка природокористування, безпека життєдіяльності та природно-техногенна безпека; раціональне використання і охорона природно-ресурсного потенціалу; природоохоронні території та екологічна регламентація.

У 2023 р. науковцями Секції під безпосереднім керівництвом академіка НААН України М.А. Хвесика за відомчою тематикою виконувались дослідження за шістьма НДР, що дозволило отримати такі найважливіші результати досліджень, а саме НДР:

"Методологічні засади сталого господарювання" – фундаментальне дослідження (завершена).

Найважливіші отримані результати. Визначено візію системно-структурних положень та ознак формування осучасненої прогнозної траєкторії сталого розвитку України на засадах використання загального просторового підходу, системних поглядів на комплекс управлінських дій та сучасної методології та практики сталих фінансів. Розроблено схему-концепт забезпечення сталого господарювання України та концептуальну модель організації простору сталого господарювання. Запропоновано комплекс просторових механізмів забезпечення траєкторії сталого господарювання. Визначено змістовні ознаки концепту реконструктивного розвитку критичної інфраструктури у воєнному та післявоєнному періодах. Розроблено схему траєкторії забезпечення сталого господарювання в Україні та дорожню карту переходу України до сталого господарювання. Визначено системно-структурний перелік етапів формування сталих фінансів України. Розроблено алгоритм реконструктивного розвитку критичної інфраструктури у воєнному та післявоєн-

ному періодах.

НДР "Екологічно безпечне природокористування у повоєнний період відновлення України" – *прикладне дослідження.*

Найважливіші отримані результати. Визначено змістовні та функціональні ознаки системи екологічно безпечного природокористування й розкрито сутність, принципи та підходи до неї як концепції, котра вказує на те, як природні ресурси і середовище використовуються з урахуванням екологічних аспектів та збереження природних балансів. Виділено соціо-еколого-економічні передумови реформування системи екологічно безпечного природокористування як чинники, які забезпечують в контексті реалізації завдань сталого розвитку здійснення системного комплексу заходів, що мають на меті цілеспрямовані зміни сукупності суб'єктів життя суспільства та забезпечують використання ним природних ресурсів для власних потреб з якомога мінімальним заподіянням шкоди природному середовищу. Проаналізовано існуючі проблеми управління відходами у довоєнний період та підчас воєнного стану в країні та встановлено, що існуючі проблеми управління відходами довоєнного періоду в рази посилилася через масштабні руйнування інфраструктурних об'єктів, що призвели до значного збільшення обсягів утворення відходів, тому функціональна система управління відходами в умовах повоєнного відновлення має складатися із таких елементів: збалансована нормативно-правова база; самодостатня інфраструктура оброблення та видалення відходів; система фінансування із залученням всіх доступних джерел, не заборонених законом; дієва система моніторингу та контролю тощо. Запропоновано методологічний інструментарій оцінки ефективності системи екологічно безпечного природокористування в умовах повоєнного відновлення, що передбачає розробку системи показників, які дозволять визначити таку ефективність в довоєнний період та на основі науково обґрунтованих критеріїв та індикаторів подальших змін, що обумовлені правом на відтворення нормальних природних умов життєдіяльності населення країни. Визначено стратегічні пріоритети формування та структуризації ефективної

системи екологічно безпечного природокористування у повоєнний період.

НДР "Економічні механізми ревіталізації малих річок" – *прикладне дослідження (завершена).*

Найважливіші отримані результати. розроблено комплексну модель інституційного середовища активізації механізмів ревіталізації малих річок України, яка базується на засадах гармонізації різноманітних інтересів суб'єктів водогосподарської діяльності з метою забезпечення сталого розвитку та збереження біорізноманіття малих річкових екосистем. Запропоновано механізм нарощення інвестиційного забезпечення реінжинірингу водогосподарської та водоохоронної інфраструктури з метою ревіталізації малих річок, який для залучення додаткових фінансових ресурсів, розподілу ризиків та заохочення застосування сучасних технологій передбачає використання таких інноваційних інструментів як зелені облігації, краудфандинг та торгівля емісійними квотами. Побудовано структуру ієрархізованих територіальних зв'язків різних державних політик, які безпосередньо впливають на вирішення проблеми відновлення та збереження річок, що дозволяє скоординувати дії на всіх рівнях управління, забезпечуючи цілісний і збалансований підхід до процесів ревіталізації водних об'єктів. Удосконалено методичні підходи до ревіталізації малих річок та управління водними ресурсами, які на відміну від існуючих передбачають врахування результатів системного аналізу взаємодії факторів впливу на формування та розвиток екосистем малих річок, таких як: зміна клімату та способу землекористування, обсяг та масштаб забруднення малих річок, зміна русла, замулення, зменшення зариблення тощо. Набули подальшого розвитку економічні важелі забезпечення сталого використання водних ресурсів малих річок та реалізації проектів їх ревіталізації, які на відміну від існуючих, передбачають більш широке використання ринкових інструментів, таких як муніципальні облігації, комерційні позики та акціонерний капітал для залучення приватних інвестицій у водогосподарські проекти.

НДР "Потенціал підприємництва у сфері природокорис-

тування" – *прикладне дослідження* (завершена).

Найважливіші отримані результати. Розроблено засади розвитку підприємництва у сфері природокористування, які, передбачають можливість диференціації за джерелами капіталів (державний і приватний) з виокремленням рівнів підприємництва в контексті посилення ринкових позицій природних ресурсів. З врахуванням цієї схеми визначено параметри розвитку підприємництва для кожного рівня, враховуючи економічні показники функціонування суб'єктів ринку і їх спроможність дотримуватися принципів сталості. Розроблено засади дослідження системи параметрів розвитку підприємницької діяльності у сфері природокористування в умовах трансформацій простору, які виявили окремі диференціації за рівнями і можливостями генерації економічних й екологічних ефектів. Зокрема, підприємства, за умови своєї прибутковості, показують досить високий рівень дотримання принципів сталості; разом з тим, для окремих рівнів підприємництва (зокрема, L4) фіксується зниження цього показника.

НДР "Екосистемні платежі як інструмент забезпечення сталого розвитку територій" – *фундаментальне дослідження*.

Найважливіші отримані результати. Здійснено диференціацію екосистемних платежів за видами екосистем та їхніх послуг. Визначено типи схем еквівалентних платежів для відтворення втраченого біорізноманіття. Доведено, що розмір компенсації за заходи зі збереження або відновлення біорізноманіття залежить від категорії природо-заповідної території та особливостей її внутрішнього зонування. Визначено етапи алгоритму оптимізації схем екосистемних платежів для територій різних типів на прикладі водної екосистеми та водно-болотних угідь. Зроблено висновок, що схеми платежів за скорочення викидів вуглецю доцільно розглядати як специфічний механізм розподілу доходів населення як плати за обмеження їх діяльності у лісовому господарстві, відмову від практики лісо- та землекористування, що призводять до знищення і деградації лісів. Визначено, що розміри екосистемних платежів повинні диференціюватися залежно від стану забруднення атмос-

ферного повітря; оптимізація схем платежів за використання послуг лісів для територій різних типів полягає у впровадженні коригуючих коефіцієнтів з урахуванням обсягів викидів та поглинання CO₂ різними породами дерев. З метою аналізу місця і ролі екосистемних платежів у структурі місцевих бюджетів розраховано частку вартості компенсаційних заходів для заповідних масивів Карпатського біосферного заповідника. Досліджено роль екосистемних платежів за використання послуг лісів у структурі місцевих бюджетів на прикладі міських територіальних громадах Львівської області; оцінено соціо-еколого-економічний ефект від впровадження екосистемних платежів на місцевому рівні. Розглянуто перспективи застосування екосистемного підходу до розробки методології оцінки екологічної шкоди та збитків, завданих природно-заповідному фонду України внаслідок збройної агресії РФ. Надано рекомендації щодо доповнення переліку показників для розрахунків втрат ПЗФ внаслідок воєнних дій. Обґрунтовано необхідність впровадження методу дисконтування грошових потоків для належного визначення розміру збитків, завданих лісовим екосистемам України.

НДР "Природно-ресурсні активи реконструктивного просторового розвитку господарських систем у повоєнний період" – фундаментальне дослідження.

Найважливіші отримані результати. Розроблено теоретико-методологічні засади визначення природно-ресурсного активу як складової багатства та інструменту реконструктивного просторового розвитку територіального утворення. Визначено сутнісні ознаки ідентифікації просторових утворень природно-господарських систем. Запропоновано упорядкований перелік класифікаційних ознак природно-ресурсних активів як складових багатства господарських систем. Розроблено структуровану характеристику місця і ролі природно-ресурсних активів у господарських відносинах. Визначено системні ознаки реконструктивного типу просторового розвитку територіального утворення. Систематизовано та розкрито сутнісні ознаки природного-ресурсного активу як інструменту

реконструктивного просторового розвитку. Запропоновано принципові положення використання природно-ресурсних активів як інструментів просторового розвитку.

Ученими Секції – співробітниками ІДПЯЖ НАН України – за звітний період підготовлено і передано для використання та впровадження у суспільну практику до органів державної влади, місцевого самоврядування, Президії НАН України, інших організацій і суб'єктів господарювання 51 наукову розробку – інформаційно-аналітичних матеріалів і експертних висновків, з яких на 21 отримано листи-підтвердження про впровадження. Найвагомішими з них є наступні:

1) Платежі за екосистемні блага як інструменти механізму компенсації за екологічну шкоду (аналітична записка) в рамках НДР "Екосистемні платежі як інструмент забезпечення сталого розвитку територій" – Комітет Верховної Ради України з питань екологічної політики та природокористування, лист-підтвердження про впровадження № 04-15/12-2023/87044 від 25.04.2023;

2) Природно-ресурсні активи як складові багатства господарських систем (аналітична записка) – Комітет Верховної Ради України з питань екологічної політики та природокористування, лист-підтвердження про впровадження № 04-15/12-2023/171625 від 07.08.2023;

3) Алгоритм переходу України до сталого господарювання (аналітична записка) в рамках НДР "Методологічні засади сталого господарювання" – Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України, лист-підтвердження про впровадження № 25/2-11/10920-23 від 07.07.2023;

4) Візія просторового концепту сталого господарювання країни (аналітична записка) – Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України, лист-підтвердження про впровадження № 25/2-22/5168-23 від 05.04.2023;

5) Інвестиційне забезпечення модернізації водогосподарської інфраструктури у басейнах малих річок (аналітична записка) –

Регіональний офіс водних ресурсів у Миколаївській області
Державне агентство водних ресурсів України, лист-підтвердження
про впровадження № 15/01 від 30.01.2023;

6) Зарубіжні практики розвитку підприємництва у сфері лісо-
користування (аналітична записка) – Відокремлений підрозділ На-
ціонального університету біоресурсів і природокористування Укра-
їни "Боярська лісова дослідна станція", лист-підтвердження про
впровадження № 204 від 20.07.2023;

7) Принципи організації підприємництва у сфері землеко-
ристування (аналітична записка) в рамках НДР "Потенціал
підприємництва у сфері природокористування" – Українсько-
американський університет "Конкордія", лист-підтвердження про
впровадження № 26-10/2023-1 від 26.10.2023;

8) Екологічно безпечне природокористування в умовах пово-
єнного відновлення України (аналітична записка) в рамках НДР
"Екологічно безпечне природокористування у повоєнний період
відновлення України" – Дніпровський державний технічний універ-
ситет, лист-підтвердження про впровадження № 104-08-14/19 від
14.11.2023.

У звітному році науковці Секції – співробітники Інституту
брали участь у роботі колегій, науково-технічних та експертних рад
центральної влади, а також є членами: експер-
тних рад, консультативних рад, науково-експертних колегій, редко-
легій журналів та відповідальними редакторами наукових видань.

Науковий керівник Секції академік НААН України М.А. Хве-
сик брав участь у роботі колегій і науково-технічних рад центральної
влади; є консультантом Комітету Верховної Ради
України з питань екологічної політики, природокористування та лік-
відації наслідків Чорнобильської катастрофи; членом Бюро Відділен-
ня економіки Національної академії наук України, Бюро Відділення
аграрної економіки і продовольства Національної академії аграрних
наук України; членом експертної групи з питань національної без-
пеки в екологічній сфері Ради національної безпеки та оборони
України; головою Секції з питань економіки, управління інфра-

структурою та інвестиційної діяльності науково-технічної ради Державного агентства водних ресурсів України; членом науково-технічної ради Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України; членом робочої групи НАН України з аналізу наслідків руйнування греблі Каховської ГЕС; членом координаційної ради Національної академії наук України з питань зміни клімату; членом координаційної ради комплексної наукової програми "Регіональні проблеми раціонального природокористування" Київського національного університету імені Тараса Шевченка; членом консультативної ради проєкту "GEIPPUkraine" з питань розвитку екоіндустріальних парків України.

Академік НААН України М.А. Хвесик є головним редактором наукового журналу "Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки", електронного періодичного видання "Економіка. Управління. Інновації. Серія: Економічні науки" (засноване установою спільно з Житомирським державним університетом імені Івана Франка); заступником головного редактора наукового журналу "Бізнес, економіка, сталий розвиток, лідерство та інновації" (видається спільно з Приватним вищим навчальним закладом "Українсько-Американський університет "Конкордія"); членом редколегії журналів: "Економіка України", "Економіка АПК", а також є членом Президії, членом правління та науковим керівником секції по вивченню продуктивних сил України Спілки економістів України.

Директор інституту акад. НААН України М.А. Хвесика та члени дирекції здійснювали координацію наукової діяльності за розподілом обов'язків як члени дирекції та керівники вченої ради в межах виконання та впровадження планової тематики інституту (зокрема, як куратори відділів), видавничої діяльності та підготовки наукових кадрів, а також у процесі підготовки планів і звітів з проведенням регулярних (щомісяця) засідань вченої ради та робочих нарад із заслуховуванням і обговоренням питань та доповідей з актуальної проблематики досліджень за напрямками наукової діяльності ДУ ІЕПСР НАН України – ІДПЯЖ НАН України, експертизи науково-

дослідних робіт інших установ.

Найголовнішими партнерами ІДПЯЖ НАН України в міжнародному науковому співробітництві виступали наукові установи академій наук та заклади вищої освіти Болгарії, Великої Британії, Грузії, Канади, Китаю, Польщі та інших країн. Триває робота щодо розвитку міжнародного співробітництва з Грузинським технічним університетом (м. Тбілісі) та Суспільним Інститутом (Канада).

У 2023 р. ІДПЯЖ НАН України продовжено дію договору про співпрацю із зарубіжним навчальним закладом – Суспільним інститутом, Канада (The Grassroots Institute, Canada).

Директор ІДПЯЖ НАН України академік НААН України М.А. Хвесик є членом Міжнародної консультативної ради Grassroots Institute (Канада), до складу якої входять відомі вчені, представники вузівської науки, громадськості, експертного середовища всього світу, а також брав участь у низці міжнародних наукових конференцій.

У рамках міжнародного наукового співробітництва тривала співпраця інституту з науково-дослідними, освітніми та експертними інституціями, напрями досліджень яких пов'язані зі сталим розвитком, природно-ресурсною і природоохоронною проблематикою.

Науковцями Секції протягом 2023 р. надавалися експертні висновки та рецензії на наукові проекти, монографії, статті, науково-методичні та науково-популярні видання, освітньо-наукові та освітньо-професійні програми і програми навчальних дисциплін, відгуки на автореферати докторських і кандидатських дисертацій та магістерські роботи, здійснювалося офіційне опанування по докторських і кандидатських дисертаціях на захистах у різних наукових установах та закладах вищої освіти.

Науковцями Секції – співробітниками ІДПЯЖ НАН України підготовлені та опубліковані особисто або у співавторстві в різних видавництвах України 7 книжкових видань, з них 4 – рекомендовані до друку вченими радами інших установ та два наукових журнали (з них одне електронне фахове видання спільно з Житомирським

державним університетом імені Івана Франка та одне – з Приватним вищим навчальним закладом-інститутом "Українсько-Американський університет "Конкордія"). Найвагоміші видання:

Методологічні засади сталого господарювання / [за заг. ред. акад. НААН України, д.е.н., проф. М.А. Хвесика]. – / Державна установа "Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України"/. – К.: ДУ ІЕПСР НАН України, 2023. – 345 с. (30,48 обл.-вид. арк.). – [Електронне видання].

Потенціал підприємництва у сфері природокористування / [за заг. ред. акад. НААН України М.А. Хвесика]. – / Інститут демографії та проблем якості життя Національної академії наук України /. – К.: ІДПЯЖ НАН України, 2023. – 350 с. (15,0 обл.-вид. арк.). – ISBN 978-966-02-9945-0. – [Електронне видання].

Економічні механізми ревіталізації малих річок / [за заг. ред. акад. НААН України, д.е.н., проф., заслуженого діяча науки і техніки України М.А. Хвесика]. – / Інститут демографії та проблем якості життя Національної академії наук України /. – К.: ІДПЯЖ НАН України, 2023. – 319 с. (15,0 обл.-вид. арк.). – ISBN 978-617-14-0193-8. – [Електронне видання].

У звітному році академіком НААН України М.А. Хвесиком за результатами наукових досліджень підготовлено та опубліковано англomовна стаття, що входить до міжнародної наукометричної бази Scopus:

Mykhaylo Khvesyk, Ihor Bystrakov, and Mariia Ilna. Structural evaluation of the Natural Wealth of Ukraine and the Regions // Smart Technologies in Urban Engineering Lecture Notes in Networks and Systems – 2023. – Vol.2. – P.177-188.
DOI 10.1007/978-3-031-46877-3_16 (Scopus).

З метою популяризації наукових результатів ІДПЯЖ НАН України в засобах масової інформації співробітниками регулярно публікувалися експертні коментарі, статті, наукові огляди, доповіді. Науковці Секції – співробітники ІДПЯЖ НАН України читали лекції у закладах вищої освіти, виступали з інтерв'ю у ЗМІ, а саме: Хвесик М.А. Коментарі членів робочої групи НАН України з аналізу

наслідків руйнування греблі каховської ГЕС до статті академіка НАН України Якова Дідуха "Якою буде доля Каховського моря?" / Хвесик М.А., Сундук А.М. // газета "Світ", 2023. – № 29–30 (1257–1258) серпень 2023.

У 2023 р. ІДПЯЖ НАН України був співорганізатором одного круглого столу та спільного науково-організаційного заходу (Україна), а саме:

- спільний науково-організаційний захід "Співпраця наукових академічних та вищих навчальних закладів в умовах викликів воєнного часу та пандемії Covid-19" (10.01.2023, м. Київ) – співорганізатор;

- круглий стіл "Інтелектуальне надбання академіка Володимира Вернадського і світова фізико-економічна думка" з нагоди 160-річчя від дня народження видатного українського вченого (02.03.2023, м. Київ) – співорганізатор.

Основні напрями міжнародного наукового і науково-технічного співробітництва полягають у налагодженні співпраці із зарубіжними науковцями для проведення спільних досліджень, обміну досвідом і підготовки кадрів.

Науковий керівник Секції академік НААН України М.А. Хвесик значну увагу приділяє роботі з науковою молоддю, підготовці наукових кадрів вищої кваліфікації з числа молодих учених.

СЕКЦІЯ АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ

*(науковий керівник – член Правління Співки економістів України,
д.е.н., професор, академік НААН України,
Герой України Саблук П.Т.)*

У 2023 р. вчені Секції у складі Національного наукового центру "Інститут аграрної економіки" (ННЦ "ІАЕ") здійснювали фундаментальні і прикладні дослідження за Програмою наукових досліджень (ПНД) № 36 "Сталий розвиток аграрного сектора економіки та сільських територій" ("Аграрна економіка"), керівник програми – академік

НААН України Ю.О. Лупенко. **Фундаментальні** дослідження за даною Програмою здійснювалися в межах наступних підпрограм.

1. 36.00.00.01.Ф. "Теоретико-методологічні засади реформування системи управління комплексним розвитком сільського господарства та сільських територій для досягнення Цілей сталого розвитку"; № ДР 0121U108623, термін виконання – 2021-2025 рр., керівник – Ксенофонов М.М., к.е.н. (етап 2023 р.: "Теоретико-методологічне обґрунтування гармонізованих функцій органів господарського, самоврядного та державного рівнів управління за критеріями Цілей сталого розвитку України"). За результатами досліджень:

- набули подальшого розвитку теоретико-методологічні і науково-концептуальні засади з обґрунтування гармонізованих функцій органів господарського, самоврядного та державного рівнів управління за критеріями Цілей сталого розвитку України як базової передумови забезпечення довгострокового функціонування системи агропромислового виробництва та сільських територій;

- проведено аналіз суб'єктного складу органів господарського, самоврядного та державного рівнів управління за функціональним розподілом відповідальності за критеріями Цілей сталого розвитку України;

- удосконалено інституційні засади забезпечення реконструктивного розвитку аграрної сфери України у воєнний період за рахунок створення Національного Фонду відродження агропромислового виробництва та села на деокупованих територіях як спеціальної інституції, обґрунтовано методологічні підходи щодо забезпечення гармонізації функцій органів господарського, самоврядного та державного рівнів управління за критеріями Цілей сталого розвитку України;

- на основі комбінації системного підходу, стейкхолдерської моделі, моделі корпоративної соціальної відповідальності, екологізації агробізнесу й соціалізації економічних відносин удосконалено концептуальні засади розвитку інклюзивного підприємництва на селі, що сприяє сталому, соціо-екологічно-збалансованому економічному зростанню й соціальній справедливості, збереженню біорізноманіття, зменшенню викидів парникових газів, адаптації до змін клімату,

ресоціалізації людей з особливими потребами, зокрема колишніх учасників бойових дій, формуванню демократичного громадянського суспільства. Підготовлено відповідні рекомендації з організації діяльності різнорівневих органів управління аграрною сферою на засадах сталого розвитку.

2. 36.00.00.02.Ф "Теоретико-методологічні засади трансформації регіонального розміщення та спеціалізації сільськогосподарського виробництва в умовах змін клімату", № ДР 0121U108618, термін виконання – 2021-2025 рр., керівник – Нечипоренко О.М., д.е.н. , доцент (етап 2023 р.: "Удосконалення поєднання галузей сільського господарства"). За результатами досліджень:

- здійснено аналіз існуючих та формування нових теоретичних засад і методичних підходів щодо оцінки регіонального соціально-економічного розвитку аграрного сектору економіки України з врахуванням кліматичних змін та повоєнної відбудови;

- досліджено галузеву структуру сільського господарства зон Степу та Полісся, оцінено агропромислове виробництво регіонів Лісостепу;

- підготовлено аналітичні матеріали та пропозиції для органів державної влади та управління, громадських організацій;

- розроблено пропозиції щодо розширення методики рейтингової оцінки регіонального соціально-економічного розвитку аграрного сектору економіки України;

- враховуючи нормативно-правове забезпечення та наслідки військових дій, запропоновано поділ форм надання допомоги залежно від трансформації виробництва;

- обґрунтовано пропозиції стосовно можливостей удосконалення поєднання галузей сільського господарства в регіонах і щодо трансформації виробництва з врахуванням кліматичної кризи та наслідків від військових дій, вивчено вплив зміни структури посівів на рентабельність господарювання.

3. 36.00.00.03.Ф. "Теоретико-методологічні засади соціально-економічного зростання та екологічної стійкості у різних моделях земельних відносин", № ДР 0121U108619, термін виконання –

2021-2025 рр., керівник – Ходаківська О.В., д.е.н., професор (етап 2023 р.: "Розробити інституційну модель управління земельними ресурсами на засадах інклюзивності сталого сільського розвитку"). За результатами досліджень:

- опрацьовано науково-методологічні засади формування інституційної моделі управління земельними ресурсами;

- визначено особливості регулювання земельних відносин у сфері володіння, користування та розпорядження землею під час воєнного стану;

- здійснено аналіз земельних відносин на засадах інклюзивності сталого сільського розвитку в умовах воєнного стану;

- обґрунтовано науково-методологічні основи ринкового регулювання земельних відносин на засадах інклюзивності сталого розвитку в умовах воєнного стану;

- удосконалено інституційні механізми регулювання ринкового обігу земель сільськогосподарського призначення в умовах воєнного стану;

- проаналізовано вплив російської військової агресії на показники нормативної грошової оцінки земель господарюючих суб'єктів;

- запропоновано внесення необхідних корективів показників нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення у зв'язку зі змінами, що відбуваються в аграрній економіці у процесі використання земель в умовах воєнного часу;

- набули подальшого розвитку концептуальні підходи до оцінювання використання мінеральних добрив в Україні в умовах воєнного стану;

- запропоновано альтернативні джерела підвищення родючості ґрунтів і врожайності сільськогосподарських культур у зв'язку з дефіцитом основних елементів живлення рослин.

4. 36.00.00.04.Ф. "Теоретико-методологічні засади розвитку зовнішньоекономічної діяльності в агропродовольчому секторі в умовах міжнародної інтеграції України", №ДР 0121U108620, термін виконання – 2021-2025 рр., керівник – Пугачов М.І., д.е.н., професор, акад. НААН України (етап 2023 р.: "Наукове обґрунтування основ-

них напрямів і пріоритетів зовнішньоекономічної діяльності в агропродовольчому секторі в умовах глобальних змін і міжнародної інтеграції України"). За результатами досліджень:

- розроблено науково-методологічні підходи щодо адаптації агропродовольчого сектору в умовах постійно діючих викликів, що впливають на його зовнішньоекономічну діяльність;

- досліджено актуальні тенденції та перспективи розвитку співробітництва в агропродовольчій сфері між Україною та Європейським Союзом в умовах війни, діючих обмежень можливостей зовнішньої торгівлі та постійних ризиків;

- визначено об'єктивні можливості експорту аграрної продукції українського виробництва на конкретні регіональні ринки світу з врахуванням поточної ситуації в нашій країні та кон'юнктури міжнародних ринків;

- проаналізовано ключові показники експорту та імпорту Україною продукції сільського господарства і переробної промисловості в контексті адаптації до нових умов функціонування галузі періоду 2022-2023 років;

- надано рекомендації щодо оптимізації виробництва, товарної і географічної структури агропродовольчого експорту України під час війни та на період ймовірного повоєнного відновлення.

5. 36.00.00.05.Ф. "Теоретико-методологічні засади організаційно-економічного механізму інноваційного забезпечення сталого розвитку аграрного виробництва та сільських територій", № ДР 0121U108625, термін виконання – 2020–2025 рр., керівник – Мамчур В.А., д.е.н., с.д. (етап 2023 р.: "Інноваційна модель розвитку економіки в забезпеченні сталого розвитку аграрного виробництва та сільських територій"). За результатами досліджень:

- проаналізовано інституційні механізми та інструменти державної інноваційної політики розвитку аграрного виробництва та сільських територій;

- здійснено аналіз національних та європейських підходів забезпечення інноваційного розвитку сільськогосподарського виробництва та сільських територій;

- проведено оцінку оцифрування сільського економічного розвитку для досягнення цілей сталого розвитку;

- обґрунтовано концептуальні підходи формування інноваційної моделі розвитку аграрного виробництва в умовах сталості.

6. 36.00.00.06.Ф. "Теоретико-методологічне забезпечення фінансового регулювання сталого розвитку аграрного сектору та сільських територій", № ДР 0121U108624, термін виконання – 2021-2025 рр., керівник – Тулуш Л.Д., к.е.н. с.н.с. (етап 2023 р.: "Узагальнення теоретико-методологічних засад визначення ефективності складових фінансового регулювання сталого розвитку аграрного сектору економіки та сільських територій"). За результатами досліджень:

- дістали подальшого розвитку теоретико-методологічні засади системи державного фінансового регулювання розвитку аграрного сектору економіки і сільських територій на засадах теорії адаптивної інституціональної архітекτονіки, що передбачає її розгляд як динамічної системи, структурно-функціональна будова (архітектоніка) якої змінюється (адаптується) для досягнення оптимальних співвідношень між її фіскальними та монетарними складовими в умовах своєчасної модернізації інституціонального середовища їх функціонування на підставі критерію максимально ефективного та результативного досягнення стратегічних пріоритетних завдань аграрного і сільського розвитку країни;

- узагальнено теоретико-методологічні підходи до формування структурно-функціональної моделі державного фінансового регулювання розвитку аграрного сектору економіки у системі стратегічного прогнозування та планування аграрного і сільського розвитку країни;

- узагальнено теоретико-методологічні підходи до визначення ефективності окремих складових фінансового регулювання сталого розвитку аграрного сектору економіки та сільських територій, зокрема виділено специфіку періоду воєнного часу;

- узагальнено наявні тенденції та визначено напрями подальшого розвитку інструментарію державного фінансового регулювання економічних відносин в агропродовольчому комплексі в умовах повоєнних інституціональних змін та євроінтеграційної спрямованості еко-

номіки України;

- опрацьовано підходи щодо модернізації механізму державного фінансового регулювання розвитку агропромислового виробництва в Україні в умовах повоєнних обмежень бюджетних надходжень і поглиблення євроінтеграційних процесів у напрямках раціонального поєднання державних і міжнародних джерел його фінансового забезпечення, а також досягнення системності та динамічної адаптивності використання податкових, бюджетних і кредитних інструментів регулювання;

- визначено особливості бюджетної складової системи фінансового регулювання розвитку аграрного сектору економіки України у довоєнний та воєнний періоди, здійснено оцінку виявлених тенденцій та на цій основі обґрунтовано напрями удосконалення бюджетних інструментів у системі фінансового регулювання розвитку аграрного сектору в умовах повоєнних інституціональних змін та поглиблення євроінтеграційної спрямованості економіки України;

- проведено оцінювання наявних негативних тенденцій та викликів, які визначають / визначатимуть особливості розвитку аграрного сектору економіки України у воєнний та післявоєнний періоди, та на цій основі виявлено ризики, пов'язані із державним фінансовим забезпеченням процесів повоєнної відбудови й відновлення агропромислового виробництва на постраждалих територіях, фінансовою підтримкою збереження сталості його розвитку та реформування згідно європейських стандартів, а також визначено пріоритетні напрями та дієві інструменти державного фінансового управління ризиками повоєнного євроінтеграційного розвитку аграрного сектору економіки країни;

- обґрунтовано підходи щодо трансформації інституціонального середовища функціонування системи фінансового регулювання розвитку аграрного сектору в умовах повоєнної відбудови і реконструкції економіки України у наступних пріоритетних напрямках: поглиблення застосування стратегічних індикативних принципів у процесі державного управління розвитком вітчизняного агросектору та його фінансового забезпечення, зокрема відповідно до стандартів формування і

реалізації Спільної аграрної політики ЄС; досягнення системності та динамічної адаптивності використання бюджетно-податкових, кредитно-інвестиційних, страхових, цінкових інструментів фінансового регулювання розвитку галузі для посилення його ефективності й результативності при виконанні пріоритетних завдань поствоєнного аграрного і сільського розвитку країни; забезпечення раціонального поєднання вітчизняних і міжнародних джерел фінансової підтримки агросектору в контексті прискорення євроінтеграційних процесів та посилення фінансово-економічної глобалізації; оптимізація обсягів та модернізація механізмів фінансової підтримки агропромислових виробників за її структурними складовими з урахуванням євростандартів для стимулювання успішної європейської й міжнародної інтеграції галузі.

Протягом 2023 р. науковці ННЦ "ІАЕ" здійснювали також **прикладні** дослідження за тематикою відповідних підпрограм згідно з наступним переліком.

1. 36.00.00.07.П. "Теоретико-методологічні засади інституціоналізації підприємництва для забезпечення сталого розвитку сільських територій", № ДР 0121U108392, термін виконання – 2021-2023 рр., керівник – Шпикуляк О.Г., д.е.н., проф., член-кореспондент НААН України (етап 2023 р.: "Розробка науково-обґрунтованих пропозицій з організаційно-економічного стимулювання підприємництва і концептуальних положень його інституціоналізації для забезпечення сталого розвитку сільських територій"). За результатами досліджень:

- розроблено теоретико-методичні засади організаційно-економічного стимулювання розвитку підприємницьких структур на основі кооперації та інтеграції з урахуванням концепції сталості та умов воєнного стану;

- розроблено рекомендації з удосконалення організаційно-економічного стимулювання розвитку кооперації та інтеграції на селі в умовах воєнного стану;

- обґрунтовано концептуальні положення інституціоналізації розвитку підприємницьких структур на основі кооперації та інтег-

рації в умовах воєнного стану й у післявоєнний період для забезпечення реалізації концепції сталого розвитку сільських територій, а також досягнення стійкості виробничо-господарських систем у високоризиковому соціально-економічному середовищі.

2. 36.00.00.08.П. "Забезпечення розвитку сімейних фермерських господарств на засадах соціально-економічної інклюзивності та сталості", № ДР 0121U108397, термін виконання – 2021-2023 рр., керівник – Шпикуляк О.Г., д.е.н., проф., член-кореспондент НААН України (етап 2023 р.: "Розробка науково-методичних рекомендацій щодо стимулювання розвитку сімейних фермерських господарств на засадах соціально-економічної інклюзивності та сталості"). За результатами досліджень:

- удосконалені теоретико-методичні засади стимулювання розвитку сімейних фермерських господарств, враховуючи умови воєнного стану та пріоритети сталості й інклюзивності;

- здійснено концептуальну оцінку організаційно-економічної ролі сімейних фермерських господарств перспективи розвитку сімейних фермерських господарств в умовах післявоєнної розбудови економіки та при реалізації європейського "зеленого" курсу.

3. 36.00.00.09.П. "Теоретичні засади соціально-економічного розвитку сільських громад і територій на основі сталості", № ДР 0121U108475, термін виконання – 2021-2023 рр., керівник – Патика Н.І, д.е.н., проф. (етап 2023 р.: "Розробити теоретико-організаційні засади формування системи сталого соціально-економічного розвитку сільських громад і територій в умовах децентралізації влади та реформування самоврядування на базовому рівні"). За результатами досліджень:

- на основі моніторингу поточної ситуації на сільських територіях України та в ретроспективі, із застосуванням системного підходу узагальнено виклики та проблеми, що впливають на розвиток сільських територій та громад, і які було систематизовано за групами: соціально-демографічні, економічні, екологічні та природоохоронні, інституційні, політичні. Також розроблено інтегральний індекс стійкості соціального розвитку сільських територій України, в основу якого пок-

ладено узагальнення часткових індексів (субіндекс людності сільських територій, субіндекс доходів та зайнятості сільського населення, субіндекс витрат сільських домогосподарств, субіндекс забезпеченості соціальною інфраструктурою);

- на основі авторської методики розраховано за 2014-2021 роки інтегрований індекс стійкості соціального розвитку сільських територій України. Практичне його використання дозволить забезпечити раціональне використання державних коштів на державну фінансову підтримку розвитку сільських територій України, оптимізувати систему організаційно-економічних заходів стосовно покращення соціальної ситуації та селі та соціального захисту сільського населення у період повоєнного відновлення та з урахуванням процесів європейської інтеграції;

- набули подальшого розвитку науково-методичні основи дослідження соціально-економічної ситуації на сільських територіях України в частині визначення чинників та оцінки ступеня їх впливу на ефективність функціонування та фінансову спроможність сільських територіальних громад;

- обґрунтовано теоретико-методологічні положення, науково-методичні та практичні підходи до оцінювання та забезпечення зайнятості й доходів сільського населення України в умовах воєнного часу та повоєнного відновлення. Удосконалено науково-методичні основи дослідження рівня доходів сільського населення України в частині визначення чинників та оцінки сили їх впливу на ресурси сільського населення. Отримали подальшого розвитку методичні підходи до кількісного аналізу впливу чинників на зайнятість та доходи сільського населення України, а саме з використанням економіко-статичних методів здійснено прогноз кількості зайнятого сільського населення та його доходів у перспективі;

- розглянуто стан, тенденції та перспективи розвитку міграційних процесів в Україні, спричинених російсько-українською війною, визначено шляхи подолання їхніх наслідків і покращення міграційної ситуації. Запропоновано систему заходів, спрямованих на повернення біженців в Україну та забезпечення їх реінтеграції в українську еконо-

міку;

- обґрунтовано пропозиції та запропоновано комплекс стратегічних заходів щодо забезпечення соціально-економічного розвитку сільських громад і територій на засадах сталості у повоєнний період з огляду на євроінтеграцію.

4. 36.00.00.10.П. "Методичні засади формування програм соціально-економічного розвитку сільських громад і територій на засадах цифровізації", № ДР 0121U108616, термін виконання – 2021-2023 рр., керівник – Ксенофонов М.М., к.е.н. (етап 2023 р.: "Удосконалення методичних засад формування програм соціально-економічного розвитку сільських громад і територій на основі цифровізації"). За результатами досліджень:

- узагальнено вітчизняні та зарубіжні методичні засади з формування програм соціально-економічного розвитку сільських громад і територій, сформовано "Методичні рекомендації з формування програм соціально-економічного розвитку сільських громад і територій на засадах цифровізації", набув подальшого розвитку концептуальний підхід до формування системи документів з планування розвитку територіальної громади;

- узагальнено підходи з використання інструментів цифровізації при формуванні та реалізації програм соціально-економічного розвитку сільських громад і територій, удосконалено підхід до застосування механізму реалізації програмних документів (Місцевих програм розвитку), найшли подальшого розвитку основні підходи щодо вибору інструментів цифрового зв'язку органів місцевого самоврядування (ОМС) з громадянами, вибору платформи для ОМС та для проведення громадських слухань. Виявлено три основні перешкоди реалізації політики цифровізації на рівні територіальної громади, а саме: відсутність фахівців на місцях, забюрократизованість комунікації між центральними органами влади та органами місцевого самоврядування та недостатній рівень поширення успішного досвіду впроваджень між громадами.

5. 36.00.00.11.П. "Науково-методичне забезпечення прогнозування виробництва продукції сільського господарства України",

№ ДР 0121U108617, термін виконання – 2021-2023 рр., керівник – Нечипоренко О.М., д.е.н. доц. (етап 2023 р.: "Розробити прогноз виробництва продукції сільського господарства України на 2023 рік"). За результатами досліджень здійснено прогноз обсягів виробництва продукції рослинництва і тваринництва, розрахунок вартості валової продукції сільського господарства, опрацьовано методу прогнозу собівартості продукції, її дохідності, прибутковості та рентабельності в сільськогосподарських підприємствах, і проведено відповідні розрахунки.

6. 36.00.00.12.П. "Розроблення методичних підходів до оцінювання економічного потенціалу розвитку ринку засобів захисту рослин", № ДР 0121U108525, термін виконання – 2021–2023 рр., керівник – Ходаківська О. В., д.е.н., професор (етап 2023 р.: "Оцінка економічних наслідків для вітчизняного аграрного сектору у разі необхідності зміни асортименту застосовуваних засобів захисту рослин"). За результатами досліджень:

- визначено особливості функціонування та розвитку ринку засобів захисту рослин в умовах воєнного стану;
- обґрунтовано перспективи розвитку вітчизняного ринку засобів захисту рослин в контексті необхідності реалізації Європейського зеленого курсу (Green deal);
- опрацьовано методичні підходи щодо оцінювання економічних наслідків зміни кон'юнктури ринку засобів захисту рослин;
- обґрунтовано застосування біологічних засобів захисту рослин;
- розроблено пропозиції щодо підвищення ефективності використання засобів захисту рослин та мінімізації екологічних ризиків їх застосування.

7. 36.00.00.13.П. "Теоретико-методологічні засади інвестиційного та матеріально-технічного забезпечення інклюзивного розвитку аграрного сектору економіки", № ДР 0121U108092, термін виконання – 2021-2023 рр., керівник – Захарчук О.В., д.е.н., проф. (етап 2023 р.: "Обґрунтування основних напрямів та пріоритетів інвестиційного та матеріально-технічного забезпечення у формуванні інклюзивного

розвитку аграрного сектору економіки та сільських територій"). За результатами досліджень:

- обґрунтовано та побудовано модель інвестиційного та матеріально-технічного забезпечення інклюзивного розвитку аграрного сектору економіки та сільських територій;

- обґрунтовано основні напрями інвестиційного та матеріально-технічного забезпечення інклюзивного розвитку аграрного сектору економіки;

- сформовано пріоритети інвестиційного та матеріально-технічного забезпечення інклюзивного розвитку аграрного сектору економіки;

- розроблено пропозиції щодо інвестиційного та матеріально-технічного забезпечення інклюзивного розвитку аграрного сектору економіки та сільських територій.

8. 36.00.00.14.П. "Теоретико-методичні засади розвитку насінництва та проблеми його комерціалізації", № ДР 0121U108091, термін виконання – 2021-2023 рр., керівник –Захарчук О.В., д.е.н., проф. (етап 2023 р.: "Обґрунтування пропозицій щодо удосконалення національної системи функціонування комерційного обігу насіння"). За результатами досліджень:

- здійснено оцінку сучасного стану розвитку національного насінництва та встановлено тенденції розвитку системи насінництва в Україні;

- обґрунтовано цілі та інструменти регулювання ринку насіння;

- проаналізовано новітні тенденції функціонування системи насінництва у передових країнах світу;

- розроблено пропозиції щодо удосконалення національної системи функціонування комерційного обігу насіння.

9. 36.00.00.15.П. "Теоретико-методологічні засади розвитку аграрного ринку для формування продовольчої безпеки та розв'язання енергетичних проблем", № ДР 0121U108904, термін виконання 2021-2023 рр., керівник – Сало І.А., д.е.н., с.н.с. (етап 2023 р.: "Розробка напрямів удосконалення організаційно-економічного механізму функціонування ринків біоресурсів в умовах глобальних ви-

кликів"). За результатами досліджень:

- здійснено оцінку економічних параметрів розвитку агропродовольчих здійснено оцінку економічних параметрів розвитку агропродовольчих ринків в Україні (виробництво, реалізація, споживання, цінова ситуація, зовнішня торгівля), що сприятиме вирішенню продовольчих проблем під час війни. Детально проаналізовано та оцінено стан розвитку ринку зерна, плодів та ягід, овочів та баштанних, картоплі, м'яса та молока;

- здійснено прогноз кон'юнктури агропродовольчого ринку з урахуванням економічної ситуації у період воєнного стану в країні;

- розроблено очікувані баланси за 2022 р. та прогнозні баланси на 2023 р. зерна (пшениці, кукурудзи, ячменю), м'яса (великої рогатої худоби, свиней та птиці). Доведено, що повномасштабна війна країни-терориста зумовлює критичні наслідки для галузі скотарства. Руйнація, знищення, окупація ферм та поголів'я великої рогатої худоби, знищення кормів, запасів фуражу та пошкодження логістики призвели до скорочення пропозиції яловичини в країні;

- здійснено комплексний аналіз ефективності виробництва зернових культур в Україні із визначенням ретроспективного факторного впливу та обґрунтування напрямів щодо подальшої стабілізації. Виявлено дисбаланси між зростанням витрат та результатами господарювання виробників зернових культур по регіонах України. Розроблено модель та розраховано ступінь впливу факторів на рівень рентабельності виробництва зернових культур. Оцінено залежність ефективності діяльності підприємств з вирощування зернових культур від середнього розміру їх посівних площ;

- запропоновано напрями удосконалення функціонування агропродовольчого ринку за державної підтримки в післявоєнний період.

10. 36.00.00.16.П. "Оптимізація економічних інтересів учасників продовольчих ланцюгів", № ДР 0121U108906, термін виконання 2021-2023 рр., керівник – Сало І.А., д.е.н., с.н.с. (етап 2023 р.: "Удо-

сконалення взаємовідносин операторів ринку в процесі руху продукції від виробника до споживача"). За результатами досліджень:

- здійснено моніторинг кон'юнктури агропродовольчого ринку та виявлено особливості формування цінових ланцюгів від виробників до споживачів кінцевої продукції щодо зерна та хлібних виробів, плодів та ягід, овочів та картоплі, молока та молочних продуктів, яловичини та свинини, м'яса птиці;

- оцінено тенденції і визначено закономірності динаміки цін на сільськогосподарську сировину і продукти її переробки в оптовій і роздрібній торгівлі в умовах наявних інфляційно-девальваційних процесів та порушення логістичних каналів внаслідок воєнних дій у країні;

- визнано необхідність та пріоритетність економіко-правового характеру удосконалення взаємовідносин учасників аграрного ринку в процесі руху продукції, що фокусується саме на механізмі цінового регулювання – необхідності визначення ціни придбання оптових партій сільськогосподарської продукції та регулюванні контрактної діяльності. Обґрунтовано концептуальний механізм удосконалення взаємовідносин учасників зернового ринку.

11. 36.00.00.17.П. "Розроблення методичних підходів диверсифікації експорту з України агрохарчової продукції до країн Азії", № ДР 0121U108526, термін виконання – 2021-2023 рр., керівник – Пугачов М.І., д.е.н., професор, акад. НААН України (етап 2023 р.: "Наукове обґрунтування основних напрямів інклюзивного розвитку та диверсифікації експорту з України агрохарчової продукції до країн Азії"). За результатами досліджень:

- розроблено науково-практичні рекомендації щодо розширення товарного асортименту експорту продукції сільського господарства і харчової промисловості українського виробництва на ринки азійських країн;

- досліджено аграрний сектор та продовольчі ринки різних частин Азії на сучасному етапі в контексті експортного потенціалу України;

- здійснено оцінку показників експорту агрохарчової продукції з України до Азії з врахуванням останніх тенденцій, пов'язаних з функціонуванням нашої галузі в умовах війни;

- проаналізовано актуальний стан та перспективи взаємної торгівлі агрохарчовою продукцією між Україною та країнами Азії в межах загальноекономічного співробітництва;

- визначено необхідні заходи та об'єктивні потреби зміни підходів при формуванні експортної орієнтації відповідно до вимог конкретних ринків Азії та потенціалу українських спеціалізованих виробників.

12. 36.00.00.18.П. "Методичне забезпечення реформування системи фіскального регулювання розвитку аграрного сектору та сільських територій", № ДР 0121U108907, термін виконання – 2021-2023 рр., керівник – Тулуш Л.Д., к.е.н. с.н.с. (етап 2023 р.: "Методичне забезпечення реформування системи та механізмів фіскального регулювання розвитку аграрного виробництва та сільських територій"). За результатами досліджень:

- дістали подальшого розвитку методичні підходи до реформування системи та механізму фіскального регулювання розвитку агропромислового виробництва та сільських територій, які ґрунтуються на дослідженні його інституціональної архітектоніки, що визначається сукупністю співвідношень між податковими і бюджетними складовими, механізмами їх взаємної адаптації та оптимізації з урахуванням критеріїв стратегічної спрямованості, пріоритетності, системності, послідовності, результативності та соціально-економічної ефективності при вирішенні завдань забезпечення сталого аграрного і сільського розвитку країни;

- опрацьовано концептуальні підходи до реформування моделі фіскального регулювання агропромислового виробництва з урахуванням вимог повоєнного відновлення агропродовольчого комплексу економіки України;

- дістали подальшого розвитку методичні підходи до формування системи бюджетного регулювання розвитку агропромислового виробництва як адаптивної складової системи державного фіскально-

го регулювання аграрного розвитку країни, що передбачає динамічну оптимізацію обсягу і структури аграрних бюджетних видатків, переліку бюджетних програм аграрного спрямування, їх внутрішньої структури на підставі критеріїв рівня результативності програмних заходів та стратегічної галузевої пріоритетності, визначених на основі оцінки впливу аграрних бюджетних програм на показники функціонування аграрних галузей, тенденції їх розвитку, рівень конкурентоспроможності та фінансової стійкості агровиробників, а також показники соціально-економічного розвитку сільських територій;

- узагальнено динаміку розвитку складових системи фіскального регулювання аграрного сектору економіки України у довоєнний та воєнний періоди на основі чого проведено оцінку наявних тенденцій та опрацьовано напрями подальшого розвитку і удосконалення використання податкових та бюджетних інструментів регулювання АПВ в умовах повоєнних інституціональних змін, подальшого розвитку стратегічного управління державними фінансами та середньострокового бюджетного планування, євроінтеграційної спрямованості економіки України;

- узагальнено тенденції розвитку системи бюджетного регулювання розвитку агропромислового комплексу економіки України у довоєнний період та у період дії воєнного стану в цілому та у розрізі окремих бюджетних напрямів, на основі чого обґрунтовано необхідність раціоналізації обсягу і структури аграрних бюджетних видатків на засадах пріоритезації, системності, послідовності їх використання в рамках реалізації стратегії розвитку агросектору і середньострокового бюджетного планування з урахуванням рівня результативності і соціально-економічної ефективності бюджетних програм аграрного спрямування;

- узагальнено особливості функціонування податкової складової механізму фінансового регулювання сталого розвитку агропромислового сектору економіки у період воєнного стану, визначено ефективність застосування окремих інструментів податкового регулювання АПВ;

- визначено особливості бюджетної складової системи фіскально-

го регулювання агропромислового виробництва України у довоєнний та воєнний періоди, здійснено оцінку виявлених тенденцій, визначено напрями удосконалення використання та модернізації бюджетних інструментів регулювання в контексті запровадження середньострокового програмно-цільового бюджетного планування в умовах повоєнних інституціональних змін та поглиблення євроінтеграційної спрямованості економіки України та на цій основі обґрунтовано необхідність раціоналізації обсягу і структури аграрних бюджетних видатків у програмному, економічному, функціональному і відомчому розрізах на засадах науково обґрунтованої пріоритезації галузевих програмних заходів; системності, адаптивності, послідовності й передбачуваності використання бюджетних коштів при реалізації стратегії розвитку агросектору в рамках середньострокового програмно-цільового бюджетного планування; поглиблення застосування оцінки рівня результативності та соціально-економічної ефективності галузевих бюджетних програм на всіх стадіях бюджетного процесу з метою підвищення ефективності та економності використання бюджетних коштів; трансформації інструментів, напрямів і рівня бюджетної підтримки розвитку галузі згідно з стандартами Спільної аграрної політики ЄС.

13. 36.00.00.19.П. "Теоретико-методологічні засади трансформації обліку, оподаткування, звітності й аудиту аграрного підприємництва та сільського самоврядування на вимоги Цілей сталого розвитку", № ДР 0121U10839, термін виконання – 2021-2023 рр., керівник – Бездушна Ю.С., д.е.н., с.н.с. (етап 2023 р.: "Розробка методології капіталізації національного багатства шляхом обґрунтування єдиних підходів до вартісної оцінки та обліку земельних активів сільськогосподарського призначення"). За результатами досліджень:

- обґрунтовано теоретичні засади бухгалтерського обліку багатства, виявлено тренди трансформації функціональності, предмета і об'єктів бухгалтерського обліку під забезпечення капіталізації національного багатства;

- розроблена методологія облікового забезпечення капіталізації

потенціалу аграрного підприємництва і сільських територій;

- охарактеризовано стан та виявлено проблеми обліково-інформаційного забезпечення управління ресурсами на всіх рівнях управління. Розвинуто методи обліку і оцінки складових потенціалу аграрного підприємництва і сільських територій;

- розроблено концептуальні основи обліково-інформаційного забезпечення повоєнної капіталізації потенціалу аграрного підприємництва і сільських територій.

14. 36.00.00.20.П. "Забезпечення реалізації місії і функціональності галузевого інституту професійних бухгалтерів в умовах трансформації економічних служб аграрних підприємств", № ДР 0121U108393, термін виконання – 2021-2023 рр., керівник – Бездушна Ю.С., д.е.н., с.н.с. (етап 2023 р.: "Формування концептуальних засад розвитку професійної діяльності бухгалтера і аудитора як інформаційних гарантів економічної безпеки підприємництва. Науково-методичне забезпечення функціональності інституту професійних бухгалтерів через організаційну, методичну та технічну підтримку функціонування консультаційного онлайн-сервісу та інформаційного ресурсу для бухгалтерів "Облік і фінанси АПК"). За результатами досліджень:

- здійснено ретроспективний аналіз розвитку професії в Україні та узагальнено виклики, які стоять перед нею у воєнний час;

- здійснена актуалізація функціональності галузевого інституту професійних бухгалтерів на вимогу реалізації програмних заходів щодо вступу України в ЄС;

- розроблено концептуальні засади розвитку професійної діяльності бухгалтера і аудитора як інформаційних гарантів економічної безпеки в умовах військового стану в Україні;

- розвинуто теоретичні, методичні та практичні основи обліково-відображення фінансових інструментів у взаємозв'язку із удосконаленням його експертної верифікації;

- запропонована модель удосконалення звітності сільськогосподарських підприємств з урахуванням вимог глобальної системи стандартів звітності про сталий розвиток;

- проведено науково-методичне забезпечення функціональності інституту професійних бухгалтерів через організаційну, методичну та технічну підтримку функціонування консультаційного онлайн-сервісу та інформаційного ресурсу для бухгалтерів "Облік і фінанси АПК".

15. 36.00.00.38.П. "Розробити обліково-інформаційне забезпечення діяльності аграрних підприємств в умовах воєнного стану в Україні", № ДР 0123U100355, термін виконання – 2023-2023 рр., керівник – Бездушна Ю.С., д.е.н., с.н.с. (етап 2023 р.: "Розробити обліково-інформаційне забезпечення діяльності аграрних підприємств в умовах воєнного стану в Україні"). За результатами досліджень:

- узагальнено методичні підходи до оподаткування діяльності сільськогосподарських підприємств податком на додану вартість;

- обґрунтовано методичні підходи до обліку та оподаткування діяльності сільськогосподарських підприємств в умовах військового стану;

- описано та узагальнено нормативно-правові вимоги організації трудових відносин під час воєнного стану;

- узагальнено нормативно-правові вимоги щодо державної підтримки агробізнесу в умовах війни;

- запропоновано узагальнені методичні підходи до оподаткування діяльності сільськогосподарських підприємств.

СЕКЦІЯ РЕГІОНАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

*(науковий керівник – член Правління Співки економістів України,
д.е.н., професор Кравців В.С.)*

У 2023 р. вчені Секції зосереджувала увагу на таких напрямках регіональних досліджень:

- наукове супроводження процесів формування та реалізації державної регіональної політики;

- дослідження особливостей та закономірностей трансформації сучасної моделі просторового розвитку в умовах нових викликів;

- розробка науково-методичних засад оцінювання продуктивної спроможності економіки регіонів;

- обґрунтування векторів структурної трансформації промисловості та розвитку вітчизняного експортного потенціалу в сучасних умовах;
- дослідження впливу нестабільності на фінансове забезпечення розвитку територій;
- розробка наукових підходів до реалізації політики посилення резильєнтності регіонів України в умовах воєнного стану;
- стратегічне оцінювання територій різних функціональних типів в контексті наявних ризиків та потенціалу розвитку в умовах російської агресії;
- оцінювання конкурентоспроможності туристично-рекреаційної сфери регіонів України;
- розробка наукових засад формування проактивної політики зниження соціальної вразливості населення в умовах війни та на етапі повоєнної відбудови країни;
- дослідження міграційних втрат молоді та їх наслідків для економічної безпеки;
- обґрунтування заходів щодо забезпечення реалізації транзитного потенціалу прикордонних областей Західного регіону України тощо.

Основні результати наукових досліджень у 2023 р.:

Визначено напрямки фінансового та організаційного стимулювання економічної активності в регіонах та територіальних громадах з врахуванням фінансових ризиків та особливостей фінансової поведінки населення та суб'єктів господарювання в умовах війни.

Обґрунтовано методико-прикладні засади дослідження міграційних втрат молоді та їх наслідків для економічної безпеки та здатності країни до повоєнного відновлення.

Ідентифіковано фінансові дисбаланси регіонів України, зміни у розвитку окремих секторів економіки регіонів, регіональних ринків праці, зумовлені впливом війни, у контексті їх стабілізації та збалансування просторового розвитку економіки України.

Обґрунтовано диверсифіковані підходи до реалізації політики посилення резильєнтності регіонів України у розрізі функціональних типів територій та рівнів управління.

Окреслено цілі, завдання, заходи фінансової політики забезпечення економічного зростання територіальних громад в умовах сучасних викликів в Україні.

Розроблено теоретико-методологічну модель оцінювання продуктивної спроможності економіки регіонів.

Здійснено інтегральну оцінку конкурентоспроможності туристично-рекреаційної сфери регіонів України.

Побудовано однофакторні регресійні моделі, які дозволяють прогнозувати величину значень і вектори змін структури випуску і структури зайнятості промислового сектора під впливом економічної глобалізації.

Обґрунтовано сценарії розвитку вітчизняного експортного потенціалу у воєнному і повоєнному періодах.

Розроблено Концепцію Регіональної програми проактивної політики зниження соціальної вразливості населення Карпатського регіону України в умовах війни та на етапі повоєнної відбудови країни.

Здійснено моніторинг обсягів та структурно-кваліметричних параметрів вимушеної міграції населення України за кордон.

Обґрунтовано управлінські, інституційно-правові та організаційно-економічні заходи щодо забезпечення реалізації транзитного потенціалу прикордонних областей Західного регіону України.

У 2023 р. вчені-економісти активно працювали над розробкою документів концептуального та прогностичного характеру, наукових доповідей, методичних рекомендацій для їх впровадження в практичну діяльність центральних, регіональних та місцевих органів влади.

Зокрема, з проблематики регіональної політики та соціально-економічного розвитку регіонів було підготовлено та надіслано до центральних органів влади низку науково-аналітичних матеріалів, зокрема, наукові доповіді "Виклики економічного розвитку регіонів

України в умовах війни та повоєнного відновлення", "Проблеми та пріоритети проактивної політики розвитку соціальної інфраструктури України: фокус Карпатського регіону", "Соціальна вразливість населення Карпатського регіону України: стан, виклики, сценарії послаблення", методичні рекомендації "Оцінювання впливу фінансових детермінант на економічне зростання регіонів і громад" та ін.

За тематикою досліджень проблем *транскордонного співробітництва*, зокрема, підготовлено та скеровано відповідним органам влади наукові доповіді "Розвиток логістично-транспортної інфраструктури прикордонних областей Західного регіону України. Порівняльна системна оцінка", "Оцінка пропускнуої спроможності пунктів пропуску для вантажних перевезень на сухопутному кордоні Україна-ЄС та перспективи її розвитку" та ін.

У звітному році вчені-економісти в якості експертів взяли участь у виконанні ряду проєктів регіонального та місцевого розвитку, які виконувалися за підтримки міжнародних фондів, зокрема, проєктів:

1) "Стратегічний аналіз і рекомендації з розширення можливостей органів місцевого самоврядування і громад за допомогою відповідних стратегічних документів", що реалізується через Проєкт USAID "ГОВЕРЛА". В рамках реалізації проєкту здійснено розроблення Стратегій розвитку Новояричівської, Рожищенської, Хирівської, Куликівської, Боратинської, Ківерцівської, Шацької, Бузької територіальних громад на період до 2030 року та Плану заходів з їх реалізації на 2024-2027 роки;

2) "Інструменти підтримки інтеграції переселенців у життя Підберізцівської територіальної громади: пілотний проєкт у Львівській області" (грант Міжнародного фонду "Відродження" № 5841, 2022–2023 рр.);

3) "Синергія міжсекторного партнерства для інтеграції релокованого бізнесу у економічний простір громади", що реалізується у співпраці з Громадською спілкою "Агенція місцевого економічного розвитку Яворівщини" в рамках проєкту "Фенікс" – за фінансової підтримки Фонду "Східна Європа";

4) проєкт "Економічна підтримка Східної України", який реалізовано у співпраці з Інститутом міжнародних економічних досліджень (м. Львів).

Продовжувалась робота з розвитку співпраці академічної та вузівської науки, зокрема в рамках діяльності науково-навчального комплексу "Економосвіта", до складу якого входять: ДУ "Інститут регіональних досліджень ім. М.І. Долішнього НАН України", Інститут економіки та менеджменту Національного університету "Львівська політехніка", Західноукраїнський національний університет, Львівський торговельно-економічний університет, Луцький національний технічний університет, Волинський національний університет ім. Л. Українки, ГО "Інститут транскордонного співробітництва та європейської інтеграції", Державна вища технічно-економічна школа в Ярославі (Польща). До результатів співпраці у звітному році, зокрема, слід віднести спільне проведення 4 науково-практичних конференцій та 3 семінарів для молодих вчених, зокрема: III Міжнародної науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених "Актуальні проблеми розвитку фінансово-економічної системи: пріоритети та перспективи" (19 жовтня 2023 р.); Всеукраїнської науково-практичної конференції "Актуальні проблеми економіки та підприємництва в умовах викликів і загроз" (он-лайн, 20 квітня 2023 р.) та ін.

У 2023 р. розвивалося міжнародне наукове співробітництво з іноземними установами країн ЄС. Основними формами міжнародної співпраці були: організація спільних наукових конференцій, круглих столів та семінарів (в онлайн-форматі); публікація статей у виданнях установ-партнерів; здійснення наукових досліджень визначеної тематики; підготовка спільних проєктів, монографій тощо.

Зокрема, за підтримки Вишеградського фонду (Visegrad+ Grants 2022) здійснювалося виконання проєкту "Increasing the capacity of freight transportation infrastructure on EU-Ukraine borders" ("Розвиток інфраструктури вантажних перевезень вздовж кордону ЄС з Україною"). Проєкт реалізується спільно із Універ-

ситетом – Вищою школою бізнесу (Варшава, Польща), Інститутом географії Словацької академії наук, Університетом Дебрецена (Угорщина) та Університетом Орадя (Румунія).

Так, 22 червня 2023 р. в онлайн-форматі було проведено круглий стіл "Розбудова мережі мультимодальних терміналів в Україні та сусідніх країнах ЄС"/Round table "Multimodal terminals on the territory of Ukraine and neighboring EU countries", до участі у якому долучилися науковці Польщі, Угорщини, Словаччини та Румунії. Учасники заходу обговорили питання мультимодальних перевезень в Україні та сусідніх країнах ЄС, розвиток перевантажувальної інфраструктури, зокрема у прикордонних регіонах, а також сучасний стан та перспективи удосконалення організаційного та інституційного середовища розвитку мультимодальних терміналів в Україні.

13–14 листопада 2023 р. в м. Домброва Гурніча (Польща) спільно із іноземними партнерами організовано та проведено Міжнародну конференцію "Перспективи нарощення інфраструктурної спроможності вантажних коридорів вздовж кордону Україна-ЄС"/International conference "Prospects of building the infrastructure capacity on the freight corridors in the EU-Ukraine border area". У роботі конференції взяли участь понад 80 фахівців – представників академічного середовища та експертів-практиків у сфері вантажних перевезень з 13 країн. Особлива увага приділялася розвитку логістичних маршрутів для перевезення вантажів, підвищенню пропускної спроможності прикордонної інфраструктури, розвитку мультимодальних перевезень в Україні та сусідніх країнах ЄС, а також впровадженню зелених технологій та інновацій у вантажних перевезеннях та мультимодальних терміналах.

За результатами досліджень спільно з іноземними науковцями опубліковано аналітичну доповідь англійською мовою "Assessment of the throughput capacity of checkpoints for freight transportation on the Ukraine-EU land border and prospects for its development" / edited by Khrystyna Prytula / SI "Institute of Regional

Research named after M.I. Dolishniy of the NAS of Ukraine"/. – Lviv, 2023. – 133 p.).

Протягом 2023 р. розвивалася також співпраця з польськими установами з проблематики розвитку економіки, управління та фінансів в умовах нестабільності та російської агресії. Так, 17.03.2023 р. спільно із Лодзьким університетом (Польща), Егейським університетом (Туреччина) та Львівським національним університетом ім. І. Франка в режимі он-лайн проведено VII Міжнародну наукову конференцію "Перспективи розвитку підприємництва з глобальної позиції" ("Prospects for the Development of Entrepreneurship from a Global Perspective"). У рамках конференції відбулось засідання семи пленарних секцій, які охопили широке коло питань розвитку підприємництва, виходячи з глобальних перспектив, зокрема: підприємницька діяльність в умовах кризи та невизначеності; виклики для підприємницького середовища; умови розвитку підприємництва в глобальних масштабах; роль менеджерів в організації підприємства; управлінські виклики сучасних підприємств; підприємницьке лідерство в сучасних організаціях; нові тенденції у сфері соціального підприємництва.

Спільно з Інститутом економіки та фінансів Жешувського університету та факультетом менеджменту Варшавського технологічного університету 17.03.2023 р. проведено Міжнародну наукову конференцію "Підприємство і регіон в умовах кризи"/ "Enterprise and region in the crisis" (в режимі он-лайн на платформі ZOOM). Тематика виступів доповідачів була присвячена актуальним проблемам: збереження людського потенціалу в умовах мілітарного впливу; розвитку підприємництва та міжрегіональної інтеграції виробничого та науково-технічного секторів в сучасних умовах, досвіду оцінювання продуктивності ресурсів економіки регіонів тощо. У конференції взяли участь науковці з 14 країн (Польщі, України, Литви, Словаччини, Чехії, Румунії, Швейцарії, Італії, США, Мексики, Пакистану та ін.).

27 вересня 2023 р. проведено XII циклічну Міжнародну наукову конференцію "Сталий розвиток в управлінні та фінансах: наука-

бізнес-самоврядування" / "Sustainable development in management and finance: science-business-self-governance" (в режимі он-лайн на платформі ZOOM), організовану спільно з факультетом менеджменту Ченстоховської політехніки, Інститутом фінансів та обліку Університету WSB Merito в Познані. У рамках конференції було проведено три секційних засідання: 1) Управління і знання для сталого розвитку; 2) Сталий розвиток регіонів; 3) Інновації для сталого розвитку. Участь у роботі конференції взяли близько 50 науковців з України, Польщі, Болгарії, Грузії, Казахстану, ПАР, Бахреїну.

Значну роботу у науковому забезпеченні політики регіонального розвитку у звітний період провели установи Відділення економіки НАН України, вчені-регіоналісти вищих навчальних закладів.

СЕКЦІЯ ОСВІТИ ТА НАУКИ

(Науковий керівник - член Правління Співки економістів України, академік АЕН України, доктор держ. упр., професор Воротін В.Є.)

Протягом 2023 р. зусилля членів Секції були спрямовані на дослідження актуальних проблем становлення, розвитку і вдосконалення публічного управління в сфері функціонування наукової та освітньої галузі держави Україна, дослідження світового досвіду розвитку науки та освіти в умовах воєнного стану. Дослідження членів секції під керівництвом академіків АЕН України, д.е.н., проф. Л. Воротиної, д.держ. упр., проф. В. Воротіна були спрямовані на найбільш актуальні питання збереження простору освіти та науки, вдосконалення економіко-екологічного публічного управління, зокрема за умов війни рф з Україною. Для досягнення мети досліджень були визначені такі напрями та завдання роботи Секції:

- визначити розвиток економічних і управлінських наук в контексті модернізації та адаптації освітньої та наукової системи до умов воєнного стану;

- дослідити світовий досвід і українські реалії освітньої політики в умовах війни;
- розкрити напрями збереження людського капіталу як сукупності якостей, рис, знань і особливих здібностей в умовах воєнного стану;
- визначити форми освіти, які відповідають сучасним тенденціям суспільно-економічного розвитку та впровадження сучасних дистанційних форм освіти;
- обґрунтувати економіко-екологічні проблеми воєнного стану та напрями їх вирішення;
- дослідити напрями розвитку та механізми формування економіки екологобезпечного землекористування в складних умовах ризикових земельних відносин;
- здійснити дослідження теоретико-методологічних засад інституціонального забезпечення формування економіки екологобезпечного землекористування в умовах воєнного стану;
- розробити науково-методичні засади створення економічно-ефективної та екологобезпечної системи землеволодінь і землекористувань в сучасних умовах обороту земель;
- обґрунтувати структуру інституційного механізму наукового забезпечення відбудови;
- дослідити інституційну спроможність держави під час війни та після Перемоги;
- запропонувати механізми публічного управління відбудови держави, науки, освіти та стратегічні напрями подальшого розвитку оптимізації мережі закладів вищої освіти (ЗВО) в Україні;
- розкрити науковий потенціал держави в контексті асоціації з ЄС та НАТО і нового статусу України, як кандидата у члени ЄС;
- визначити роль національної науки та освіти в зміні світу після Перемоги над рф.

Основні результати наукових досліджень у звітному році:

доведено, що сьогодні в Україні продовжуються складні обставини щодо відтворення, збереження, розвитку та управління людським капіталом, функціонування всієї системи освіти та

науки, фінансування та подальшого зростання, зокрема за умов воєнного стану. Серед них: недостатність інвестування в розвиток людського капіталу; диспропорції в розвитку сучасної системи освіти; невідповідність структури підготовки кваліфікаційних кадрів потребам дистанційного ринку праці; поглиблення освітньої міграції; відставання в забезпеченні економіки висококваліфікованими фахівцями з інженерних спеціальностей; зниження кількісних параметрів використання наукового потенціалу; низька частка інноваційних підприємств; відсутність належного рівня інвестування економіки;

- дослідження членів Секції засвідчили, що на початку активно фази війни в лютому 2022 р. всі заклади освіти перейшли на дистанційне навчання. Наукові розвідки членів секції були зосереджені на тому, якими були дії публічної влади та органів місцевого самоврядування в організації навчального процесу під час воєнного стану, спричиненого війною РФ, і яку роль у цьому відіграли громадські та міжнародні організації. Також були проаналізовані та систематизовані освітні та позаосвітні проблеми, з якими стикалися учасники навчального процесу в умовах війни в Україні;

- проаналізовані рішення Уряду з 24 лютого 2022 р. по грудень 2023 р. (тобто до переходу від "мирного карантину" до "воєнного стану"), а також рекомендації Міністерства освіти і науки (МОН) та Міністерства охорони здоров'я (МОЗ), які надавалися в цей період, щодо організації дистанційного й очного навчання в закладах освіти під час воєнного стану та суттєвих змін у сфері освіти та науки протягом воєнного стану в Україні;

- досліджено процес оптимізації мережі ЗВО в Україні, яка активно готувалась і почала проводитися протягом звітного періоду;

- проаналізоване урядове анонсування реформування Національної академії наук в 2024 р., і наразі триває інституційний аудит НАН. Фінансування науки знижується, з прогнозованою наукомісткістю ВВП на рівні 0,17 % у 2024 р., що становить десяту

частину від законодавчо встановленого показника. Якщо такі норми законодавства будуть затверджені, і влада продовжить планомірне реформування науки та освіти в заявленому ключі, маємо позбутись сподівань на інноваційний розвиток нашої економіки, а стратегічні прорахунки щодо відтермінування проблем науки, інноваційного розвитку та освіти, позбавляють нас шансів будь-коли стати врівень з країнами Європи;

- доведено, що процес навчання під час воєнного стану був напруженим для всіх учасників освітнього процесу: вчителів, школярів, батьків, викладачів і студентів. Через відсутність або брак реального попереднього досвіду дистанційного навчання в умовах воєнного стану та реакції з боку Уряду виникла ціла низка освітніх проблем. Проаналізовано проблемний перелік, який в основному ґрунтується на вторинних даних, а саме онлайн-опитуваннях щодо навчання в закладах освіти, проведених Державною службою якості освіти (ДСЯО) та освітнім омбудсменом;

- з'ясовано, що існує реальний брак у викладачів попереднього досвіду дистанційного навчання. За даними опитування, яке проводила ДСЯО, у 55,5% шкіл дистанційне навчання було проблемою, оскільки вони раніше не мали досвіду такої форми навчання, тому не були готові до навчання під час воєнного стану. Водночас, 47,5% викладачів (20 590 осіб) зазначили, що раніше не використовували технології дистанційного навчання у своїй педагогічній діяльності. Натомість, як ми зазначали раніше, вчителі не отримували рекомендацій щодо методики проведення дистанційного навчання або навчання за допомогою освітніх онлайн-інструментів;

- доведено, що в Україні наразі не проводилися ґрунтовні дослідження про те, як проходило дистанційне навчання в закладах вищої освіти ще під час пандемії. Однак можна припустити, що викладачі так само стикалися з проблемою браку досвіду та навичок дистанційного навчання, організовуючи роботу самостійно. Водночас бракує рекомендацій щодо організації фахових занять в умовах воєнного стану, а також інструментів, за

допомогою яких викладачі змогли б обмінюватися вже набутим досвідом одні з одними;

- встановлено, що досі існує брак універсального доступу до інтернету та обладнання, необхідного для навчання в умовах воєнного стану. Ця проблема зачепила як викладачів так і студентів. За даними ДСЯО, що більшість викладачів та/або студентів і учнів не мали необхідного обладнання вдома, а 46,9% вказали на низькошвидкісне підключення до інтернету. Більша частина викладачів користувалися комп'ютером разом з іншими членами сім'ї, а 6% викладачів не мали доступу до швидкісного інтернету. Про низьку якість під'єднання до інтернету свідчать 22,3% опитаних батьків. Крім того, 8,8% батьків сказали, що їхні сім'ї не мають комп'ютера. За даними опитування, проведеного освітнім омбудсменом, більшість дітей (81,6%) використовували мобільні телефони, імовірно смартфони, для дистанційного навчання. Натомість менше користуються ноутбуком (45,6%) та стаціонарним комп'ютером (34,3%);

- з'ясовано, що проблемна ситуація склалась у закладах вищої освіти в умовах воєнного стану: частина викладачів замінювали дистанційні заняття на відпрацювання у вигляді письмових робіт, що призводило до надмірного завантаження студентів. Такі методи не сприяють якісному засвоєнню матеріалу, а, навпаки, створюють додатковий стрес. При чому ситуація в межах одного університету могла бути різною, оскільки деякі викладачі давали письмові відпрацювання, а інші проводили дистанційні заняття на робочому місці за вимогою керівників. Водночас координації між самими викладачами та контролю з їхнього боку за навантаженням на студентів могло не бути;

- встановлена відсутність виплат вчителям і викладачам. Протягом воєнного стану не було здійснено доплат вчителям і викладачам, попри різні формати навчання та наявність надмірного навантаження. Відповідно, викладачі мають готувати презентації нового матеріалу, завдання на відпрацювання та контрольні для різних форм навчання, що суттєво збільшує їхнє

навантаження. Крім того, залишившись наодинці з дистанційною освітою навесні, викладачі мали витратити більше ресурсів для того, щоб самостійно опанувати та реалізовувати методики дистанційного навчання;

- доведена необхідність налагодити комунікацію органів державної влади (МОН, МОЗ) та органів місцевого самоврядування (місцеві управління освіти) з працівниками сфери освіти, учнівством та батьками задля надання їм інформаційної підтримки. Воєнний стан пов'язаний з викликами сталості й довгостроковому плануванню у сфері освіти, що може викликати тривогу щодо прийнятих рішень і недовіру до них. З огляду на це, рекомендуємо чітко комунікувати, які заходи впроваджуються, чим вони обґрунтовані і які можуть мати наслідки;

- обґрунтована розробка комплексних рекомендацій та керівництва для закладів освіти щодо навчання під час війни, зокрема програми з розвитку навичок дистанційного навчання, рекомендації про те, як адаптувати учнівство та студентів до навчання та життя під час воєнного стану. Органам влади варто бути більш ініціативними й активними в процесі створення таких матеріалів;

- встановлено, що необхідно забезпечити заклади освіти комп'ютерами й високошвидкісним інтернетом, який був би доступний і для викладачів, і для здобувачів освіти. Варто надавати пріоритет забезпеченню цифровими ресурсами закладів освіти у малих містах і селах, оскільки це може сприяти зменшенню цифрової нерівності між учнівством і студентів з сільської та міської місцевості. Необхідно розробляти якісний цифровий контент для викладання в закладах освіти й навчати освітян методів роботи з ним;

- визначено, що сьогодні має стати пріоритетом створення сучасної ефективної системи освіти, яка дозволяє забезпечити кадровий і науково-технічний супровід розвитку національної економіки, задовольняє потреби суспільства, посідає гідне місце в світі, є конкурентоспроможною на внутрішньому та світовому

ринках освітніх послуг, зокрема в умовах воєнного стану. Основними очікуваними результатами є подолання проблем управління в сфері вищої освіти, найбільш повне використання її можливостей та запобігання національних і глобальних ризиків: створення ефективної системи публічного управління на основі доцільного поєднання автономії з м'яким державним регулюванням; досягнення стабільності фінансування діяльності та розвитку ЗВО на основі паритету державного фінансування та залучення коштів бізнесових структур, фізичних осіб, іноземних інвесторів; досягнення стабільного фінансування науково-дослідної діяльності ЗВО завдяки активній співпраці ЗВО з міжнародним сектором; підвищення рейтингу українських науковців, ЗВО та в цілому системи вищої освіти до середнього по країнах ЄС;

- досліджено, що у сучасній Україні в умовах війни, і повоєнного відновлення надзвичайно важливим стає динамізм переходу інноваційних рішень з рівня фундаментальної академічної науки на прикладний рівень, що реально змінює повсякденне життя людей. Мова йде про новітні науково-технологічні здобутки, які ми можемо запропонувати світові, наприклад у ІТ-сфері, у тому числі, в теоретичній і прикладній сферах розвитку штучного інтелекту. Це означатиме посилення економічного виміру суб'єктності, без якого політичний, військовий і духовно-культурний її виміри втрачають силу, що особливо актуально в умовах війни. І надалі це актуалізуватиме входження України в західну цивілізаційну спільноту повноцінним її членом, а не сировинним придатком чи джерелом дешевої робочої та військової сили;

- доведено, що збереження та розвиток цивілізаційної суб'єктності України можливі шляхом розвитку гуманістичних демократичних мережових відносин громадянського суспільства в партнерській взаємодії з державою, що сприяє консолідації суспільства в цілому. Така взаємодія є успішною за умови, що діяльність критичної маси членів суспільства узгоджується із загальноцивілізаційним трендом запровадження відновлювальної

енергетики та штучного інтелекту з метою уникнення екологічної, насамперед кліматичної, катастрофи, що може статися внаслідок використання в енергетичній сфері вуглеводневого палива;

- досліджено, що за час війни відбулося переосмислення ролі української держави в житті її громадян. До війни в жителів України було стабільно скептичне, якщо не негативне ставлення до ефективності держави загалом. Але після початку війни відбулося усвідомлення, що втрата державності позбавить жителів України фундаментальних прав, свобод й багатьох важливих благ, що існують у демократичних суспільствах. Традиційно залишковий підхід до фінансування та розвитку науки в Україні закладає серйозні ризики для нашої держави в майбутньому. Не є обнадійливим і престиж наукової діяльності серед населення. Зокрема, про це свідчить перманентне зменшення кількості молодих учених НАН України. Ми вважаємо, що забезпечення цінності розвитку – це важливий індикатор, за яким можна буде судити про успішність відбудови України після Перемоги;

- встановлено, що фундаментальною умовою майбутнього відновлення й процвітання України є демографічне відродження внаслідок майбутньої привабливості країни для самореалізації громадян, здійснення їх прав і свобод, забезпечення якості життя. Підвищення рівня та якості життя, воєнна, соціальна та екологічна безпека, широкі можливості гідної праці цілком можуть покращити демографічні процеси;

- визначено, що одним завданням повоєнної України є зміна масштабів і напрямів міграційних потоків, включно із перетворенням України зі світового донора робочої сили на повноправного учасника її обміну, передусім завдяки поверненню частини українських емігрантів і регульованого залучення на роботу іноземців. Перспективи позитивних міграційних потоків повинні бути пов'язані із запобіганням закріплення тимчасових переміщень населення в постійний відплив за кордон;

- обґрунтовано, що принципово необхідним є встановлення та збереження балансу між ринковою економікою й публічним

управлінням, що забезпечує як гарантований добробут громадян, так і їх успішну самореалізацію, яка гарантується й регулюється законом, а не свавіллям чиновників, зокрема в умовах воєнного стану. Досягнення такого балансу потребуватиме створення умов для підтримки середнього класу, послаблення податкового тягаря з одночасним забезпеченням неухильного контролю за дотриманням вимог законодавства, експортної орієнтації економіки, підвищення платоспроможності населення як ключового споживача вироблюваної продукції та послуг;

- доведено, що відновлення зруйнованого війною довкілля потребуватиме нестандартних рішень у науковому, освітянському, екологічному, технологічному, економічному, правовому вимірах. Необхідно активно застосовувати новітні наукові підходи до організації навчання та підвищення кваліфікації в сфері відновлення навколишнього середовища (на екосистемних засадах), впроваджувати інноваційні технології очищення води та ґрунтів, програми відновлення довкілля на місцевому рівні, стягувати компенсації з країни-агресора за завдану екологічну шкоду. Сучасна освітня система та конкурентні освітні програми в Україні мають перейняти бачення провідних міжнародних шкіл щодо місії покладеної на них – крім викладання наук, вони мають давати комплексний розвиток людини та покращувати якість життя суспільства через сучасне навчання.

У звітному році ряд членів Секції під керівництвом завідувача кафедри публічного управління Державної екологічної академії Міндовкілля професора В.Є. Воротіна вели дієву **науково-дослідну діяльність**, основною тематикою якої стало вирішення економіко-екологічних питань у сфері освіти та науки, охорони навколишнього природного середовища, публічного управління в сфері раціонального використання природних ресурсів, екологічної безпеки, державного екологічного контролю, земельного контролю, природно-заповідної справи, поводження з відходами, геологічного вивчення надр, топографо-геодезичної та картографічної діяльності, екологічного аудиту, управління навколишнім середо-

вищем, стандартизації, сертифікації, маркування та метрології у природоохоронній галузі, розвитку зеленої економіки, зокрема сучасних інструментів – оцінки впливу на довкілля та стратегічної екологічної оцінки.

Основні **інноваційні напрями** наукової діяльності членів Секції були спрямовані на забезпечення виконання вимог чинного національного та загальноєвропейського законодавства, зокрема:

- наукове обґрунтування вирішення соціальних, економічних і екологічних питань заміни екологічно шкідливих та економічно збиткових методів добування кам'яного вугілля на нові енергетичні джерела;

- обґрунтування науково-методичних засад застосування відходів хімічної, гірничо-металургійної, вугільної, гірничо-добувної, сільськогосподарської, медичної та ядерної промисловості в якості вторинної сировини, зокрема для будівництва доріг;

- вироблення наукових екологічних засад повоєнного відновлення Донбасу та інших постраждалих регіонів;

- розробку наукових засад управління Чорнобильським міжнародним полігоном зони відчуження для відпрацювання технологій попередження та ліквідації наслідків аварій на об'єктах атомної енергетики;

- розбудову національної екомережі України, як частини Європейських екологічних мереж Натура-2000 та Смарагдова мережа;

- впровадження стандартизації екобезпеки в рамках Євроатлантичної інтеграції до вимог НАТО;

- використання Європейських стандартів на базі розроблення національних стандартів ТК-82 (Охорона довкілля);

- розбудову Національної системи стійкості (НСС) України;

- наукову підтримку інвентаризації викидів парникових газів країн – Сторін Рамкової конвенції ООН про зміну клімату, включених до Додатку I цієї Конвенції;

- розбудову системи моніторингу довкілля в промислових центрах України.

За цими напрямками науковці Секції приймали участь у виконанні науково-дослідних робіт на замовлення відомих державних і інших установ та організацій, а саме:

- "Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Україні";

- "Розроблення Проекту організації регіонально ландшафтного парку "Партизанська слава", охорони відтворення його природних комплексів та об'єктів";

- "Розроблення Проекту організації території Нижньодністрівського національного природного парку, охорони, відтворення та рекреаційного використання його природних комплексів і об'єктів";

- "Наукове дослідження природного стану території та водних ресурсів навколо озера Вирлиця";

- "НДР з надання послуг щодо проведення дослідження з оцінки забруднення зони аерації на території нафтобази, розташованої в смт. Бородянка Київської області, пов'язаного з наслідками руйнування ємностей зберігання нафтопродуктів під час бойових дій";

- "Розробка екологічно безпечних технологій очистки та утилізації асфальт-смоло-парафінових відкладень обладнання нафтовидобувної промисловості";

- "Розроблення екологічно безпечної рідини для очищення та дезактивації забруднених матеріалів";

- "Проведення незалежної фахової експертизи і надання експертного висновку щодо зміни меж (зменшення) Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника вздовж українсько-білоруського кордону шириною 50 метрів, орієнтовно на загальну площу 772,5 га";

- "Проведення незалежної фахової експертизи і надання експертного висновку щодо зміни меж (зменшення) Ужанського національного природного парку вздовж лінії державного кордону з Польською та Словачкою Республіками шириною 50 метрів, орієнтовно на загальну площу 331,65 га".

Інформаційно-просвітницька діяльність науковців Секції була спрямована на популяризацію економічних, управлінських і екологічних знань та впровадження інновацій в сфері екологічної освіти та науки, охорони довкілля, раціонального природокористування та забезпечення екологічної безпеки.

Інформаційно-просвітницька діяльність сприяє формуванню в державних службовців, керівників підприємств і організацій, фахівців, представників громадськості та ЗМІ, молоді, економіко-екологічної культури та свідомості. Члени Секції протягом звітного періоду здійснювали підготовку та видання підручників, навчальних посібників, систематично проводили інформаційно-просвітницькі заходи в Орхуському інформаційно-тренінговому центрі, брали активну участь у науково-практичних конференціях, круглих столах, виступах в ефірі радіомовлення та телебачення, забезпечували роботу економіко-екологічного напрямку в Київському територіальному відділенні Малої академії наук України.

Науковці Секції є авторами більш ніж 70 видань навчально-методичної літератури, у т.ч. 10 підручників і посібників з грифом МОН.

У напрямі **міжнародної діяльності** в звітному році науковці Секції брали участь у щорічній централізованій перевірці звітів з інвентаризації викидів парникових газів країн – Сторін Рамкової конвенції ООН про зміну клімату, включених до Додатку I цієї Конвенції.

За участю членів Секції встановлено робочі зв'язки та отримана можливість для подальшої співпраці, відпрацьовування інтерактивних підходів в об'єктах природно-заповідного фонду України, складанні нових інтерпретаційних програм і організації екологічних таборів для дітей та молоді в Україні з Лісовою службою США.

Також укладено угоду про партнерство та співпрацю між Державною екологічною академію Міндовкілля та Інститутом з охорони навколишнього середовища – Національний науково-дослідний інститут ("IOŚ-PIB") у місті Варшава (Польща) в рамках реалізації науково-дослідної діяльності з питань:

- європейського навчання з питань промислової безпеки та охорони праці;
- впровадження навчання по спеціалізації Євроінтеграції, зокрема навчання українських держслужбовців у Польщі, проєкт пропонує платформу електронного навчання з 16 курсами з європейської інтеграції та оновлення співпраці між Україною та ЄС;
- планування науково-дослідної роботи стосовно використання геотермального тепла землі для роботи теплових насосів;
- утворення міжнародного хабу освітньої та науково-дослідної діяльності в галузі охорони навколишнього середовища;
- обговорення участі ДЕА в проєкті Natolin4 Capacity Building;
- отримання подвійного диплому з підвищення кваліфікації з екологічних питань і необхідності проведення правової роботи з погодженням зразка диплома.

Науковцями Секції проведена робота над науковою експертизою та редакцією, затвердженням і підготовкою до видання методичних рекомендацій щодо встановлення економіко-екологічних цілей розроблення програми заходів та виконання аналізу економічної ефективності заходів щодо Плану управління річковим басейном середнього Дніпра (за дорученням Державного водного агентства України, член Ради проф. В.Є. Воротін). Одноголосно затверджені на засіданні Басейнової ради середнього Дніпра Державного агентства водних ресурсів України 28.09.2023 р. рекомендації підготовлено в межах проєкту координатора проєктів ОБСЄ в Україні "Підтримка планування управління водними ресурсами на сході України" та Програми EU4Environment Water & Data. При підготовці рекомендацій було враховано досвід розроблення національних Планів управління річковими басейнами країн-членів ЄС (Литва, Польща, Румунія, Словаччина, Франція) та керівні документи Спільної стратегії впровадження Водної Рамкової Директиви ЄС.

Науково-практична діяльність членів Секції була спрямована на роботу з окремими державними органами влади. Так, протягом 2023 р. відбулись засідання Басейнової ради (БР) середнього

Дніпра Державного агентства водних ресурсів України, у роботі якої брав участь керівник Секції, член БР, професор Валерій Воротін. На засіданнях були розглянуті та затверджені плани роботи БР на 2023 р.; розглянуті пропозиції до Плану заходів із захисту від шкідливої дії вод на 2024 р. у суббасейні середнього Дніпра; обговорені пропозиції та підсумки роботи БР за 2023 рік. Членам БР були представлені пропозиції до Плану заходів із захисту від шкідливої дії вод на 2024 рік в суббасейні середнього Дніпра, які здебільшого стосуються публічного управління в сфері капітального ремонту гідротехнічних споруд для безаварійного пропуску та регулювання рівнів води та кріпленню берегів річок суббасейну. У засіданнях приймали участь члени БР, представники секретаріату БР, регіональні керівники басейнових управлінь водних ресурсів і регіональних офісів водних ресурсів, представники міжнародних організацій у сфері охорони природокористування та відновлення України, провідні експерти та науковці.

Також з метою реалізації державної політики у сфері рибного господарства та рибної промисловості, охорони, використання та відтворення водних біоресурсів, регулювання рибальства, розвитку освіти та науки протягом року проведено ряд засідань Науково-промислової ради (НПР) Державного агентства розвитку меліорації, рибного господарства та продовольчих програм України. На засіданнях розглядалися пропозиції до Плану заходів (програм) із захисту водних біоресурсів і досліджень на 2024 рік, які здебільшого стосуються публічного управління в сфері рибного господарства, а також були розглянуті та затверджені програми науково-дослідних робіт державних установ України, зокрема наукової установи "Інститут рибного господарства, екології моря та океанографії", обговорені пропозиції та підсумки роботи НПР за 2023 рік. Під час цих засідань Секцію представляв постійний член НПР, завідувач кафедри публічного управління ДЕА Міндовкілля, доктор наук з державного управління, професор Валерій Воротін.

Члени Секції брали участь і виступали на чисельних **міжнародних** наукових конгресах, конференціях, дискусіях, семінарах, зокрема таких як:

- Міжнародна фахова дискусія "Політичні, економічні і структурні наслідки російської агресії для України і світової спільноти. Завдання економічного відновлення України у повоєнний період з врахуванням євроінтеграційних пріоритетів" (Український центр економічних та політичних досліджень ім. О. Разумкова, 25 квітня 2023 р.);

- I міжнародна науково-практична конференція "Сучасні аспекти реформування системи публічного управління в умовах воєнного часу" (Міністерство освіти і науки України, Університет Григорія Сковороди в Переяславі, 2 червня 2023 р.);

- Міжнародний круглий стіл "Діалоги про перспективи діяльності районних рад" (Українська асоціація районних та обласних рад, м. Київ, 9 вересня 2023 р.);

- Міжнародний круглий стіл "Україна: від війни до миру та відновлення" (Український центр економічних та політичних досліджень ім. О. Разумкова, 14 вересня 2023 р.);

- Міжнародні Конгресові слухання "Відновлення та розвиток регіонів у контексті підготовки вступу України до ЄС", (Офіс Конгресу місцевих та регіональних влад при Президентові України, м. Київ, 15 вересня 2023 р.);

- II міжнародний Маріупольський конституційний форум (Конституційний Суд України, м. Київ, 6 жовтня 2023 р.);

- Міжнародний круглий стіл "Вплив міграційних процесів на перебіг повоєнного відновлення України, міграційну політику ЄС та країн Східного партнерства" (Український центр економічних та політичних досліджень ім. О. Разумкова, м. Київ, 25 жовтня 2023 р.);

- Міжнародний форум "Human Capital UA" за участю Першого віце-прем'єр-міністра — Міністра економіки України Ю. Свириденко (м. Київ, 25 жовтня 2023 р.);

- II міжнародна науково-практична конференція "Сучасні аспекти реформування системи публічного управління в умовах воєнного часу" (Міністерство освіти і науки України, Університет Григорія Сковороди в Переяславі, 27 жовтня 2023 р.);

- XII міжнародна науково-практична конференція "Розумовські зустрічі" (Чернігівська обласна державна адміністрація, м. Чернігів, 30 листопада – 1 грудня 2023 р.);

- Міжнародна конференція "Відновлення України на засадах відповідального ведення бізнесу: цінності й стандарти" (Міністерство економіки України, м. Київ, КВЦ Парковий, 7 грудня 2023 р.);

- VIII щорічна міжнародна науково-практична конференція "Муніципальна реформа в контексті євроінтеграції України: позиція влади, науковців, профспілок та громадськості" (Академія праці, соціальних відносин і туризму, м. Київ, 22 грудня 2023 р.);

- Міжнародна конференція "Циркулярна економіка для зеленого відновлення України" (Центр ресурсоефективного та чистого виробництва і підтримці ЄС щодо розвитку циркулярної економіки, м. Київ, 19 грудня 2023 р.).

Професійна діяльності науковців-членів Секції у звітному періоді була спрямована також на підготовку і публікацію багатьох монографій і статей, участь у міжнародних і вітчизняних форумах, конференціях, семінарах (очно і онлайн) та поточне виконання планів наукової роботи в академічних та інших наукових установах і вищих закладах освіти України. Попри всі випробування, ми працюємо задля Перемоги!

Завдання на 2024 рік

У 2024 р. Спілка економістів України продовжуватиме роботу в науковій, прикладній, педагогічній і громадській сферах відповідно до своїх статутних завдань з метою підтримки держави та бізнесу в протистоянні воєнним загрозам і забезпеченні відбудови господарства країни. Вчені Спілки розроблятимуть та вдосконалюватимуть комплекс стратегій та механізмів інституційного забезпечення стабільного економічного розвитку, державного регулювання та інвестицій, використання міжнародної допомоги, європейської інтеграції, розбудови ВПК, активізації нових технологічних зрушень. Потрібно не лише вирішувати нагальні проблеми, а і створити нову інтегральну національно укорінену парадигму розвитку України у світі, її місця серед провідних демократичних держав.

Продовжаться наукові дослідження та підготовка пропозицій щодо програм, планів і заходів реконструктивної відбудови промисловості, інфраструктури, сільського господарства, комунальних підприємств, залучення інвестицій, використання міжнародної допомоги. На часі розробка Основних напрямів роботи Спілки на період до 2030 року, що враховуватимуть нинішні та майбутні виклики та загрози національного і міжнародного рівнів, актуальні для України, та шляхи їх подолання.

З урахуванням викладеного мають виконуватися у 2024 р. і завдання Спілки, передбачені "Основними напрямками роботи Спілки економістів України на період до 2023 року", що схвалені п'ятим З'їздом Спілки 1 листопада 2016 р., які мають постійний характер відповідно до Статуту Спілки, зокрема продовжиться робота у складі таких заходів:

- поширення нового економічного світогляду, що базується на концептуальному вченні В.І. Вернадського про ноосферу, та розробка науково-практичних пропозицій щодо реалізації теоретичних надбань ноосферної економіки, які відображатимуться у документах та інших матеріалах, що подаватимуться Спілкою до органів влади;

- обґрунтування необхідності послідовного впровадження механізмів державного стратегічного планування як основної умови передбачуваної економічної політики, особливо на період повоєнної відбудови держави, та підготовка відповідних пропозицій органам влади;

- розширення співпраці з науковими установами і закладами вищої освіти із залучення до складу регіональних осередків Співки нових членів – науковців, керівників і викладачів університетів, інститутів, факультетів, коледжів економічного спрямування, а також включення до програм підготовки фахівців економічних спеціальностей заходів щодо поширення актуальних знань і наукового доробку членів Співки;

- підготовка та проведення чергового пленуму Правління СЕУ і науково-практичної конференції та видання їх матеріалів, а також річного звіту про діяльність СЕУ у 2024 р. та інших публікацій, що пропагують цілі і завдання Співки.

* * *

Звіт підготовлено в порядку інформування громадськості про діяльність Співки економістів України. Викладені в ньому результати наукових досліджень, теоретичних і прикладних розробок, інші відомості та статистичні дані підтверджені відповідними документами та матеріалами, що отримані Співкою з офіційних відкритих джерел інформації, від керівників регіональних осередків та наукових секцій, з наукових публікацій, а також із засобів масової інформації та з інших публічних джерел відповідно до чинного законодавства України.

Відповідальність за достовірність та повноту інформації, наведеної у звітних матеріалах наукових секцій та обласних осередків Співки, несуть виключно їх керівники, а висловлені в цих матеріалах позиції не обов'язково відображають точку зору Президії та Правління Співки.

ЗМІСТ

Звітують економісти України	3
Основні показники соціально-економічного становища України за підсумками 2023 року	5
Діяльність обласних організацій (осередків)	
Спілки економістів України.....	32
Вінницька обласна організація.....	33
Дніпропетровська обласна організація.....	38
Житомирське обласне об'єднання.....	40
Асоціація економістів Закарпаття.....	44
Запорізька обласна організація	49
Івано-Франківська обласна організація.....	56
Одеська обласна організація.....	61
Полтавська обласна організація	68
Рівненське обласне об'єднання	75
Сумська обласна організація.....	78
Харківська обласна організація.....	80
Хмельницька обласна організація.....	85
Черкаська обласна організація.....	95
Київська міська організація.....	98
Діяльність наукових секцій Спілки економістів України	107
Секція економічного прогнозування	108
Секція по вивченню продуктивних сил України	122
Секція аграрної політики.....	132
Секція регіональних досліджень	151
Секція освіти на науки.....	158
Завдання на 2024 рік.....	174

Спілка економістів України

Науково-практичне видання

**Звіт про діяльність Спілки економістів України
за 2023 рік**

За загальною редакцією академіка АЕН України,
професора **В.В. Оскольського**

Упорядник В.В. Гуменюк

Електрон. дані. – К., 2024. – с.177 – Режим доступу:
<http://seu.org.ua/category/публікації/>